

1723

Marjo Vistiaho

**AMMATTIKORKEAKOULUJEN
TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS
OPISKELIJOIDEN ARVIOIMANA**

Pro gradu -tutkielma
Kesä 1999
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Vistiaho Marjo 1999. AMMATTIKORKEAKOULUJEN TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS OPISKELIJOIDEN ARVIOIMANA. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteen pro gradu -työ. 116 sivua. Julkaisematon.

Ammattikorkeakoulun tavoitteena on olla ammatillisesti suuntautunut korkeakoulutuksen vaihtoehto. Tämä oli se perusajatus, josta tutkimus lähti liikkeelle. Tutkimuksessa oli kaksi toisiinsa kytkeytyvää ongelmaa. Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyyttä kaupallisen alan opiskelijoiden kokemana. Toisena ongelmana tutkittiin sitä onko akateemista imua (= opiskelijoiden halu täydentää ammattikorkeakoulututkintoaan yliopistollisella tutkinnolla) havaittavissa opiskelijoiden keskuudessa. Kohdejoukkona tutkimuksessa oli Seinäjoen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kaupallisen alan yksiköiden 132 opintojensa loppuvaiheessa olevaa tradenomi-opiskelijaa. Tutkimus oli kuvaileva survey-tutkimus ja tutkimusmenetelmänä oli kyselylomake.

Opiskelijat olivat kiinnostuneita ammattikorkeakouluopinnoista ja hakeutuivat ammattikorkeakouluun saadakseen ammatin. Itseohjautuvuus opiskelussa oli toteutunut vielä melko heikosti, varsinkin Seinäjoella. Samoin kansainvälisyys oli vielä hyvin vähäistä. Valinnaisuuteen ja työharjoitteluun opiskelijat olivat melko tyytyväisiä. Opinnäytetyön aiheen valitsi tavoitteiden vastaisesti suurin osa opiskelijoista oman kiinnostuksen mukaan. Opettajien tietoja työelämästä pidettiin ajanmukaisina, mutta työelämän tietous ammattikorkeakouluista oli heikkoa. Opiskelijoiden usko omiin työnsaantimahdollisuuksiin koulutuksen jälkeen oli tämän tutkimuksen mukaan erittäin myönteistä. Kuitenkin ammattikorkeakoulun jälkeisestä koulutuksesta oli kiinnostunut lähes kaksi viidestä vastanneesta. Eniten kiinnostusta oli juuri yliopistojen tarjoamaan koulutukseen. Opiskelijat olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä saamaansa koulutukseen, sillä lähes 85 % vastanneista uskoi saavansa sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviinsä.

Tutkimuksen perusteella voidaankin tehdä se johtopäätös, että akateeminen imu tulee olemaan todellinen uhka ammattikorkeakouluille, jolleivät ammattikorkeakoulut entistä paremmin pysty suuntautumaan kohti työelämää ja vakiinnuttamaan asemaansa Suomen koulujärjestelmässä. Moninkertainen kouluttautuminen on edelleenkin ongelma, johon ammattikorkeakoulujen on haettava vastausta.

Avainsanat: ammattikorkeakoulu, työelämä, akateeminen imu, opiskelija, opiskelu

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1	AMMATTIKORKEAKOULU VAIHTOEHTONA YLIOPISTOLLE	5
2	AMMATTIKORKEAKOULUT	8
2.1	Ammattikorkeakoulujen perustaminen	8
2.1.1	Ammattikorkeakoulujen parustamisen taustaa	9
2.1.2	Ammattikorkeakoulu suomalaisessa koulujärjestelmässä	12
2.1.3	Tutkinnon rakenne	13
2.2	Ammattikorkeakoulupedagogiikkaa korostavia piirteitä	14
2.2.1	Asiantuntijuus	15
2.2.2	Itseohjautuvuus	17
2.2.3	Tieteellisyys	18
2.3	Ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen vertailua	19
2.4	Akateeminen imu	23
2.5	Ammattikorkeakoulututkimuksia	24
2.5.1	Ammattikorkeakouluopiskelija ja opiskelu	24
2.5.2	Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimus	27
2.5.3	Koulutukseen hakeutumisen päällekkäisyydet	28
3	AMMATTIKORKEAKOULUJEN JA TYÖELÄMÄN YHTEYS	30
3.1	Ammattikorkeakoulun ohjaus	30
3.2	Kaupallinen koulutus ja työelämä	34
3.3	Yksilöllisten työurien muutokset	36
3.4	Ammattikorkeakoulujen ja työelämän yhteys tutkimusten valossa	39
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	42
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat	42
4.2	Tutkimuskohteiden kuvaus	46
4.2.1	Jyväskylän ammattikorkeakoulu	46
4.2.2	Seinäjoen ammattikorkeakoulu	47
4.3	Tutkimusote ja lomakkeen laadinta	48
4.4	Aineiston kokoaminen	49
4.5	Aineiston analyysi	50
4.6	Tulosten luotettavuus	52

5	TULOKSET	54
5.1	Opiskelijoiden taustatiedot	54
5.2	Koulutukseen hakeutuminen	57
5.3	Itseohjautuvuus ja valinnaisuus	59
5.4	Työharjoittelu	63
5.5	Opettajien työelämätuntemus sekä työ- ja elinkeinoelämän ammattikorkeakoulutietous	66
5.6	Opinnäytetyö	69
5.7	Kansainvälisyys	70
5.8	Akateeminen imu	70
5.9	Työ- ja urasuunnitelmat	74
5.10	Koulutuksen arviointia	77
9	POHDINTA	81
9.1	Tutkimuksen päätulokset	81
9.2	Tutkimuksen arviointia	85
	LÄHTEET	87
	LIITTEET	
	LIITE 1: Kyselylomake	93
	LIITE 2: Muuttujaluettelo	99

1 AMMATTIKORKEAKOULU VAIHTOEHTONA YLIOPISTOLLE

Suomessa, samoin kuin muualla Euroopassa, työelämässä tapahtuu paljon muutoksia nopealla tahdilla. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset asettavat haasteita ja kehittämisvelvoitteita myös koulujärjestelmälle. Suomalainen koulutusjärjestelmä elääkin voimakasta muutoksen aikaa. Erityisesti juuri ammatillinen koulutus on kokenut monia muutoksia viime vuosikymmenten aikana. Eräs tällainen muutos- ja kehittämistoimenpide Suomessa on ollut ammattikorkeakoulujärjestelmän luominen. Ammattikorkeakouluista pyrittiin luomaan koulumuoto, joka pystyy nopeasti reagoimaan työelämässä ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on nähty täydentää yliopistokoulutusta tarjoamalla vahvemmin käytännön asiantuntijatehtäviin valmistava korkeakoulutuksen vaihtoehto (Lampinen 1995c). Ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisiä suhteita koskeva tutkimus on Suomessa toistaiseksi ollut kuitenkin varsin vähäistä. Ammattikorkeakoulujen asemaa Suomen koulujärjestelmässä voidaan tarkastella vertaamalla ammattikorkeakouluja joko ammatillisiin oppilaitoksiin tai tiedekorkeakouluihin. Ammattikorkeakoulujen asema tulee pitkälti kuitenkin muodostumaan sen perusteella kuinka ammattikorkeakoulut pystyvät löytämään oman paikkansa korkeakoulukentässä. Tästä syystä tutkimuksessani ammattikorkeakoulujen vertaaminen ammatillisiin oppilaitoksiin on pääsääntöisesti rajattu pois ja vertailua tehdään yliopistoihin. Ammattikorkeakoulujen

asemaa tarkastellaan vertailemalla yliopistoja ja ammattikorkeakouluja; mitä yhtäläisyyksiä ja eroja löytyy ammattikorkeakouluilta ja yliopistoilta. Ammattikorkeakoulujen tehtävän ja aseman hahmottamisen kannalta teoriataustassa käsitellään ensin ammattikorkeakoulujen muodostumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä Suomessa. Tutkimuksessani tarkastellaan koulutuksen ja työelämän välistä yhteyttä pääsääntöisesti ammattikorkeakoulujen näkökulmasta.

Työelämä ja sen kehitys luovat yhteiskunnalle paineita kouluttaa osaavia työntekijöitä tulevaisuuden tarpeisiin. Tämä on ammattikorkeakoulujen tehtävä. Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on olla ammatillisesti suuntautuneita, työelämälähtöisiä korkeakouluja. Koulutustason nostaminen ei takaa ammatillisen osaamistason nousua ellei muutoksen yhteydessä pystytä saamaan uudistusta aikaan toiminnan tasolla. Tässä tutkimuksessa pääongelmana selvitän sitä *missä määrin ammattikorkeakoulujen kaupallisen alan koulutus on opiskelijoiden kokemusten mukaan onnistunut tavoitteessaan muodostua ammatillisesti suuntautuneeksi korkeakouluksi*. Työelämälähtöisyyteen kuuluvien teemojen rajaamisessa käytin apuna aikaisempia tutkimuksia, alan kirjallisuutta (Tulkki 1993; Laajala & Mäki 1996; Opetushallitus 1997; Naumanen & Silvennoinen 1996; Karppinen & Alarinta 1993) ja ammattikorkeakoulujen yhdyshenkilöiden mielipiteitä. Näin päädyin siihen, että tässä tutkimuksessa työelämälähtöisyyttä tarkastellaan työharjoittelun, opettajien työelämätuntemuksen, työ- ja elinkeinoelämän ammattikorkeakoulutietouden, valinnaisuuden, itseohjautuvuuden, kansainvälisyyden ja opinnäytetyö kautta. Nämä tekijät ovat mielestäni keskeisimpiä tarkasteltaessa ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyyttä opiskelijoiden näkökulmasta.

Edelliseen aiheeseen läheisesti liittyvä toinen pääongelma työssäni on *akateemisen imun esiintymisen tarkastelu opiskelijoiden keskuudessa*. Akateemisella imulla tarkoitetaan koulujärjestelmän hierarkiassa alemmalla tasolla olevien oppilaitosten halua jäljitellä hierarkiassa ylempänä olevia oppilaitoksia. Akateemista imua voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta. Akateeminen imu voi ilmetä joko ammattikorkeakoulujen taipumuksena jäljitellä yliopistojen toimintatapoja tai opiskelijoiden haluna jatkaa opintojaan yliopistossa ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen. (Lampinen 1994, 1995c.) Tässä työssä akateemisen imun esiintymistä tarkastellaan nimenomaan opiskelijoiden näkökulmasta. Vaara akateemisen imun esiintymisestä Suomessa on erityisen suuri, sillä

korkeakoululaitos oli pitkään Suomessa rakentunut vain yliopistotyyppisten korkeakoulujen varaan. Akateemisen imun esiintymistä ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa on vielä tutkittu vähän, mutta selviä viitteitä akateemisen imun esiintymisestä ammattikorkeakouluissa on havaittavissa. Tässä tutkimuksessa tukeudunkin niihin muutamiin tätä aihetta käsitteleviin tutkimuksiin (kts. Honkola 1997; Hautala, Orelma & Tulkki 1995).

Tutkimuskohteena olivat Seinäjoen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kaupan alan yksiköiden opintojensa loppuvaiheessa olevat talouden ja hallinnon koulutusohjelman tradenomi-opiskelijat. Kansainvälisten kokemusten mukaan ammattikorkeakoulu toimii hyvin alueilla, joilla on selviä professionaalisia ammattikuvia. Ammattikorkeakoulujen päätoimisektoreita ovatkin tekniset ja kaupalliset alat, ts. alat, joilla myös tiedekorkeakoulujen opetus on laajaa ja ammatillista. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen seurantatutkimuksen (kts. Korhonen ja Mäkinen 1995a) tulosten mukaan hallinnon ja kaupan koulutusohjelmissa ammattikorkeakoulumaisuus on edennyt pisimmälle. Tämän takia kaupallinen koulutus edustaa ehkä parhaiten ammattikorkeakouluja ja niiden tavoitteita.

Tutkimukseni on kuvaileva survey, jossa on vertaileva asetelma. Aineiston koontiin käytin kyselylomaketta. Vastattuja kyselylomakkeita oli 132. Aineiston analyysi on tehty SPSS-ohjelmalla. Analyysissä käytin ristiintaulukointia, χ^2 -testiä ja t-testiä.

2 AMMATTIKORKEAKOULUT

2.1 Ammattikorkeakoulujen perustaminen

Ammatillista koulutusjärjestelmää alettiin kehittää Suomessa voimakkaasti vasta 1950- ja 1960-luvuilla. Sodan jälkeen oli tärkeää kehittää ammatillisen koulutuksen määrällistä puolta, laadullinen kehittäminen tuli vasta myöhemmin. Opistoasteen ammatillinen koulutus ei ole kuitenkaan saanut Suomessa samaa asemaa kuin akateeminen koulutus. Opistoasteen koulutus on ollut aliarvostettua ja tämä on estänyt alan kehittämisen. Tämä oli yksi peruste ammattikorkeakoulujen kehittämiseksi. (Hiidenniemi & Pesonen 1994; Lampinen 1995b.)

1980-luvulle sijoittuu keskiasteen ammatillisen koulutuksen uudistaminen. Tällöin liitettiin ns. yleissivistäviä aineita sisältävä yleisjakso ammattiopintoihin, jonka tarkoituksena oli avata väylä ammatillisen tutkinnon suorittaneille korkeakouluopintoihin. Tämä uudistus ei kuitenkaan ratkaissut kaikkia ongelmia ja näin alettiin kehitellä uutta entistä mullistavampaa muutosta ammatilliseen koulutukseen. (Orelma 1992, 66-70.)

Ammattikorkea- ja nuorisokoulukokeilujen kehittäminen sijoittuvat molemmat 1990-luvun alkuun. Tämän kehittämisen seurauksena suomalainen peruskoulun jälkeinen koulujärjestelmä näyttää aivan erilaiselta kuin se järjestelmä, johon olemme "tottu-

neet". Ammattikorkeakoulujen syntyä voidaan pitää viime vuosikymmenten merkittävimpänä rakenteellisena uudistuksena Suomen koulujärjestelmässä.

2.1.1 Ammattikorkeakoulujen perustamisen taustaa

Suomalaisen ammattikorkeakoulujen juurien voidaan sanoa olevan muun muassa teknillisissä korkeakouluissa, kauppakorkeakouluissa, kasvatustieteellisissä korkeakouluissa ja opettajakorkeakouluissa (Järvinen 1995, 29). Suomessa on siis aikaisemminkin ammatillisista opistoista tullut korkeakouluja. Esimerkiksi Helsingin polyteknisestä opistosta tehtiin teknillinen korkeakoulu vuonna 1908 (Jussila 1992). 1930-luvulla Jyväskylän seminaarista muodostettiin kasvatustieteellinen korkeakoulu (Järvinen 1995, 29). Suomalaisen ammattikorkeakoulun uranuurtajat ovat kuitenkin tekniikan alalta. Tekniikan alalla syntyi huoli alan kiinnostavuuden säilymisestä ja opetuksen tason turvaamisesta. Näin teknillisissä oppilaitoksissa järjestettävästä insinööriopetuksesta ja muutamista muista aloista muodostui ammatillinen korkea-aste viime vuosikymmenen lopulla.

Suomessa on korkeakoulutuksen laajentamiseen kohdistunut voimakas paine koko sodanjälkeisen ajan. Tätä painetta purettiin 1980-luvulle asti laajentamalla yliopistotyyppistä koulutusta. 1980-luvun lopulla ammattikorkeakoulutuksen kehittäminen tuli uudelleen ajankohtaiseksi ylioppilassuman vauhdittamana. Korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön taustalla oli huoli kansainvälisestä kilpailukyvyvystä, lukion laajentumisen synnyttämä korkeakoulupaikkojen kysynnän kasvu ja monilla aloilla koettu pula korkeakoulutuksen saaneista henkilöistä (Lampinen 1995d, 27). Muita syitä ammattikorkeakoulujen perustamiselle olivat muun muassa pidentyneet koulutusajat, opintojen keskeyttämisen lisääntyminen, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen etäännyminen toisistaan. Samanaikaisesti moninkertaisen koulutus lisääntyi ja tästä oli seurauksena se, että työhön tultiin vanhempina. (Salminen 1997, 314.) Ammattikorkeakouluja suunniteltaessa oli opetusministeriön taholta uutta se, ettei ammatillisista koulutusta enää rinnastettu lukioon, vaan että ammattikorkeakoulut yhdessä yliopistojen kanssa muodostaisivat kolmannen kouluasteen (Tulkki 1993, 12).

Myös yliopistoissa on harjoitettu 1970-luvun tutkintouudistuksen jälkeen ammatillista opetusta. Tällaisia semiprofessionaalisia ammatteja ovat muun muassa lääkärit, sosiaalityöntekijät, opettajat ja lastentarhanopettajat. (Tulkki 1993; Jussila 1992.) Kurtakko (1995, 110) väittääkin, että Suomessa oli tavallaan jo ammattikorkeakoulujärjestelmä, joka toimi yliopistojen sisällä. Suomessa yliopistojen ammatillinen kohdentaminen ei ole kuitenkaan onnistunut niin hyvin kuin työelämä odotti.

Ammattikorkeakouluja perusteltiin myös sillä, että 1990-luvun alussa oli jo nähtävissä työelämässä tapahtuvan monia muutoksia (Salminen 1997, 315). 1990-luvun alkuvuosina Suomea koetteli poikkeuksellisen kova taloudellinen lama, työvoiman heikko kysyntä ja työttömien suuri määrä. Tällä oli vaikutusta myös yhteiskunnan ammattirakenteiden muuttumiseen, jotka muuttuivat nopeammin kuin koulutus. Tuotannon ja työn keskeisiä murroksia ovat toimintojen verkottuminen, kansainvälistyminen, riippuvuus teknologiasta, asiakaskeskeisyys ja -ohjaus toiminnoissa, päätäntähierarkioiden madaltuminen, hierarkisista ja instituutiokeskeisistä toimintamalleista luopuminen ja virtuaalipalvelujen ja toimintojen yleistyminen. Muita muutoksia on yksilöllisten työaikojen ja työtapojen yleistyminen ja suurtyöttömyys. (Lampinen & Mäkelä 1995,8; Kasvio 1994, 35, 55-59, 74-91; Tuomisto 1998.)

Myös työvoiman käyttötavoissa on tapahtunut muutoksia, sillä varsinkin alihankinnan ja määräaikaisen henkilöstön käyttö on lisääntynyt. Palvelualoilla taas osa-aikaisen työvoiman käyttö on lisääntynyt. (Naumanen & Silvennoinen 1996.) Työelämässä tapahtuvia muutoksia ovat muun muassa hallinnollisen vallan siirtyminen kansallisvaltioilta ylikansallisille organisaatioille kuten esimerkiksi Euroopan Unionille. Organisaatioiden välisen yhteistyön tarve korostuu, samoin koulutuksessa tulee tapahtumaan verkottumista. (Orelma 1998, 20-21.) Työelämän ammattitaitovaatimukseen vastaaminen onkin yksi keskeisimmistä ammattikorkeakoulujen tehtävistä.

Ammattikorkeakouluja kehitellessä taustalla oli myös ajatus suomalaisen ammatillisen koulutuksen saattamisesta yhteismitalliseksi Euroopan koulutusrakenteita ja -pituuksia koskevaan ajatteluun. Ammattikorkeakoulut käynnistivät suomalaisen koulutuksen uudistamisen sellaiseen muotoon, jonka käsitteistö vastaisi paremmin muualla Euroopassa jo käytössä olevaa käsitteistöä. Näin koulutusta olisi helpompi verrata eri maiden

kesken. Tarkoituksena oli myös parantaa Suomessa koulutetun työvoiman ja koko kansakunnan kilpailukykyä. Ammattikorkeakoulujen perustamisen ajoittuminen Suomen EU-neuvottelujen kanssa samaan aikaan ei siis liene pelkkää sattumaa. Todennäköisesti Suomi olisi joka tapauksessa joutunut kehittämään 1990-luvun puolivälissä jonkinlaisen ammatillisen korkeakoulujärjestelmän. (Mäki 1996, Tulkki 1993.)

Ensimmäiset ammattikorkeakoulut muualla Euroopassa perustettiin lähes yhtäaikaisesti Saksaan ja Englantiin 1960-luvun lopulla. Tällöin myös Suomessa keskusteltiin ulkomaisista malleista ja syntyi monia ajatuksia ammattikorkeakoulusta (Salminen 1996). Suomelle tästä oli hyötyä, sillä Suomella on ollut käytössään muiden maiden kokemukset jo suunnitteluvaiheessa. Suomeen muodostumassa oleva järjestelmä on saanut vaikutteita lähinnä saksalaisesta ja hollantilaisesta järjestelmästä. (Lampinen 1995d.) Saksan Fachhochschule kattaa nykyisin korkeakoulutuksen kentästä kolmanneksen opiskelijamäärällä mitaten. Fachhochschulet tuottavat yliopistotutkintojen kanssa samannimisiä ja muodollisesti tasaveroisia tutkintoja, joilla on vakiintunut ja kilpailukykyinen asema Saksan työmarkkinoilla. Erona on, että ammattikorkeakoulun tutkinnot ovat ammatillisesti painottuneita ja opiskeluajaltaan lyhyempiä. (Nurmi 1997, 161.) Ammattikorkeakouluja suunniteltaessa Suomeen ammatillisille oppilaitoksille annettiin hollantilaiseen tapaan itse suunnitella oppilaitosyhdistelmät ja tämän jälkeen hakea kokeilu- ja vakinaistamislupia. Tällainen itseohjautuvuus oli uutta Suomessa, jossa yleensä uudistukset on toteutettu komiteatyöskentelyn kautta. (Orelma 1998, 15.) Suomen ammattikorkeakoulujen kehittäminen eroaa kuitenkin muiden maiden ammattikorkeakoulujen kehittämisestä kokeiluvaiheen avulla eli ammattikorkeakouluja ei Suomessa suoraan vakinaistettu (Salminen 1997, 312).

Suomessa ammattikorkeakouluja ei alettu kehittää tyhjästä, vaan ne muodostettiin olemassa olevien opistojen pohjalta. Tällöin ammattikorkeakouluilla oli valmiina sekä ammattialoittainen että maantieteellisesti kattava oppilaitosverkosto opettajineen. Vanhaa koulutusta lähdettiin kehittämään rakenteellisesti ja sisällöllisesti. Suomalaisten opistojen vahvuutena on pidetty kiinteäksi muodostunutta yhteyttä työelämään verrattuna yliopistoihin ja tämä oli eräs syy siihen miksi ammattikorkeakouluja ruvettiin kehittämään juuri opistojen pohjalta. (Salminen 1997, 318.) Tammikuussa 1989 opetusministeriö julkaisi visioasiakirjan peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittä-

misestä ja sen perusteella hallitus laati koulutuspoliittisen selonteon. Nämä käynnistivät opistoasteen ja ammatillisten korkea-asteen keskuudessa kuumeisen suunnittelutyön ammattikorkeakouluksi tulemisesta (Tulkki 1993, 12). Maaliskuussa 1989 tuli voimaan laki (391/91) ja asetus (392/91) ammattikorkeakoulu- ja nuorisoasteen koulutuskokeiluista. Huhtikuussa 1991 valtioneuvosto myönsi kokeiluluvan 19 väliaikaiselle ammattikorkeakoululle ja lokakuussa 1991 vielä kolmelle uudelle koululle. Ensimmäiset 22 väliaikaista ammattikorkeakoulua aloittivat toimintansa Suomessa vuonna 1992. (Lampinen 1994, 1995a, 1995d.) Syksyllä 1996 aloittivat toimintansa ensimmäiset vakinaistetut ammattikorkeakoulut (Helakorpi & Olkinuora 1997, 6). 1.8.1998 Suomessa on toiminnassa 20 vakinaista ja 12 väliaikaista ammattikorkeakoulua.

2.1.2 Ammattikorkeakoulu suomalaisessa koulujärjestelmässä

Ammattikorkeakoulussa on kysymys nuorisoasteen jälkeisestä ja perinteiselle yliopistokoulutukselle rinnakkaisesta koulutuksesta, joka johtaa ammatillisesti suuntautuneeseen korkeakoulututkintoon (Teichler 1990, 43-49). Lampisen (1995d) mukaan ammattikorkeakoulu on korkeakoulu, koska siitä löytyy samoja korkean asteen oppilaitoksen piirteitä kuin yliopistoistakin. Sana ammatti kertoo puolestaan oppilaitosten voimakaasta sitoutuneisuudesta työelämään ja ammatilliseen asiantuntijakoulutukseen.

Lain (255/95) mukaan ammattikorkeakoulututkinto on korkeakoulututkinto, jonka tarkoituksena on työelämän ja sen kehittämisen asettamien vaatimusten pohjalta antaa tarpeelliset tiedolliset ja taidolliset valmiudet ammatillisessa asiantuntijatehtävissä toimimista varten.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on nähty kouluttaa käytännön ammattilaisia, joilla on alusta asti vahva yhteys työelämään ja joiden koulutus perustuu työelämästä saatuihin ongelmakeskeisiin kokonaisuuksiin (Lampinen 1995d, 16). Ammattikorkeakoulussa opiskellaan asiantuntija-, kehittämis-, suunnittelu ja esimiestehtäviin, jossa on korkeat kvalifikaatiovaatimukset (Helakorpi 1997, 377). Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on "tuottaa alansa itseohjautuvia asiantuntijoita, joilla on halluudessaan soveltavan tieteellisen ajattelun kyky ja kansainvälisen toiminnan valmiudet ja joita luonnehtii lisäksi johtamistaito, kehittämiskyky ja yrittäjähenkisyys" (Ekola 1992, 98). Ammattikorkeakoulujen

tehtävänä on selkeisiin ammatteihin kouluttaminen; "ammattikorkeakoulujärjestelmä toimii hyvin alueilla, joilla on selviä professionaalisia ammattikuvia" (Lampinen 1995c). Ammattikorkeakoulut tulevat edustamaan ammattisivistyksen ylintä osa-alueetta Suomessa (Helakorpi & Olkinuora 1997, 11).

Ammattikorkeakoulujen tavoitteena pidetään (Ministry of Education 1997):

- koulutustason kohottamista
- uusiin ammattitaitovaatimukseen vastaamista
- ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden lisäämistä
- ammatillisen koulutuksen kansainvälisen rinnastettavuuden parantamista
- ammatillisen koulutusjärjestelmän toimintakyvyn parantamista
- ammattikasvatushallinnon hajauttamista
- ammatillisen koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden parantamista

Ammattikorkeakoulujen käynnistämislupa-anomusten perusteella oppilaitosten tavoitteena nähtiin "aktiivisen kielitaidon ja yhteistyövalmiudet omaava sekä itseään ja omaa ammattialaansa kehittämään haluava ja pystyvä kansalainen, joka lisäksi laaja-alaisesti hallitsee ammattinsa" (Lehtinen 1992, 164). Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on ammatillinen tieto, taito ja osaaminen (Lampinen & Stenvall 1996, 2).

2.1.3 Tutkinnon rakenne

Ammattikorkeakouluissa samoin kuin yliopistoissa opintojen mitoituksen perusteena käytetään opintoviikkoa. Yhdellä opintoviikolla tarkoitetaan siis opiskelijan keskimääräistä 40 tunnin työpanosta. Lukuvuoden opintojen laajuus ammattikorkeakoulussa on noin 40 opintoviikkoa. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen laajuus vaihtelee 120-160 opintoviikkoon. (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 3.3.1995/256, 5§.) Ammattikorkeakouluopinnot ovat laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän lukuvuoden päätoimisten opintojen mittaisia (Laki ammattikorkeakouluopinnoista 3.3.1995/255, 12§).

Ammattikorkeakoulututkinto koostuu seuraavista osioista:

1) *Perusopinnot*, joiden tavoitteeksi ammattikorkeakouluopintoja kokevassa asetuksessa (256/95) määritellään laaja-alaisen yleiskuvan antaminen asianomaisen tehtäväalueen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisesti. Muina tavoitteina perusopinnoilla on perehdyttää opiskelija asianomaisen tehtäväalueen yleisiin teoreettisiin perusteisiin, viestintään ja kielitaidon kehittäminen.

2) *Ammattiopintojen* tavoitteena asetuksen (256/95) mukaan on opiskelijan perehdyttäminen asianomaisen ammatillisen tehtäväalueen keskeisiin ongelmakokonaisuuksiin ja sovelluksiin sekä niiden tieteellisiin ja taiteellisiin perusteisiin siten, että opiskelija kykenee itsenäisesti työskentelemään kyseisen tehtäväalueen asiantuntijatehtävissä, kehitystyössä ja yrittäjänä.

3) Ammattitaitoa edistävä *harjoittelu*, jonka tehtävänä asetuksen (256/95) mukaan on perehdyttää opiskelija ohjatusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin työtehtäviin sekä auttaa tietojen ja taitojen soveltamista käytännön työelämässä.

4) *Opinnäytetyö*, jota käsitellään tarkemmin myöhemmin.

2.2 Ammattikorkeakoulupedagogiikkaa korostavia piirteitä

Ammattikorkeakoulupedagogiikkaa on määritelty muun muassa seuraavasti "oppimiseen ja opetukseen liittyviä koulutustavoitteita, sisältöjä, menetelmiä ja materiaaleja, joita käytetään ammattikorkeakouluissa" (Helakorpi 1997, 377).

Ammattikorkeakoulupedagogiikan taustalla pidetään humanistista ihmiskäsitystä, joka korostaa oppijan henkilökohtaista kokemusta. Oppija nähdään aktiivisena tiedon käsittelijänä ja hän suhtautuu asioihin kriittisen arvioivasti. (Koro 1992.)

Ammattikorkeakoulupedagogiikalle asetetuissa tavoitteissa on tyypillistä ennen kaikkea opetuksen ja opiskelun tason kohottaminen ja tätä kautta tulosten nostaminen. Ammattikorkeakoulupedagogiikan haasteena nähdään se kuinka tutkimus, opetus ja työelämä saadaan nivottua yhteen. Keskeisenä tavoitteena ammattikorkeakouluilla on asiantuntijuuden kehittäminen. Asiantuntijuuden kehittymisen tulee pohjautua tieteellisyyden

periaatteille ja opiskelijoiden itseohjautuvuuden kunnioitukselle. (Ekola 1992.) Seuraavaksi käsitellään muutamia ammattikorkeakoulupedagogiikan keskeisimpiä kehittämistavoitteita. Nämä ovat niitä tavoitteita johon pyritään, eivät siis välttämättä kuvaa todellista tilannetta.

2.2.1 Asiantuntijuus

Kaikille kehittyneille maille on tyypillistä perinteisen työnjaon muuttuminen ja hierarkisuuden vähentyminen (Kirjonen 1997, 35). Näissä muutoksissa asiantuntijuuden merkitys korostuu. Asiantuntijuus koostuu käytännöllisestä, formaalista ja metakognitiivisesta tiedosta. Käytännöllinen tieto on kokemuspohjaista, toiminnallista, henkilökohtaista, kontekstuaalista ja situationaalista, informaalista ja impressionista. Formaalisti tiedolla tarkoitetaan perinteistä oppikirjatietoa. Uusimpana tiedostetun tiedon lajina on metakognitiivinen tieto, joka ohjaa tarkkaavaisuuden suuntaa ja hallintaa sekä yhdistää ja suodattaa formaalin ja käytännöllisen tiedon käyttöä. (Eteläpelto 1997, 96-99.)

Keskeisenä haasteena ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmatyössä on kehittää opetussuunnitelmia, jotka palvelisivat muuttuvan asiantuntijuuden edellyttämiä koulutuksellisia tarpeita (Helakorpi 1997, 113). Ammattikorkeakoulujen olisi mietittävä hyvin tarkasti millaisia pätevyksiä koulutuksella tuotetaan ja miten nämä pätevyudet vastaavat työelämän haasteisiin. Ammattikorkeakoulujen tulisi omata tietoinen tulevaisuusperspektiivi, toisin sanoen ammattikorkeakoulujen pitäisi pystyä myös ennakoimaan työelämän muutoksia ja pyrkiä vaikuttamaan tietoisesti näiden muutosten suuntaan. Tämä edellyttää koulutukselta avoimuutta ja läheistä kontaktia työelämään. (Eteläpelto 1992, 19-42.)

Ammattikorkeakoulujen yksi keskeisimmistä tehtävistä on uuden ammatillisen tiedon luominen (Lampinen & Stenvall 1996, 2). Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on kouluttaa työ- ja tuotantoelämän kehittämisen avainryhmä, joka tulee toimimaan oman alansa asiantuntija-, suunnittelu- ja johtotehtävissä (esim. Eteläpelto 1992, 19; Heikkilä 1996, 57). Myös työelämän edustajien mielestä ammattikorkeakoulusta valmistuvat tulevat sijoittumaan monipuolisuutta ja osallistumista vaativiin esimiestehtäviin. Kyky oppia uusia asioita, laaja-alainen osaaminen ja kyky ottaa vastuuta olivat niitä ominai-

suuksia, joita työelämän edustajat odottivat ammattikorkeakoulusta valmistuvalta. Muita keskeisiä valmiuksia olivat epävarmuuden sietokyky, palveluhenkisyys, vieraiden kielten hallinta ja ihmissuhdetaidot. (Karppinen & Alarinta 1993, 26, 41.)

Koulutuksen on kyettävä vastaamaan myös kansainvälistymisen haasteisiin. Koulutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa on huomioitava se, että yhä useampi koulusta valmistuva tulee työskentelemään ulkomailla tai ulkolaisten kanssa. Myös tähän tulee valmistaa opiskelijoita. (Ekola 1992.) Myös työelämän edustajat olivat Karppisen ja Alarinnan (1993, 42) tutkimuksessa sitä mieltä, että aktiivinen virallinen ja epävirallinen kanssakäyminen ulkolaisten organisaatioiden ja henkilöiden kanssa on tärkeää ammattikorkeakouluille.

Kantolan ja Panhelaisen (1998) toimittamassa raportissa tarkastellaan kolmen ammattikorkeakoulun kansainvälisyystavoitteita ja niiden toteutumista. Jyväskylän ammattikorkeakoulun on yksi näistä kolmesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on työskennellyt aktiivisesti opiskelijavaihtojen eteen ja tässä suhteessa luvut ovatkin Suomen huipputasoa. Kansainvälisillä opiskelijavaihtoilla nähdään olevan useita etuja. Ulkomainen opetus saattaa olla tietyillä aloilla korkeatasoisempaa ja ulkomailla tarjoutuu mahdollisuus opiskella sellaisia kursseja, joita omassa oppilaitoksessa ei ole tarjolla. Ulkomailla opiskelu voi parantaa työhönsijoittumismahdollisuuksia, sillä työnantajat arvostavat ulkomaista kokemusta. Jyväskylässä opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä oman oppilaitoksensa kansainväliseen tilanteeseen ja opiskelupaikan järjestymiseen ulkomailta. Harjoittelupaikan saannissa ulkomailta oli kuitenkin parantamisen varaa, sillä tällä hetkellä se on opiskelijan oman aktiivisuuden ja kontaktien varassa. Vieraskielistä koulutusohjelmaa Jyväskylän ammattikorkeakoulu toteuttaa kaikilla neljällä pääalallaan. Tämän lisäksi myös muu englanninkielinen koulutustarjonta on runsasta, joten tässä suhteessa Jyväskylä on Kantolan ja Panhelaisen (1998, 27-29.) arvioinnin mukaan kärkipäässä.

2.2.2 Itseohjautuvuus

Itseohjautuvuus on persoonallinen ominaisuus, joka ilmaisee henkilökohtaista autonomiaa (Candy 1991, 23; Koro 1993, 49). Autonomisesti, itseohjautuvasti, toimivaan henkilöön liitetään seuraavanlaisia ominaisuuksia; vapaa tekemään valintoja, omaa suunnitelmia ja päämääriä, pystyy rationaaliseen reflektioon, omaa tahdonvoimaa ja itsekuria suorittaa loppuun asiat, pitää itseään autonomisena (Candy 1991, 125). Itseohjautuvuus merkitsee myös halua ja kykyä huolehtia omasta oppimisestaan. Tällöin puhutaan itseohjattusta oppimisesta (Candy 1991, 23-24). Itseohjattu oppiminen sisältää Varilan (1990, 59-63) tutkimuksen mukaan seuraavia ulottuvuuksia: luottamus omaan oppimiskykyyn, oppimisprosessin suunnittelu ja johtaminen, oppimisen innostavuus ja epävarmuus omasta oppimisesta.

Ammattikorkeakoulupedagogiikassa tavoitteena on korostaa itseohjautuvuutta. Tämä näkyy ammattikorkeakouluissa muun muassa siinä, että monet opetuksen ja opiskelun järjestämisperiaatteet on kirjattu opetussuunnitelmiin niin, ettei niiden toteutuminen ole mahdollista ilman pyrkimystä oppijoiden itseohjautuvuuden kunnioittamista. (Koro 1992, 43-56.)

Ammattikorkeakouluissa oppijoilla tulisi olla mahdollisuus itse rakentaa oma tutkintonsa ja luoda itselle oma opetussuunnitelma. Tällöin oppijalla on mahdollisuus opiskella juuri sitä, mitä hän tulevassa ammatissaan otaksuu tarvitsevansa. Itsenäisten valintojen tekeminen on tärkeä vaihe opinnoissa. Opetussuunnitelmaa rakennettaessa voidaan siis ottaa huomioon oppijan aikaisempi koulutus, työkokemus ja elämäntilanne ja oppijan valmius itseohjattuun oppimiseen. (Leskinen 1992.) Opetusta ammattikorkeakouluissa on kuvattu siten, että se on tieteellispohjaista, mutta käytännöllisesti suuntautunutta (Helakorpi 1997, 377). Tutkimuksessani itseohjautuvuutta mitataan Korhosen ja Mäkisen (1995) tutkimuksissaan käyttämien väittämien avulla.

2.2.3 Tieteellisyys

Hirsjärvi (1995, 88-89) lähestyy kahta tieteen määrittelyn peruslinjaa seuraavasti. Tiede voidaan määritellä kapea-alaisesti tiedoksi, tiedon järjestelmäksi tai laaja-alaisemmin tietoa tuottavaksi toiminnaksi, prosessiksi, systeemiksi. Kapea-alaisessa määritelmässä tieteellä tarkoitetaan luontoa, ihmistä ja yhteiskuntaa koskevien tietojen systemaattista kokonaisuutta, kun taas laaja-alaisessa näkemyksessä tieteellä tarkoitetaan luontoa, ihmistä ja yhteiskuntaa koskevien tietojen tarkoituksellista ja järjestelmällistä tavoittelua.

Tieteen tavoitteena on tuottaa perusteltua tietoa, jota nimitetään tieteelliseksi tiedoksi. Tieteellinen tieto puolestaan koostuu hyväksyttäjä menetelmiä käyttämällä saavutetuista tutkimustuloksista. Tieteellinen tieto on teoriapainotteista ja eroaa juuri tässä suhteessa arkitiedosta, joka pysyttelee ilmiöiden pintatasolla ja on vahvasti sidoksissa jokapäiväisen elämän havaintoihin. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 14-15.)

Tieteen tuntomerkkeinä pidetään tiedon perusteltavuutta, tiedon julkisuutta ja intersubjektiiivisuutta. Tieteen tulee olla avointa kaikille ja väitteen perusteluineen voi ymmärtää jokainen, joka on saanut asianmukaisen koulutuksen. Tieteen tunnusmerkkeinä on myös kriittisyys, itsensäkorjaavuus, autonomisuus ja edistyvyys. Tieteelliset tulokset on aina ymmärrettävä ehdolliseksi ja alustavaksi ja kaikki tieto voidaan jonakin hetkenä todeta virheelliseksi ja hylätä uuden tutkimusaineiston perustella. Tutkijan tulee suhtautua tuloksiin kriittisesti ja epäiltävä totuuskina esitettyjä väitteitä. Autonomisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että tieteellisten tulosten korjaaminen on tieteellisen yhteisön asia. Tieteen edistyvyydellä tarkoitetaan sitä, että tieteellisen toiminnan voidaan katsoa vievän tiedettä koko ajan totuutta päin. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 15-17.)

Tieteellisyyden perustana ammattikorkeakouluissa on esitetty elinkeinoelämän muutosten nopeus ja ennakoimattomuus. Lisäksi maassamme on useita ammattialoja, joilta puuttuu kokonaan tieteellisen tiedon tuotanto. Ammattikorkeakoulut korostavat käytännöllisyyttä, mutta se ei yksistään riitä, sillä tarvitaan myös ammatillisen tietämyksen pohjaksi ammateissa sovellettavaa teoreettista tietoa. (Nuutinen 1992, 57-78.)

Opinnäytetyön merkityksen korostaminen ammattikorkeakouluissa on yksi merkki tieteellisyyden lisääntymisestä. Ammattikorkeakouluopintoja koskevassa asetuksessa (256/95) sanotaan opinnäytetyöstä seuraavasti (7§): "Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä". Opinnäytetyön ammattikorkeakoulussa tulee liittyä oleellisesti ammattialaan ja sen käytäntöihin sekä ammattialan kehittämiseen, mutta niihin sovelletaan kuitenkin tieteellisiä menetelmiä. Opinnäytetyöllä on kaksi tehtävää eli osoittaa oppimisen tuloksia ja kehittää työelämäyhteyksiä (Lampinen & Stenvall 1996, 3). Opinnäytetyöt liittyvät läheisesti ammattiopintoihin, jolloin opiskelija voi aihevalinnalla kehittyä valitsemansa alan asiantuntijaksi (Alanko-Turunen ym. 1997, 12). Opinnäytetyön tehtävänä on yhdistää aikaisempia opintoja yhteen ja toimia näin siltana teorian ja käytännön välillä. (Huttunen 1992.) Ammattikorkeakouluopiskelijan tulee kirjoittaa myös opinnäytetyönsä alalta kypsyysnäyte (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/95).

2.3 Ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen vertailua

Korkeakouluiksi Suomessa on aikaisemmin määritelty vain yliopistolliset korkeakoulut. Muuta korkea-asteen koulutusta annettiin keskiasteen yhteydessä. Vuonna 1987 kuitenkin taidekorkeakoulut siirrettiin korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön alaisuuteen. Suomessa ei siis korkeakoulujen piiriin kuulunut ei-yliopistollisia korkeakouluja, vaan korkeakouluopinnot oli organisoitu yhtenäiseksi väyläksi.

Ammattikorkeakouluja kehitellessä Suomessa päädyttiin kahteen erilliseen korkeakoulumalliin pohjautuvaan duaalijärjestelmään. Tällöin ammattikorkeakoulut nähdään yliopistoille rinnakkaisina oppilaitoksina, yliopistojen aitoina kilpailijoina. Ammattikorkeakouluja kehiteltäessä niille on pyritty luomaan oma roolinsa ja tehtävänsä korkeakoulutusjärjestelmässä ja tämän takia duaalimalliin päätyminen oli luontevaa. Duaalimallin onnistumisen edellytyksenä on se, kuinka hyvin ammattikorkeakoulut pystyvät säilyttämään oman erityislaatunsa yliopistojen hallitsemassa korkeakoulukentässä ja kykenevätkö opistojen pohjalta muodostetut ammattikorkeakoulut kohoamaan aidosti

akateemiseksi oppilaitoksiksi. (Lampinen 1994, 1995c, 1995d.) Tarkan työnjaon määrittäminen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välille on kuitenkin hankalaa. Ammattikorkeakoulut ovat vasta vakiinnuttamassa asemaansa Suomessa. Niiden asema ja rooli korkeakoulujärjestelmässä muotoutuu pitkälti sen perusteella mikä niiden asema tulee olemaan suhteessa yliopistoihin. Siksi on mielestäni tärkeää tarkastella työssäni myös ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen eroavuuksia.

Ammattikorkeakouluilla on ollut vaikutusta myös tiedekorkeakouluihin, sillä entiset välitutkinnot ja alemmat tutkinnot ovat palanneet yliopistoihin. Yhtenä syynä on ollut ammattikorkeakoulujen ja tiedekorkeakoulujen tutkintojen vertailtavuus, jolloin ammattikorkeakoulututkinnon katsottaisiin vastaavan yliopistojen alempia tutkintoja. Tämä kehitys ei vielä kuitenkaan ole toteutunut. (Orelma 1998, 22.)

Korkeakoulukentän kahtiajakautumisen perustaksi on määritelty työnjako käytännöllisyyden ja teoreettisuuden ulottuvuudella (Nurmi 1997, 164). Ammattikorkeakoulusta valmistutaan suoraan työelämän tehtäviin, kun yliopistosta puolestaan valmistutaan väljemmin soveltaviin tehtäviin. Rooli hahmottuu myös sen kautta, millaisiin työtehtäviin ammattikorkeakoulusta valmistuva tulee sijoittumaan. Jos ammattikorkeakoulutus mahdollistaa sijoittumisen vaativampiin työtehtäviin ja valmistuvat pääsevät asiantunte- musta ja soveltamista vaativiin tehtäviin, niin silloin ammattikorkeakoulu on löytänyt oman paikkansa yliopistojen rinnalla. (Nurmi 1997, 164-167.)

Ammattikorkeakouluja ja yliopistoja erottavat rakenteelliset tekijät (Lampinen 1994, 1995d):

1) Eriytynyt tutkintorakenne. Ammattikorkeakouluissa on oma tutkintojärjestelmä, joka vastaa kansainvälisesti ko. alan korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulujen tutkinnot ovat oma kokonaisuutensa, eikä näitä tutkintoja voida suoraan verrata yliopistotutkintoihin. Yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja ja vain yliopistoissa voi suorittaa lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja. Yliopistot ovat yleisesti tutkimuslaitoksia, kun taas ammattikorkeakoulut ovat opetuslaitoksia. Ammattikorkeakouluihin ei ole näin syytä ainakaan toistaiseksi perustaa puhtaita tutkimusvirkoja.

2) Eriytynyt virkarakenne. Yliopistojen virkoihin valinta tapahtuu ensisijaisesti tieteellisin perustein. Yliopistoissa on lehtoreita, assistentteja, yliassistentteja, apulaisprofessoreita ja professoreita. Ammattikorkeakoulujen virkoja täytettäessä tärkeää on opettajien työkokemus eli virkoihin halutaan pitkään työelämässä toimineita asiantuntijoita. Tavoitteena on, että 1990-luvun lopussa kaikki ammattikorkeakoulujen opettajat olisivat suorittaneet vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon ja että noin kolmasosa opettajista olisi lisensiaatteja tai tohtoreita. Ammattikorkeakoulujen virkatyypit ovat lehtori ja yliopettaja.

3) Eriytynyt ylläpitojärjestelmä. Suomessa yliopistot ovat valtion ylläpitämiä, kun taas ammattikorkeakoulut voivat olla kunnan, kuntayhtymän, rekisteröidyn suomalaisen yhteisön tai valtion ylläpitämiä.

4) Eriytynyt rahoitusjärjestelmä. Yliopistoille rahoitus tulee suoraan valtion budjetista. Ammattikorkeakouluille myönnetään tietty valtionosuus, mutta lähinnä kustannuksista vastaa opiskelijan kotikunta.

5) Eriytynyt hallinto. Ammattikorkeakoulut ovat yleensä usean oppilaitoksen yhtymiä, jolloin näiden yhteinen hallinto joudutaan muodostamaan alusta alkaen. Yliopistoille on tyypillistä autonomia, kun taas ammattikorkeakoulujen luonteeseen kuuluu ylläpitäjähallinnon korostuminen. Ammattikorkeakoulujen hallinnossa (valtuustossa, hallituksessa) voi ylläpitäjätahon lisäksi olla edustajia. elinkeinoelämästä ja tiedeyhteisöstä. Näin ollen ammattikorkeakoulut voivat olla myös voimakkaammin alueellisesti suuntautuneita kuin yliopistot.

Tutkimustoiminta

Korhosen (1992, 19-20) mielestä ammattikorkeakoulut ovat "tiedekorkeakoululle rinnakkaisia, mutta leimaltaan ammatillisia ... oppilaitoksia". Tiedekorkeakoululle on tyypillistä tutkimus ja uuden tiedon aikaansaaminen. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on puolestaan tuottaa opiskelijoille valmiudet tutkimustiedon käyttöön ja soveltamiseen ammatissa, eikä niinkään tieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuksen asemaa ammattikorkeakouluissa on kuvattu siten, että se olisi lähinnä selvitysten ja kehittämis-

toimintojen tekemistä osana opetustoimea (Tulkki 1993, 150). Ammattikorkeakoulut eivät siis pyri kouluttamaan tutkijoita, vaan ne pyrkivät antamaan opiskelijoille käsityksen tutkimustyön luonteesta ja menetelmistä ja kyvyn soveltaa ja käyttää näitä tietoja käytännössä. Yliopistojen tuottama tutkimus ei yksistään riitä, sillä usein yliopistojen tutkimus ei ole kovin käytännöllistä ja sellaisenaan sovellettavaa. Myöskään kaikilla aloilla ei ole käytettävissään yliopistollista tutkimustietoa. (Helakorpi 1997, 382.)

Ammattikorkeakoulut suorittavat pääsääntöisesti soveltavaa tutkimusta, jossa hyödynnetään yliopistojen, erikoiskorkeakoulujen ja työelämän tuottamaa tutkimustietoa. Ammattikorkeakoulut muodostavat tavallaan sillan perustutkimuksen ja käytännön välille. (Helakorpi 1997, 383.) Tarkoituksena ei ole kuitenkaan, että ammattikorkeakoulut toimisivat pelkästään valmiin tiedon soveltajina, vaan ammatillinen asiantuntijuus edellyttää myös asian teoreettista hallintaa ja uusien toimintamallien etsimistä (Lampinen 1995d, 16). Ammattikorkeakouluissa tehtävät opinnäytetyöt ovat kuitenkin käytännönläheisempiä ja soveltavampia kuin tiedekorkeakoulussa tehtävät työt. Karppisen ja Alarinnan (1993, 37) tutkimuksen mukaan työelämän edustajat pitivät ammattikorkeakouluissa harjoitettavaa tutkimustoimintaa tärkeänä, mutta sen tulisi olla kuitenkin suhteellisen pienimuotoista niin ettei opetuksen käytännöllisyys kärsi. Heikkilän (1996) tutkimuksen mukaan ammattikorkeakoulujen tutkimuspalveluille on tarvetta ja kysyntää. Vahvuutena ammattikorkeakouluilla on maantieteellinen läheisyys erityisesti alueilla jossa ei ole yliopistoa, jolloin tutkimusta tehdessä voidaan paremmin ottaa huomioon alueelliset tekijät. (Heikkilä 1996, 35.) Korhosen (1992, 20) mukaan yliopistosta valmistuvalle "teorian yhteys käytäntöön selviää vasta hänen valmistuttuaan ja siirryttyään työelämään". Ammattikorkeakouluissa teorian ja käytännön yhteyttä rakennetaan jo opiskelujen aikana pakollisten harjoitteluiden ja työelämään läheisesti liittyvien tutkielmien ja päättötöiden avulla. (Korhonen 1992, Korhonen & Mäkinen 1995a.)

2.4 Akateeminen imu

Ammattikorkeakoulut nähdään korkeakouluille rinnakkaisina koulutusjärjestelminä, jotka kilpailevat opiskelijoista keskenään. Ongelmana tässä kilpailussa on muun muassa akateeminen imu (engl. academic drift). Akateeminen imu on Honkolan (1997) mukaan Pratt ja Burges Englannissa 1970-luvulla käyttöönottama termi. Akateemisella imulla tarkoitetaan koulutusjärjestelmän hierarkiassa alemmalla tasolla olevien oppilaitosten halua jäljitellä hierarkiassa ylempänä olevia oppilaitoksia. Tällä tarkoitetaan juuri ammattikorkeakoulujen taipumusta jäljitellä yliopistojen toimintatapoja. Akateemisella imulla on kaksi puolta. Akateeminen imu voi ilmetä yliopistojen eetoksen, opetusmuotojen ja opettajien aseman tavoitteluna tai opiskelijoiden haluna täydentää opintojaan yliopistollisella tutkinnolla ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen. Molemmat näistä ovat uhkia ammattikorkeakoululle. Jälkimmäinen on kuitenkin vakavampi uhka, sillä tällöin ammattikorkeakoulut nähdään vain välivaiheena yliopistoon pyrittäessä, tällöin ammattikorkeakoulut eivät ole yliopistojen aitoja kilpailijoita. (Lampinen 1994, 1995c; Tulkki 1993; Hautala, Orelma ja Tulkki 1995, 67-72.) Tässä tutkimuksessa keskitytään tämän jälkimmäisen uhan tutkimiseen eli hakivatko opiskelijat samanaikaisesti muuallekin kuin ammattikorkeakouluun ja siihen ovatko opiskelijat halukkaita jatkamaan opintojaan yliopistossa. Opiskelijat hakeutuvat ammattikorkeakouluun saadakseen ammatin. Jos ammattikorkeakoulu on kuitenkin kovin etäällä työelämästä, niin silloin opiskelijat helposti keskeyttävät opinnot liian vaikeina tai hakeutuvat muihin ammatillisesti suuntautuneisiin oppilaitoksiin. Työelämässä etäällä olevista ammattikorkeakouluista valmistuvien taidot eivät vastaa työelämän tarpeita ja näin tämä vaikuttaa työllistymiseen, sillä "academic drift" -ammattikorkeakouluista valmistuvat tulevat työllistymään aikaa myöten huonommin kuin kiinteämmin työelämään sidoksissa olevista ammattikorkeakouluista valmistuvat. (Tulkki 1993, 201-205; Tulkki 1995, 198-199.)

Eryteisesti akateeminen imu on ollut ongelma englantilaisissa polytechnic-ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulujärjestelmä luotiin Englantiin vuonna 1968, jolloin niiden tarkoituksena oli selvästi erottua akateemisesta koulutuksesta. Ammattikorkeakouluilla ei kuitenkaan ollut Englannissa selviä tavoitteita eikä strategioita ja näin

seurauksena oli ammattikorkeakoulupolitiikan epäonnistuminen. Polytechnic-ammattikorkeakoulut ovatkin Englannissa sulautumassa kokonaan yliopistojärjestelmään sekä organisaationa että koulutuksen sisällön näkökulmasta ja näin niiden erityisasema korkeakoulujärjestelmässä katoaa. (Lampinen 1994, 1995b; Tulkki 1993; Hautala & Orelma & Tulkki 1995, 67-72.)

Akateemiselle imulle vastakkainen käsite on työmarkkinaimu (engl. employment drift). Työmarkkinaimulla tarkoitetaan puolestaan sitä, että yliopistot vastaavat ammattikorkeakoulujen kilpailuhaasteeseen jäljittelemällä ammattikorkeakoulujen vetovoimaisia ja työelämän tarpeisiin sopeutuneita koulutusohjelmia. Työmarkkinaimulla on ollut voimakas vaikutus Saksassa (Fachhochschule-järjestelmä) ja Hollannissa (HBO-järjestelmä), jossa ammattikorkeakoulujen menestyminen on pakottanut yliopistot kehittämään opetustaan ja luomaan tiiviimmät suhteet työelämään. Tavoitteena on kuitenkin saada aikaan korkeakoulutuksen selvä työnjako ja terve kilpailu opiskelijoista. (Lampinen 1994, 1995b; Tulkki 1993; Hautala, Orelma & Tulkki 1995.)

2.5 Ammattikorkeakoulututkimuksia

2.5.1 Ammattikorkeakouluopiskelija ja opiskelu

Korhosen ja Mäkisen (1995a) ammattikorkeakouluja käsittelevässä tutkimuksessa, joka on osa laajempaa "Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien ja opiskelun kehittäminen" -tutkimusta, selvitetään ensimmäisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelemaan hakeutumisen syitä, opiskelun ja opetuksen työtapoja, opiskelun sisältöä, opiskelijoiden työ- ja urasuunnitelmia sekä arvioita koulutuksen aikana saavuttamistaan valmiuksista. Näitä tuloksia verrataan samojen oppilaitosten keväällä 1992 valmistuneisiin opisto- ja ammatillisen korkea-asteen opiskelijoiden tuloksiin. Tutkimuksessa selvitettiin missä määrin ammattikorkeakoulukokeilut olivat saavuttaneet niille asetetut tavoitteet ja missä kohdin vielä oli kehittämisen varaa. Tarkoituksena oli kuvata eroavatko ammattikorkeakoulut edeltäjistään opiskelija-aineksen, työtapojen, koulutuksen sisällön ja opiskelun tulosten suhteen. Tutkimuksen kohdejoukkona oli opiskelijat ja aineisto

kerättiin kyselylomakkeilla.

Ammattikorkeakouluissa ylioppilas pohjaisten opiskelijoiden osuus oli suurempi kuin opisto- ja ammatillisella korkea-asteella. Tällä saattaa olla vaikutusta opiskelija-aineksen paranemiseen. Puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista oli suorittanut pelkän ylioppilastutkinnon ja 31 % jonkin ammatitutkinnon ylioppilastutkinnon lisäksi. Suurin osa ammattikorkeakouluopiskelijoista oli ollut töissä ennen opiskelemaan tuloaan. Kolme neljästä oli asettanut nykyisen koulutuksensa ensimmäiselle sijalle pyrkimyksissään, mikä kertoo opiskelijoiden suhteellisen voimakkaasta sitoutumisesta ammattikorkeakouluopintoihin. Ammattikorkeakouluopiskelijat olivat kuitenkin opisto- ja ammatillisen korkea-asteen opiskelijoita useammin hakeneet opiskelupaikkaa samanaikaisesti myös muista oppilaitoksista. Joka kolmannelle ammattikorkeakouluopiskelijalle korkeakoulut olivat varteenotettava vaihtoehto. Innokkaimmin korkeakouluihin hakivat hallinnon ja kaupan opiskelijat, vähiten tekniikan opiskelijat. Ammattikorkeakouluopiskelijan koulutus päätöksiin vaikuttavat eniten ala- ja urasuuntautuneisuus eli opiskelijan taipumukset ja mielenkiinto alalle, alalta hankittu työkokemus sekä ennakoinnit hyvistä työmahdollisuuksista ja uralla etenemisestä. (emt.)

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden yleisarvio opiskelusta ja opetuksesta oli lähes kaikilta osin myönteisempi kuin opisto- ja ammatillisen korkea-asteen opiskelijoilla. Opiskelua pidettiin käytännönläheisenä ja älyllisesti vaativana. Ammattikorkeakoulun tavoitteissa painottuu ajatus laaja-alaisista ja ammatillisesti suuntautuneista koulutusohjelmista. Opintojen valinnaisuus ja laaja-alaisuus olivat toteutuneet kuitenkin korkeintaan jotenkuten. Valinnaisia opintoja ammattikorkeakoulussa tulee olla vähintään kymmenen opintoviikkoa ja nämä olivat olleet opiskelijoilla tavallisesti oman alan ja yritystalouden opintoja tai kieliä. Opinto-ohjelmien yksilöllisyys oli toteutunut vaihtelevasti eri koulutusaloilla. Parhaiten opinto-ohjelmien yksilöllisyys oli toteutunut hallinnon ja kaupan koulutusohjelmissä, jossa opiskelijat kertoivat suunnitelleensa opinto-ohjelmansa melko itsenäisesti. Opinto-ohjelman koostamiseen vaikuttivat lähinnä opiskelijan harrastukset ja mieltymykset sekä tulevat työtehtävät. Käytännönläheisyys (teoriaopintojen liittymisen ammattikäytäntöön erilaisten työharjoitteluiden, päättötöiden jne. kautta) vaihtelee myös koulutusaloittain. Työharjoittelun rooli osana opiskelua oli ammattikorkeakouluissa

korostuneempi. Myöskään kansainvälistymisellä ei ainakaan näin ammattikorkeakoulujen alkutaipaleella tuntunut olevan vaikutusta käytännön tasolla. Vain muutama prosentti opiskelijoista ja opettajista oli ehtinyt osallistua kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin. (emt.)

Ammattikorkeakouluissa pyritään kehittämään työtapoja niin, että "koulumaisista" työtavoista siirrytään yhä enemmän itsenäisiin opiskelutapoihin. Työtavoissa oli myös tapahtunut muutoksia, tekniikan alaa lukuunottamatta. Opetus ja opiskelu tapahtui ongelmakeskeisesti ja työskentely tapahtui usein projektiryhmissä tai itsenäisesti työskennellen. Ammattikorkeakoulujen työtavat olivat muuttuneet yhä itseohjautuvampaan suuntaan, vaikka opiskelun kokonaisuudessa ei ollutkaan tapahtunut muutoksia. Selvimpiä muutokset olivat hallinnon ja kaupan koulutuksessa. (emt.)

Ammattikorkeakoulut nähtiin usein välivaiheena ennen yliopisto-opintoja ja mikä kertoo ammattikorkeakoulujen selkiintymättömästä asemasta yhteiskunnassa. Ammattikorkeakouluja ei nähdä vielä tiedekorkeakouluille rinnakkaisina vaihtoehtoina, sillä jatko-opinnoista yliopistoissa tai muissa korkeakouluissa oli kiinnostunut joka toinen ammattikorkeakouluopiskelija. Moninkertainen kouluttautuminen on edelleen koulutuspoliittinen ongelma. Ongelmana nähtiin myös se, ettei työnantajilla useinkaan ollut tarkkaa kuvaa ammattikorkeakouluista ja sieltä valmistuvien pätevyydestä. Kuitenkin ammattikorkeakouluista valmistuvat näkivät omat työllistymismahdollisuutensa myönteisempänä kuin opisto- ja amatilliselta korkea-asteelta valmistuneet. Koulutustaan vastaavaan työhön arveli sijoittuvansa välittömästi 41 % ammattikorkeakoulusta valmistuvista opiskelijoista. Samoin omat etenemismahdollisuudet uralla nähtiin melko myönteisessä valossa. Opiskelijoiden mielestä ammattikorkeakoulututkinto antoi jokseenkin hyvät etenemismahdollisuudet uralla ja valmiudet ulkomailta työskentelyyn. (emt.)

Tuloksista tulee ilmi, että ammattikorkeakouluopiskelijat olivat jo monilta osilta saavuttanut niille asetettuja tavoitteita. Selvimmin kehitystä oli tapahtunut työtavoissa, niiden muuttuessa koulumaisesta yhä itseohjautuvampaan suuntaan. Suhteellisen tyytyväisiä ammattikorkeakouluopiskelijat olivat myös koulutukseensa, saavuttamiinsa valmiuksiin ja työhön sijoittumiseen. Monissa osa-alueissa, kuten valinnaisuudessa, laaja-alaisuudes-

sa ja kansainvälisyydessä, oli vielä kuitenkin kehittämisen varaa. Nopeinta kehitys oli ollut kaupallisella alalla ja siksi kehittämishaasteena tulisi nähdä koulutuksen laaja-alaistaminen tämän alan suuntaan. (emt.)

2.5.2 Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimus

Paunikallion (1996) laatiman "Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimus 1995" -raportin mukaan ammattikorkeakoulun opiskelijoista 78 % oli ylioppilaita ja 22 % ei-ylioppilaita. Ylioppilaistakin joka kolmannella oli lisäksi joko koulu- tai opistoasteen tutkinto. Eniten ylioppilaita oli talouden ja hallinnon opiskelijoista. Runsaalla viidenneksellä vastaajista oli joko koulu- tai opistotasoinen koulutus.

Ammattikorkeakouluun hakeutumisen perusteluista tärkeimmäksi nousi talouden ja hallinnon opiskelijoilla mahdollisuus suorittaa korkeakoulututkinto ja tarjolla oleva sopiva koulutusohjelma. Tuttavilla ja ystävillä ei ollut juurikaan merkitystä ammattikorkeakouluun hakeutumista koskevaan päätökseen. Opiskelupaikan valintaan vaikutti ylioppilailta myös opintojen jatkumahdollisuus tiedekorkeakoulussa. Pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneista jatkumahdollisuudet kiinnostivat joka neljättä, kun taas ylioppilastutkinnon ja ammatillisen tutkinnon suorittaneista jatkumahdollisuudet kiinnostivat yhtä kymmenestä. (Paunikallio 1996.)

Paunikallion (1996) selvityksen mukaan opiskelu ammattikorkeakoulussa oli opiskelijoiden mielestä melko vaativaa. Opiskeltava tieto oli ajanmukaista yli 80 % mukaan ja kolme viidestä arvio opettajien opetettavan aineksen hallinnan hyväksi tai erittäin hyväksi. Myös tiedon sovellettavuus käytäntöön ja opettajien aktiivisuutta piti lähes puolet vastanneista hyvänä tai erittäin hyvänä. Huonoimman arvion sai opettajien välinen yhteistyö.

Tutkimuksen mukaan pitkäkestoisessa opiskelijavaihdossa oli ollut noin 5 % opiskelijoista ja lyhytkestoisessa harjoittelussa ulkomailla 12 % opiskelijoista. Seinäjoen kyselyyn vastanneista kuitenkin neljä viidestä oli halukas osallistumaan opintoihin tai työharjoitteluun ulkomailla. Ylioppilaat ja nuoremmat olivat selvästi halukkaampia ulkomaisiin vaihtoihin kuin ei-ylioppilaat ja vanhemmat opiskelijat. Ammattikorkeakou-

luopiskelijat pitivät oppilaitoksiaan varsin aktiivisina luomaan kansainvälisiä yhteyksiä. (Paunikallio 1996.)

Paunikallion selvityksen mukaan 60 % kyselyyn vastanneista arvelee sijoittuvansa joko valtion tai kuntien palvelukseen ja joka neljäs yksityisen työnantajan palvelukseen. Yksityisyrittäjäksi suunnittelee alkavan 13 % vastanneista. Kaupallisen alan opiskelijoista 49 % arvelee jäävänsä töihin Vaasan läänin alueelle, pääkaupunkiseudulle arvelee muuttavansa 9 %, jonnekin muualle Suomeen 37 % ja ulkomaille 16 %.

Perämäen (1995) Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimuksen mukaan työ- ja elinkeinoelämällä ei ole riittävästi tietoa ammattikorkeakoulujen toiminnasta. Samoin opiskelijat halusivat opintoihin liittyvän enemmän yhteyksiä työelämään. Perämäen (1995) tutkimuksen mukaan opiskelijoiden mielestä harjoittelu motivoi opiskelua ja täydentää saatua teorian tietoa. Opiskelijoista yli 70 % oli sitä mieltä, että opinnäytetyö on työelämässä toimimisen kannalta vähintään jokseenkin merkityksellinen. Useimmat opiskelijoista olivat myös sitä mieltä, että työelämän edustajia kiinnostaa sekä opinnäytetyön aihe ja taso. Opinnäytetyötä opiskelijat pitivät hyvin haasteellisena ja sen vaatimaa työ määrää pelätään etukäteen. Yli puolet opiskelijoista piti opinnäytetyötä työteliäänä ja itsenäistä työtä vaativana.

2.5.3 Koulutukseen hakeutumisen päällekkäisyydet

Suomalaisen koulutuspolitiikan perusongelmana on koulutukseen hakeutumisen päällekkäisyydet. Yksi ammattikorkeakoulujen päätavoitteista on ollut yliopistoille statukseltaan kilpailukykyisen koulutusväylän luominen niin etteivät ammattikorkeakoulusta valmistuneet hakeutuisi enää muuhun korkea-asteen koulutukseen vaan sijoittuisivat pääosin työelämään. Aholan ja Nurmen (1996) tutkimuksessa tarkastellaan koulutukseen hakeutumista ja päällekkäishaun ongelmia. Tutkimuksessa kyseltiin 4 000 Hämeen seudun korkeakouluihin ja ammattikorkeakouluihin keväällä 1994 hakeneen koulutuspreferenssejä sekä koulutukseen hakeutumisen syitä ja strategioita.

Päällekkäis- tai rinnakkaishaku tuli selvästi esille tässä tutkimuksessa, sillä vain neljännes kyselyyn vastanneista haki ainoastaan yhteen koulutuspaikkaan. Keskimäärin

haettiin liki kolmea opiskelupaikkaa. Esimerkiksi korkeakouluihin hyväksytyistä viidennes saa useamman kuin yhden opiskelupaikan. Usein haetaan moniin vaihtoehtoihin opiskelupaikkoihin vain varmuuden vuoksi ilman todellista aikomusta ottaa vastaan tarjoutuvaa opiskelupaikkaa. (Ahola & Nurmi 1996.)

Hakukäyttäytymisellä on yhteys nuorten koulutus- ja työhistoriaan. Pelkät ylioppilaat pyrkivät useampiin koulutuspaikkoihin kuin ammattikoulutuksen hankkineet tai ei-ylioppilaat. Ammattikoulutusta ja työkokemusta hankkineilla on selkeämpi hakuprofiili, sillä he tietävät mitä haluavat ja hakevat tämän takia keskitetympin. Sosiaalialalla on eniten päällekkäishakua ja vähäisintä se on teknisellä alalla. Naiset hakevat useampiin opiskelupaikkoihin kuin miehet. (emt.)

Ammattitutkinnon hankkineet ja työkokemusta omaavat ovat myös keskimääräistä kiinnostuneempia opiskelemaan ammattikorkeakouluissa. Ammattikorkeakoulua etusijalla pitäneistä vain vajaa kymmenes yritti myös johonkin korkeakouluun. Kun taas yliopistoon tähyäville ammattikorkeakoulu on hyvä varavaihtoehto. (emt.)

3 AMMATTIKORKEAKOULUJEN JA TYÖELÄMÄN YHTEYS

3.1 Ammattikorkeakoulun ohjaus

Työmarkkinat koostuvat niistä instituutioista ja prosesseista, jotka liittyvät työvoiman myymiseen, ostamiseen ja hinnoitteluun sekä niistä tekijöistä, jotka määrittävät työvoiman sijoittumista, liikkuvuutta ja työhön liittyvien palkintojen ja rangaistuksien jakaantumista (Kalleberg & Sörensen 1979, 351-525).

Perimmältään koulutuksen ja työelämän yhteyden tarkastelussa on kyse siitä, kuinka koulutuksen tuottamat kvalifikaatiot ja työelämän vaatimukset vastaavat toisiaan (ns. matching-prosessi). Keskustelua koulutuksen ja työn suhteista on käyty kolmella tasolla (Psacharopoulos 1986; Ahola, Kivinen & Rinne 1991):

- 1) Kvalifikaatiodiskurssi, jolla tarkoitetaan koulutuksen tuottamien ja työssä vaadittavien kvalifikaatioiden yhteensovittamista.
- 2) Määrällinen koulutussuunnittelu, jolla tarkoitetaan koulutus- ja työpaikkojen yhteensovittamista. Määrällisen koulutussuunnittelun avulla pyritään kontrolloimaan koulutusjärjestelmän tuotosta työmarkkinoille.
- 3) Institutionaalisen lähentymisen diskurssi.

Koulutuksen ja työn välistä vuorovaikutusta voidaan lisäksi tarkastella neljän vaiheen kautta (Watts 1983, 6-15):

- 1) Valikointi (selection), jolla tarkoitetaan sitä kuinka työvoiman valinnassa käytetään hyväksi koulutuksen kautta hankittuja arvosanoja. Tiettyä ammattitaitoa osoittava todistus on edellytys tietyn työtehtävän saantiin. Koulutuksen kautta hankittuja todistuksia ja tutkintoja voidaan kutsua muodollisiksi kvalifikaatioiksi (Kivinen & Rinne 1991). Näitten muodollisten pätevyyksien merkitys tulee kuitenkin vähenemään, sillä yhä enemmän kiinnitetään huomiota siihen, että työntekijä sopii työyhteisöön ja millainen on hakijan oma suhde tulevaan työhön (Heikkilä 1996, 58).
- 2) Sosialisatiolla vaikutetaan epäsuorasti oppilaan asenteisiin ja käsityksiin työelämää kohtaan.
- 3) Orientaatiolla tarkoitetaan tiettyjä kursseja, joiden tarkoituksena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään työelämää ja helpottaa työelämään siirtymistä.
- 4) Valmistamisessa (preparation) opiskelijalle annetaan tiettyjä suoraan työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

Nykyisin, jolloin kehitykseen vaikuttavien muuttujien määrä lisääntyy, koulutuksen ennustettavuus pienenee (Orelma 1998, 17). Rauhala (1998, 232) esittelee artikkelissaan Weberin ym. määritelmän ammatillisen koulutuksen uudesta paradigmasta, jolle on ominaista johdatus oppimiseen, kun taas vanha paradigma keskittyi aloittelijan taitojen kehittämiseen erikoistuneisiin töihin. Uusi paradigma palvelee opiskelijan kehitystarpeita, vanha vain yhteiskunnan ja työnantajan tarpeita. Uusi paradigma korostaa prosessia, vanha sisältöä. Uusi paradigma keskittyy muuttuvaan tietoon, tavoitteena oppimaan oppiminen, kun taas vanhakeskittyy produktioon, tavoitteena käyttäytymismuutokset. Uudessa paradigmassa metodeina ovat yhteistoiminnallinen oppiminen ja kyseenalaistaminen, vanhassa työtehtäväänalyysi ja taylorismi. Rauhalan (1998) mukaan suomalainen ammattikorkeakouluopetus pyrkii toteuttamaan tätä uutta ammatillisen koulutuksen paradigmaa korostaen työelämälähtöisyyttä.

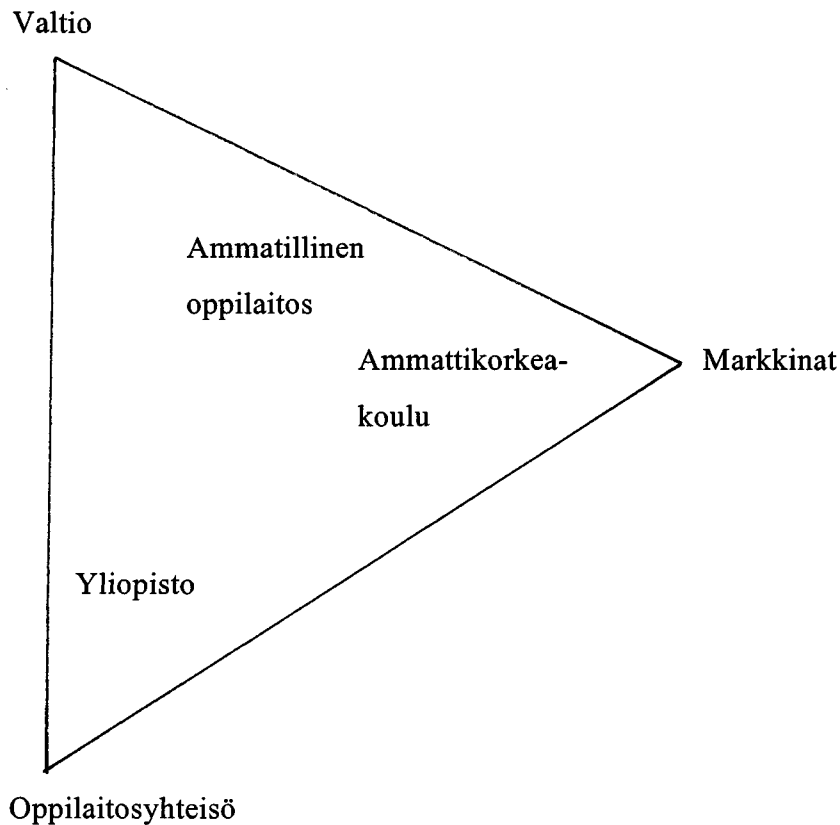
Ammatillisen koulutuksen toteutuksessa keskeisenä tehtävänä on nähty yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ajanmukaiset työelämävalmiudet (Opetushallitus 1997). Ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisen yhteyden muodostuminen perustuu pitkälti keskiasteen ja ammatil-

listen oppilaitosten ja työelämän väliseen yhteyden pitoon (Tulkki 1993, 24). Uudet käytännöt tulevat muotoutumaan vanhojen käytäntöjen ja järjestelmien päälle. Tämä on taannut ammattikorkeakouluille osittain jo toimivan yhteistyöperustan työ- ja elinkeinoelämään. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on kuitenkin syventää tätä yhteistyötä ja luoda uusia toimintatapoja yhteistyön kehittämiseen työ- ja elinkeinoelämään (Laajala & Mäki 1996). Ammattikorkeakouluissa painotetaan myös läheistä yhteyttä oman alueen yrityksiin (An Introduction to Higher...1997). Kiinteä yhteys työelämään antaa myös opettajille entistä paremman mahdollisuuden pysyä työelämän ja teknologian kehityksessä. Työelämän kannalta yhteistyö oppilaitosten kanssa takaa sen, että opiskelijoilla on tulevaisuudessa entistä paremmat käytännön valmiudet siirtyä työelämään ja työhön. (Opetushallitus 1997.)

Markkinavoimilla ei ole koskaan ollut vahvaa asemaa suomalaisessa koulutussuunnittelussa. Suunnittelu on tapahtunut valtion keskusjohdon kautta ja oppilaitoksilla on ollut hyvin vähän yhteyksiä työelämään. Ammattikorkeakoulujen avulla tätä tilannetta pyritään muuttamaan niin, että ammattikorkeakoulut olisivat enemmän markkinasuuntautuneita kuin vanhat ammatilliset oppilaitokset. Tällöin ammattikorkeakoulut joutuvat kilpailutilanteeseen toisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa. Kilpailussa menestyminen edellyttää läheistä suhdetta alueen ja alan työelämään.

Orelma (1992) on kuvannut ammattikorkeakoulujen hallinnollista asemaa ja ohjausta Burton Clarkin (1983) ohjauskolmion avulla, jossa tarkastellaan eri koulutusmuotoja toisiinsa verraten. Tämän ohjauskolmion (kuvio 1) kulmina ovat valtio, markkinat ja oppilaitosyhteisö. Mitä tiiviimpää on valtion ohjaus ja valvonta, sitä lähempänä valtiokulmaa oppilaitos on. Jos oppilaitos sijoittuu lähelle markkinat kulmaa, niin silloin markkinaohjautuvuus on suurta. Jos oppilaitos sijoittuu lähelle oppilaitosyhteisön kulmaa, niin silloin oppilaitos on hyvin autonominen suhteessa valtioon ja markkinoihin. Orelma (1992, 135) on omassa tutkimuksessaan tarkastellut Clarkin ohjauskolmion avulla ammatillisen oppilaitoksen, yliopiston ja ammattikorkeakoulujen suhteellista asemaa. Orelman tutkimus perustuu ammattikorkeakoulujen kokeilusuunnitelmiin ja niiden mukaan ammattikorkeakoulut erottuisivat yliopistoista ja ammatillisista oppilaitoksista juuri suuremman markkinaohjautuvuuden ansiosta. Yliopistot ovat pitkälti

oppilaitosyhteisöjen ohjaamia, kun taas ammatillisia oppilaitoksia ohjaa pitkälti valtio. Varmolan (1996) tutkimuksen mukaan Suomessa on pienin askelin siirrytty kohti markkinasuuntautunutta koulutuspolitiikkaa.

KUVIO 1 Ammatillinen oppilaitos, yliopisto ja ammattikorkeakoulu Clarkin ohjauskolmiossa (Orelma 1992, 135)

Tulkin (1993) tutkimuksessa ammattikorkeakoulujen opettajien mielikuvien mukaan lähes puolet piti ammattikorkeakoulua yliopistoa itsenäisempänä ja joustavampana. Eli näin ammattikorkeakoulujen oppilaitosyhteisön ohjaavuus olisi suurempi kuin yliopistoissa. Varsinkin juuri kaupallisten alojen opettajien mielikuvat olivat tämän suuntaisia. Kuitenkin samalla erityisesti juuri kaupallisten alojen opettajilla oli mielikuva joustavammasta ja kiinteämmin työelämään yhteydessä olevasta ammattikorkeakoulusta verrattuna ammatillisiin oppilaitoksiin. Näin ammattikorkeakoulusta tulisi markkinaohjautuva.

Ammattikorkeakoulujen ideana on korkeatasoinen ammattien opettaminen. Ammatillisuus on jotain, joka voidaan saavuttaa vain tiiviissä yhteistoiminnassa työelämän kanssa (Tulkki 1993, 39). Ammattikorkeakoulut asettavat uuden haasteen eri korkeakoulumuotojen ja korkeakoulujen väliseen kilpailuun. Ammattikorkeakoulujen menestyminen tässä kilpailussa edellyttää yhteistoimintaa alueen työelämän kanssa ja vastaamista joustavasti alan työelämän haasteisiin (Tulkki 1993, 40). Yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on, että kummankin osapuolen on tunnettava toistensa toimintaa riittävästi (Opetushallitus 1997).

Koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta on myös opiskelijoiden kesätyöt siinä missä opintoihin kuuluva harjoittelukin. Vain osa ammatillisesta identiteetistä rakentuu koulutuksen aikana ja siksi kesätöiden haku on eräs keino sosiaalistua ammattikunnan työmarkkinoille. (Naumanen & Silvennoinen 1996.)

Naumanen ja Silvennoisen tutkimuksen (1996) mukaan yritysten yleisimmät yhteydenpitotavat oppilaitoksiin olivat opiskelijoiden työharjoittelu ja yritysvierailut. Myös opinnäytetöitä oli tämän tutkimuksen perusteella tehty keskimäärin joka toisen toimipaikan tarpeisiin. Joka kolmannesta yrityksestä oli myös tehty vierailuja oppilaitoksiin. Suurimpina koulutuksen ja työelämän yhteydenpidon esteinä nähtiin se, ettei työnantajilla ole todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa opetukseen, opettajien työelämäntuntemus on puutteellista samoin kuin työnantajat kokivat omat tietonsa koulutussasioissa puutteellisiksi. (Naumanen & Silvennoinen 1996.)

3.2 Kaupallinen koulutus ja työelämä

Suomessa kaupan alan oppilaitokset ovat lähes poikkeuksetta seurausta kansalaisyhteiskunnan aktiviteeteista. Onhan kauppaoppilaitoksia perustettaessa ja ylläpitämisessä keskeisessä asemassa kauppiasyhdistykset, liikemiesten kokoukset tms. Kansalaisyhteiskuntaperinne on tyypillistä juuri amerikkalaiselle järjestelmälle, jolloin oppilaitosten kilpailu opiskelijoista ja määrärahoista perustuu opettajien ja oppilaitoksista valmistuneiden osaamiseen. Jos oppilaitoksen osaamistaso on korkea, niin valmistuva sijoittuu

paremmin työmarkkinoille kuin matalamman osaamistason oppilaitoksesta valmistuva. Näin kilpailussa hyvin menestyvistä oppilaitoksista on tullut tiettyjä eliittiyksiköitä, joita myös työelämä tukee runsaskätisemmin kuin muita. (Tulkki 1993.)

Suomessa kauppaoppilaitosten suhde työelämään oli alkujaan hyvin tiivistä, sillä kauppaoppilaitokset kouluttivat työntekijöitä perustajiensa ja ylläpitäjiensä yrityksiin. Myöhemmin tämä yhteys on heikentynyt, mutta silti kauppaoppilaitosten ja työelämän välinen noninformaali yhteydenpito on kuitenkin melko vilkasta. (Tulkki 1993.)

Hallinnon ja kaupan alalla on tapahtunut myös viime aikoina muutoksia. Pankit, vakuutusyhtiöt ja vähittäiskaupat ovat kasvaneet kokoon fuusioitumalla, tukku- ja vähittäiskaupat ovat keskittäneet toimintaansa ja lisänneet osa-aikaisten työntekijöiden käyttöä. Hallinnon ja kaupan alalla työtehtävät ovat laajentuneet ja monipuolistuneet, joka on nostanut puolestaan työtehtävien vaativuutta. (Heikkilä 1996, 29-30.) Työtehtävissä korostetaan palveluiden laatua ja asiakassuhteiden merkitystä. Muita muutoksia ovat henkilöstön autonomian lisääminen ja tätä kautta päätäntävällän siirtäminen alemmalle tasolle ja tiimityöskentelyn edistäminen. (Kasvio 1994, 35, 55-59, 74-91; Tulkki 1993, 26.)

Työelämän edustajien mukaan työelämässä tulee tapahtumaan muutoksia, joita ovat muun muassa hallinnon ja keskijohdon supistuminen. Kasuvia toimintoja ovat mm. markkinointi, ostotoiminta, alihankinta, tutkimus ja tuotekehitys sekä laaja-alaista osaamista vaativat palvelu- ja neuvontatehtävät. (Karppinen & Alarinta 1993, 42.) Työelämän uudistuneet organisaatiot korostavat puolestaan joustavuutta, laatua ja asiakaskeskeisyyttä (Helakorpi & Olkinuora 1997, 27).

3.3 Yksilöllisten työurien muutokset

Ihmisten yksilöllisissä työurissa tapahtuu muutoksia entistä nopeammin. Ihmisten työuraan kuuluu yhä useammin osapäiväisiä töitä samoin kuin asuinpaikan, ammatin ja työtehtävien vaihtoa (Salminen 1997, 316.)

Ei-tyypillisillä työsuhteilla tarkoitetaan sellaisia työsuhteita, jotka eivät täytä ns. normaalin työsuhteen tunnusmerkkejä, joita ovat täysipäiväisyys ja työajan säännöllisyys, työskentely yhdelle työnantajalle tämän osoittamissa työtiloissa sekä oletamus työsuhteen jatkuvuudesta ja pysyvyydestä (Cordova 1986, 642). Yleensä työtä ns. normaalityösuhteessa jatketaan koulunkäynnin lopettamisesta eläkepäiviin asti.

Cordovan (1986) jako ei-tyypillisistä työsuhteista:

1) Itsensätyöllistäminen. Itsensä työllistäjät ovat hyvin moninainen käsite riippuen siitä, mikä on heidän suhteensa työn itsenäisyyteen ja tuotantovälineisiin. Itsensätyöllistäminen ja yrittäjäyys tarjoaa vaihtoehtoisen tulonhankintamahdollisuuden normaalin palkkatyön vähentyessä. Usein myös valtiovalta kannustaa ihmisiä yrittäjäyteen, varsinkin silloin, kun työttömyys kasvaa ja taloudellinen kehitys taantuu.

2) Ei-tyypilliset palkkatyösuhteet. Cordova on erottanut tässä luokassa seuraavat alaluokat: osa-aikainen työsuhde, lyhytaikaiset työsuhteet, työvoiman vuokraus, työvuorojen lepovuorojen vuorottelu. Työntekijällä voi olla työsuhde useamman työnantajan kanssa tai työntekijä voi työskennellä kotona tai tehdä etätöitä.

Osa-aikaiset työsuhteet on ei-tyypillisten työsuhteiden yleisin muoto. Suomessa osa-aikaisuus merkitsee alle 30 tunnin viikkotyöaika. Toinen tärkeä ei-tyypillinen työsuhteiden muoto on määräaikaiset työsuhteet. 1990-luvulla joustavuus määräaikaisten työsopimusten muodossa on lisääntynyt.

3) Epävirallinen työ. Varsinaisen palkkatyön ulkopuolelle jäävää toimintaa kutsutaan ns. epävirallisen talouden piiriin kuuluvaksi. Epävirallinen työ on osa epävirallisen talouden

kokonaisuutta, jolla tarkoitetaan sellaista taloudellista toimintaa, joka ei näy kansantalouden tilinpidossa, eikä kuulu verotuksen piiriin ja jossa ei noudateta työnantajan ja työntekijän välistä kollektiivista sopimusta. Tällaista ovat muun muassa kotityö ja erilainen työ yhdistysten ja järjestöjen hyväksi.

Työttömyys

Palkkatyö muovaa omalta osaltaan nuorten identiteettiä, sillä työntekoa pidetään itsensäanselvyytenä, ihmisten yleisesti hyväksymänä normina. Myös työttömyyttä hahmotellaan palkkatyön näkökulmasta, sillä työ ja työttömyys ovat saman jatkumon ääripäitä. Työttömäksi joutuessaan ihminen ei vapaudu työn taakasta, vaan hän siirtyy palkkatyöhön osallistumattomaan asemaan, jota leimaa omat säännöt ja normit. (Nyyssölä 1994, 13.)

Ulrich Beck (1992) hahmottelee tulevaisuutta siten, että vakiintuneesta täystyöllisyydestä siirrytään ns. joustavuuteen ja moninaisuuteen perustuvaan alityöllisyyden systeemiin, jossa kokopäivätyön normi murtuu ja työpaikalla ja kotona tehtävän työn raja hämärtyy. Palkkatyön tekeminen ei tulevaisuudessa enää olekaan kaikille itsestänselvyyttä. Nuoret joutuvatkin ottamaan huomioon sen, että ainakin osa työiästään saatetaan joutua olemaan työttömänä tai ainakin työn ja työttömyyden välimaastossa eli Beckin määritelmän mukaan alityöllisyysjärjestelmässä.

Työvoiman liikkuvuus

Työvoiman liikkuvuutta voi tapahtua maan sisällä, maasta toiseen, työpaikan vaihdon kautta tai jopa koko ammatin vaihtona. Nyyssölän (1994) tutkimuksen, joka käsittelee nuorten suhtautumista koulutukseen, työhön ja työmarkkinoiden joustavuuteen, mukaan nuorista oli asuinpaikkakunnan vaihtoon valmiita vajaa puolet (45 %) ja ulkomaille oli valmiita lähtemään nuorista 39 %. Akateemisesti koulutetut ja ylioppilaat olivat selvästi valmiimpia vaihtamaan paikkaa. Tämän tutkimuksen mukaan nuoret eivät tee paljonta eroa kotimaan ja ulkomaisten työmarkkinoiden välillä. Kansainvälistymisen myötä nuoret ovat yhä valmiimpia hakemaan töitä myös ulkomailta.

Ei-tyypilliset työsuhteet

Tutkittaessa nuorten kiinnostusta yrittäjyyteen Nyyssölän (1994) tutkimuksessa nuorista kiinnostuneita oli yhteensä vajaa puolet. Runsas kolmannes ei ollut lainkaan kiinnostunut yrittäjyydestä ja vain runsasta kymmenesosaa yrityksen perustaminen kiinnosti paljon. Saman tutkimuksen mukaan nuorista työssäkävivistä lähes viidennes teki osa-aikatyötä. Tähän oli selityksenä pitkälti se, että opiskelun ohessa tehdään usein osa-aikatyötä.

Nyyssölän (1994) tutkimuksessa nuoret suhtautuivat moniammatillisuuteen ja työaika-joustoon varauksettoman myönteisesti. Palkkajoustavuuteen nuoret suhtautuivat jo hiukan varauksellisemmin ja työsuhteen määräaikaisuuteen kielteisesti. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että nuorten suhtautuminen työmarkkinajoustavuuden lisääntymiseen oli melko myönteistä.

Työmarkkinoiden joustavuus ja koulutus

Perinteisesti ammatillisella koulutuksella on pyritty aikaansaamaan sellainen työvoiman tarjonta, jonka tavoitteet perustuvat eriytyneeseen ammattirakenteeseen ja tietoon ammattien luonteesta ja sisällöstä. Nykyisin työntekijöiltä kuitenkin vaaditaan yhä erilaisempia ja vähemmän eriytyneitä taitoja. Ammatillisen koulutuksen kohdalla joustavuuden asettamat vaatimukset näkyvät pyrkimyksenä työn ja koulutuksen lähentämiseen, tiukkojen koulutusalarajojen purkamiseen sekä jatkuvan koulutuksen lisääntymiseen. (Nyyssölä 1994, 84.) Pystyäkseen vastaamaan yhteiskunnan uusiin haasteisiin koulun on kehityttävä joustavaksi ja oppivaksi organisaatioksi, jolle on tyypillistä mm. tiimityö, projektiluonteinen toiminta ja joustavuus (Helakorpi & Olkinuora 1997, 30). Työn murroksessa on ammattikorkeakoulujen mahdollisuus (Lampinen & Mäkelä 1995). Ammattikorkeakoulujen perustamista voidaan perustella erityisesti modernin työelämän muuttuvilla tarpeilla (Rauhala 1998, 228).

3.4 Ammattikorkeakoulujen ja työelämän yhteys tutkimusten valossa

Tulkki (1993) on tutkimuksessaan selvittänyt sitä, millaisia odotuksia työelämää edustavilla yrityksillä ja laitoksilla on ammattikorkeakoulun suhteen ja sitä millainen on ammattikorkeakouluissa työskentelevien ammattiopettajien työtietoisuus ja siihen liittyvät mielikuvat. Tutkimuksella on yritetty selvittää koulutuksen ja työmarkkinoiden kohtaamista. Tutkimus on suoritettu haastattelututkimuksena Satakunnan alueella keväällä 1993, jolloin ammattikorkeakoulut olivat vasta alkutaipaleellaan. Tämän takia tutkittavien ajatukset ammattikorkeakoulusta olivat pitkälti vielä silloin mielikuvien tasolla. Tässä kohdassa tarkasteluni painottuu juuri kaupallisen alan edustajien mielikuvien ja odotuksiin.

Kaupan ja hallinnon työelämäedustajille kaupallinen koulutus, merkonomien tutkinto oli tavallaan perustutkinto, jonka päälle voidaan sitten varsinainen kaupallinen osaaminen rakentaa. Kaikilla kauppaetuilla ja pankeilla on oma koulutusjärjestelmänsä, jossa he kouluttavat omat työntekijänsä ja tämän kautta vasta muodostuu työssä vaadittava osaaminen.

Kaupallisen alan koulutuksen osaamisen puutteina Tulkin (1993) tutkimuksessa nähtiin kielitaidon puute, johon uskottiin tulevan parannusta kansainvälisen toiminnan lisääntymisen myötä. Myös sosiaalisessa osaamisessa nähtiin olevan aukkoja. Sosiaalisella osaamisella tässä tutkimuksessa tarkoitettiin muun muassa palveluhenkisyttä, kanssakäymistä ja ryhmässä työskentelyä. Myös yrittäjyydessä oli parantamisen varaa. Yrittäjyyteen kuului itsensä työllistämisen ja oman yritystoiminnan lisäksi myös toimeliaisuus ja oma-aloitteisuus toisen palveluksessa. Nämä samat asiat koettiin tärkeiksi osaamisalueiksi ja kehittämiskohteiksi myös Naumaseen ja Silvennoisen (1996) tutkimuksessa.

Työelämäedustajien mukaan opettajien työelämäntuntemuksessa oli parantamisen varaa. Syynä tähän mainittiin muun muassa se, että liian usein opettaja tulee töihin suoraan

tiedekorkeakoulusta ilman riittävää alan työkokemusta.

Ammattikorkeakoulun tehtäväksi nähtiin ennen kaikkea yritysten tutkimus- ja tuotekehittelytoiminta. Kaupan alan oppilaitosten yrityksille eniten suuntaama palvelutoiminnan muoto oli ollut kurssitoiminta ja tämä nähtiin edelleen tärkeänä yhteistyön muotona.

Työelämän näkökulmasta erittäin tärkeä uudistus oli se, että opiskelijoilla on ammattikorkeakoulussa mahdollisuus omatoimisesti laajentaa ja muodostaa oma tutkintonsa. Eli valinnaisuuden lisääntyminen ja sen hyödyntäminen parantaa työelämän yritysten ja laitosten mielestä valmistuvan työmarkkina-asemia. Samoin kuin valmistuvan valmiuksiin myönteisesti vaikutti harjoitteluajan lisääntyminen ja opinnäytetöiden tekeminen yrityksille. (Tulkki 1993, 204.) Varsinkin kokemukset opinnäytetöiden tekemisestä työharjoittelun yhteydessä yrityksen antamasta aiheesta ovat olleet hyviä (Karppinen & Alarinta 1993, 34.)

Tulkin (1993) tutkimuksen mukaan työelämän yritykset ja laitokset olivat valmiita tiivistämään yhteistyötään ammattikorkeakoulujen kanssa. Työelämän edustajat esittivät muutamia toimenpiteitä, joilla koulutuksen ja työelämän lähentymistä voitaisiin heidän mielestään edistää (Tulkki 1993, 199). Samanlaisia ehdotuksia tuli esille myös Karppisen ja Alarinnan (1993) tutkimuksessa.

- 1) Opettajien työelämäntuntemuksen lisääminen. Tätä voitaisiin edistää lisäämällä opettajien tutustumisjaksoja työelämään opetustyön ohella, samoin kuin kummiyritystoiminnan kehittämisellä.
- 2) Ammattikorkeakouludosenttien valinta työelämän asiantuntijoiden keskuudesta.
- 3) Palvelutoiminnan, jolla tarkoitetaan kurssi-, tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan, edelleenkehittäminen.
- 4) Opettajien aktiivisempi osallistuminen harjoittelujaksojen toteuttamiseen ja työelämässä olevien harjoitteluohjaajien kouluttaminen harjoitteluiden ohjaamiseen.
- 5) Päättötöiden tekeminen yrityksille, joka olisi osa oppilaitoksen tutkimus- ja tuotekehittelytoimintaa. Karppisen ja Alarinnan (1993) tutkimuksen mukaan työnantajat pitivät työharjoittelua olennaisena osana ammattikorkeakouluopiskelua. Suurin puute työnantajien mielestä oli kuitenkin se, ettei harjoittelulle oltu asetettu selkeitä tavoitteita ja ettei yhteydet oppilaitoksiin harjoittelun osalta olivat vähäisiä. Tutkimuksessa mukana olevat

työnantajat kaipasivat enemmän ja tiiviimpää yhteyttä oppilaitoksen harjoittelun ohjaajaan.

Tulkin (1993) tutkimuksen mukaan ammattiaineiden opettajat olivat pääosin sitä mieltä, että työelämän vaikutus ammattikorkeakouluissa tulee olemaan vähintään ammatillisten oppilaitosten tasoa. Kaupan alan opettajista jopa kolme neljäsosaa uskoi työelämän vaikutuksen lisääntyvän tai ainakin pysyvän entisellään. Kaupan alan opettajat arvostivat ammattikorkeakoulun korkeammalle kuin muiden alojen opettajat. Kuitenkin sekä opiskelijat että opettajat Tulkin (1993) tutkimuksessa arvostivat ammattikorkeakoulun selvästi yliopiston alapuolelle.

Ammattikorkeakoulun opettajista neljä viidestä odotti ammattikorkeakouluilta kiinteämpää yhteyttä työ- ja tuotantoelämään kuin yliopistoilta. Kaupan alan opettajat edustivat vahvimmin tätä näkökantaa, sillä heistä yhdeksän kymmenestä odotti ammattikorkeakouluilta tiiviimpää yhteyttä työelämään kuin yliopistoilta. Opettajat olivat myös sitä mieltä, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen on helpompi sijoittua työelämään kuin korkeakoulututkinnon suorittaneen. Erityisesti juuri kaupan alan opettajat olivat tätä mieltä. Ammattikorkeakouluissa opettavat opettajat pitivät ammattikorkeakoulua ylempänä olevana verrattuna vanhaan opistoasteeseen, mutta alempana verrattuna yliopistoon. Samoin oli ammattikorkeakoulututkinnon suhteen, sillä sitä arvioitiin opistotutkintoa yleemmäksi, mutta yliopistotutkintoa alemmaksi. (Tulkki 1993.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tutkimusongelmat

1. Ovatko ammattikorkeakoulut opiskelijoiden mielestä onnistuneet saavuttamaan niille asetetun tavoitteen ammatillisesti suuntautuneesta korkeakoulusta? Ovatko ammattikorkeakoulujen tavoitteet työelämälähtöisestä koulutuksesta toteutuneet?

1.1. Miksi opiskelija hakeutui ammattikorkeakouluun?

1.2. Kuinka valinnaisuus ja itseohjautuvuus ovat toteutuneet opiskelussa?

1.3. Mitä työharjoittelu opettaa?

1.4. Mistä opiskelijat saavat opinnäytetyön aiheen?

1.5. Millainen on opettajien työelämätuntemus?

1.6. Missä määrin opiskelu on kansainvälistynyt?

2. Onko akateemista imua havaittavissa?

2.1. Hakivatko opiskelijat samaan aikaan muualle?

2.2. Aikovatko opiskelijat vielä hakea tutkintoon johtavaan opiskeluun?

2.3. Millaisia odotuksia opiskelijoilla on työelämän suhteen?

Tutkielmassani on kaksi toisiinsa liittyvää tutkimusongelmaa: ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyys ja akateeminen imu. *Ensisijaisena tavoitteena* työssäni on selvittää ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyyttä, ammatillisuutta ja käytännönläheisyyttä eli sitä *kuinka ammattikorkeakoulut ovat onnistuneet saavuttamaan niille asetetun tavoitteen ammatillisesti suuntautuneesta korkeakoulusta opiskelijoiden arvioimana*. Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyyttä tarkastellaan tutkielmassani koulutukseen hakeutumisen, itseohjautuvuuden, valinnaisuuden, työharjoittelun, opettajien työelämäntuntemuksen, opinnäytetyön ja kansainvälisyyden kautta. Tarkastelen seuraavaksi näitä teemoja yksitellen ammattikorkeakouluille asetettujen tavoitteiden näkökulmasta.

Koulutukseen hakeutuminen

Ammattikorkeakouluun hakevien toivotaan olevan kiinnostuneita nimenomaan ammattikorkeakouluopinnoista ja hakevan käytännönläheistä ammattikoulutusta.

Itseohjautuvuus ja valinnaisuus

Ammattikorkeakoulupedagogiikan tulisi korostaa itseohjautuvuutta (kts. Koro 1992). Opiskelijoiden tulisi voida muodostaa laaja-alaisia, joustavia, yksilöllisiä ja ammatillisesti suuntautuneita opinto-ohjelmia ja suunnata opiskeluaan tavoitteidensa ja taipumustensa mukaan. Tulkin (1993) tutkimuksen mukaan valinnaisuuden lisääntyminen ja sen hyödyntäminen parantaa työelämän yritysten ja laitosten mielestä valmistuvan markkina-asemaa. Työssäni itseohjautuvuutta mitataan Korhosen ja Mäkisen (1995a) tutkimuksessaan käyttämien väittämien avulla.

Työharjoittelu

Työharjoittelu on oleellinen osa ammattikorkeakouluopiskelua ja sillä on myös tärkeä merkitys työelämäyhteyksien luojana. Työharjoittelun aikana opiskelijalla on mahdollisuus saada selkeämpi kuva omasta ammattialastaan ja siihen liittyvistä työtehtävistä. Teoriassa opitut asiat saavat harjoittelussa käytännön merkityksen ja opiskelija voi soveltaa oppimiaan tietoja ja taitoja käytäntöön. Harjoittelun aikana luodaan myös suhteita työelämään, jotka ovat sitten eduksi työelämään siirryttäessä. (Korhonen & Mäkinen 1995a; Tulkki 1993; Karppinen & Alarinta 1993.)

Opinnäytetyö

Opinnäytetöiden tavoitteena ammattikorkeakoulussa on, että opiskelija syventää tietojaan ammattiopintojensa ainealueelta, oppii soveltamaan oppimaansa, oppii itsenäistä ongelmanratkaisua, tutkimusmenetelmiä ja oman työn kriittistä arviointia. Harjoittelun aikana opiskelijalla on mahdollisuus löytää itselleen opinnäytetyön aihe. Työelämäyhteyksien kannalta olisi tärkeää, että opiskelija löytäisi sellaisen opinnäytetyön aiheen, joka palvelee työelämää. (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/95; Korhonen & Mäkinen 1995a; Tulkki 1993; Karppinen & Alarinta 1993.)

Opettajien työelämätuntemus

Ammattikorkeakoulut ovat asiantuntijaorganisaatioita, joiden menestyminen perustuu pitkälti opettajien ammattitaidon varaan (Korhonen & Mäkinen 1995b).

Kansainvälistyminen

Kansainvälistymisen lisääminen on yksi keskeisistä ammattikorkeakoulun tavoitteista (Korhonen & Mäkinen 1995a; Ekola 1992; Kantola & Panhelainen 1998; Karppinen & Alarinta 1993). Kansainvälistymisen kehittämällä uskotaan olevan myönteinen vaikutus ammattikorkeakoulusta valmistuvien työnsaantiin ja tätä kautta kansainvälistymisen kehittäminen voi olla ammattikorkeakoulujen kilpailuetu kovenevassa koulutuskilpailussa.

Moninkertainen kouluttautuminen ja pidentyneet koulutusajat ovat eräitä suomalaisen koulutuksen ongelmia (Ahola & Nurmi 1996). Ammattikorkeakoulujen päätavoitteena on ollut yliopistoille rinnakkaisen ja statukseltaan kilpailukykyisen koulutusväylän luominen. Tarkoituksena on nuorten mahdollisimman nopea sijoittuminen jatkoopintoihin nuorisoasteen ja lukion jälkeen ja tätä kautta myös nopeasti työelämään. Näin ei syntyisi moninkertaisen koulutuksen ongelmaa ja ammattikorkeakouluista ei tulisi väylää yliopistoihin tai muuhun jatkokoulutukseen.

Toisena pääongelmana työssäni onkin selvittää akateemisen imun esiintymistä opiskelijoiden keskuudessa. Kokevatko opiskelijat ammattikorkeakoulut vain välivaiheena yliopistoon pyrittäessä vai ovatko opiskelijat todella kiinnostuneita ammattikorkeakoulujen tarjoamasta koulutuksesta. Akateemista imua tutkimuksessa selvitetään sillä

hakivatko opiskelijat samaan aikaan muualle (lähinnä yliopistoon) opiskelemaan, olivatko opiskelijat halukkaita jatkamaan vielä opintojaan yliopistossa ja millaisia odotuksia opiskelijoilla oli työelämän suhteen.

Työ- ja urasuunnitelmilla tulee olemaan merkitystä siihen, mikä ammattikorkeakoulun asema tulee olemaan yhteiskunnassa. Vastavalmistuneen urasuunnitelmat nähdään kognitiivisiksi rakenteiksi, joissa opiskelija yhdistää käsityksensä omista pyrkimyksistään ja valmiuksistaan niihin tietoihin ja taitoihin, joita hänellä on työelämästä (Korhonen & Mäkinen 1995a). Työ- ja urasuunnitelmia selvittelemällä saadaan tietoa siitä, millaiseksi ammattikorkeakoulussa opiskelevat näkevät mahdollisuutensa tulevilla työmarkkinoilla.

Opiskelijat saivat myös arvioida yleisesti saamaansa koulutusta ja kertoa vapaasti mielipiteensä siitä, mikä koulutuksessa oli hyvää ja mikä kaippaa vielä kehittämistä. Opiskelijoiden itsearvioinnit koulutuksen aikana saavuttamista valmiuksista eli kvalifikaatioista kertovat jotain koulutuksen tuottamista tuloksista eli vaikutuksista.

Tutkimus on kuvaileva survey -tutkimus kahden eri ammattikorkeakoulun kaupallisen alan opiskelijoista. Työssäni tehdään kuitenkin myös vertailua opiskelupaikkakuntien välillä. Jyväskylä on vahvasti yliopistokaupunki, kun taas Seinäjoella yliopistoa ei ole ja ammattikorkeakoululla on vahva asema Seinäjoella. Tämä antaa mielenkiintoisen mahdollisuuden tehdä vertailua paikkakuntien välillä ja ennen kaikkea siinä onko akateemista imua havaittavissa enemmän Jyväskylässä kuin Seinäjoella. Vertailua tehdään myös joidenkin kysymysten osalta sukupuolen mukaan. Näin saadaan selville eroavatko ammattikorkeakoulussa opiskelevien miesten ja naisten mielipiteet toisistaan.

Tutkimuskohteena olivat Seinäjoen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kaupan alan yksiköiden opintojensa loppuvaiheessa olevat talouden ja hallinnon koulutusohjelman tradenomi-opiskelijat. Opiskelijoista ainakin suurin osa oli siihen mennessä tehnyt harjoittelun ja tekisi parhaillaan opinnäytetyötään. Opiskelijat olivat kolmannen vuoden opiskelijoita ja näin he olivat edenneet opinnoissaan pisimmälle ja heillä oli edellytyksiä arvioida saamaansa koulutusta. Tutkimuskohteeksi valittiin kaupan alan koulutus sillä perusteella, että Korhosen ja Mäkisen tutkimuksen (1995a) mukaan

hallinnon ja kaupan koulutusohjelmissa "ammattikorkeakoulumaisuus" oli edennyt pisimmälle. Ammattikorkeakoulumaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaupallisen alan koulutuksessa oli pystytty parhaiten vastaamaan moniin ammattikorkeakoululle asetettuihin tavoitteisiin. Toisaalta kuitenkin tällä alalla oli myös eniten yliopisto-opinnoista kiinnostuneita. Siksi on oletettavaa, että akateemista imua olisi havaittavissa juuri tämän alan opiskelijoiden keskuudessa.

4.2 Tutkimuskohteiden kuvaus

4.2.1 Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Hallinnon ja kaupan alan, matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sekä vaatetusalan yhteinen Jyväskylän palvelualojen väliaikainen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1992. Viiden vuoden kehittelyn jälkeen Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimilupa vakinaistettiin 1.8.1997. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on monialainen ammattikorkeakoulu, joka koostuu viidestä koulutusala: tekniikan ja liikenteen ala, hallinnon ja kaupan ala, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali- ja terveysala sekä ammatillinen opettajakorkeakoulu. Lukuvuonna 1997-1998 Jyväskylän ammattikorkeakoulussa oli mahdollista opiskella 18 eri koulutusohjelmassa. Tässä tutkimuksessa on mukana hallinnon ja kaupan alan koulutus.

Talouden ja hallinnon koulutusohjelman tavoitteena Jyväskylässä on, että opiskelija hankkii sellaiset taidot ja valmiudet, joiden avulla hän kykenee toimimaan yritysten ja julkishallinnon asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä sekä kykenee kehittämään ammatitilaansa, ammattiaan ja itseään. Koulutusohjelman laajuus on 140 opintoviikkoa, jonka suorittamiseen menee noin 3,5 vuotta. Koulutusohjelmassa ei ole suuntautumisvaihtoehtoja, vaan suuntautuminen tapahtuu opintovalinnoilla. (Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinto-opas 1997-1998, 112-113.)

4.2.2 Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Seinäjoen väliaikainen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1992. Toimilupa vakinaistettiin 15.6.1995 ja näin Seinäjoen ammattikorkeakoulu oli yksi yhdeksästä ensimmäisestä vakinaisesta ammattikorkeakoulusta Suomessa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu järjestää opetusta seuraavilla aloilla: luonnonvara, kauppa ja hallinto, tekniikka ja liikenne, sosiaali ja terveys sekä kulttuuri.

Talouden ja hallinnon koulutusohjelman tavoitteet (Seinäjoen ammattikorkeakoulu, kaupan alan yksikön opinto-opas 1997-1998):

- antaa laaja-alainen talouden ja hallinnon tietämys. Samalla opiskelijalle annetaan mahdollisuus erikoistua jollekin taloudellishallinnolliselle ammattisektorille. Opetus on ammatillisesti suuntautunutta mutta samalla tieteellisesti orientoituvaa. Käytännön esimerkit haetaan Etelä-Pohjanmaalla toimivista organisaatioista. Erityisesti yritystoiminnassa tukeudutaan alueiden pk-yrityksiin.
- antaa opiskelijalle valmiuksia soveltavaan kehittämis- ja tutkimustoimintaan.
- opastaa häntä ymmärtämään yksilön ja yhteisön keskinäinen vastuu ympäristöstä.
- antaa opiskelijalle valmiuksia kansainväliseen toimintaan.
- antaa mahdollisuus suorittaa monipuolisesti opintoja, joita voivat tukea myös muiden opetusohjelmien opinnot.
- turvata omalta osaltaan Etelä-Pohjanmaan yritysten ja muiden yhteisöjen korkeakoulutetun ammattihenkilöstön saanti.

Koulutusohjelman laajuus on 140 opintoviikkoa. Talouden ja hallinnon koulutusohjelma sisältää seuraavat suuntautumisvaihtoehdot: hallinto, kohdealueen kieli, kulttuuri ja liiketoiminta, laskentatoimi, markkinointi, tietojenkäsittely, tietopalveluala ja yrityshallinto. Tässä tutkimuksessa mukana olivat hallinnon, laskentatoimen ja markkinoinnin suuntautumisvaihtoehdot.

4.3 Tutkimusote ja lomakkeen laadinta

Tutkimusmenetelmänä käytin kyselylomaketta (liite 1). Kyselylomakkeen valitsin siksi, että kysely voidaan kohdistaa suureen joukkoon ja näin saadaan parempi yleistettävyys. Kyselylomakkeen laadinnassa hyödynsin soveltuvien osin apuna muita ammattikorkeakoulututkimuksissa käytettyjä kyselylomakkeita, lähinnä Korhosen ja Mäkisen Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksella (1995a) "Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien ja opiskelun kehittäminen" -tutkimushankkeessa käyttämiä lomakkeita ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimuksissa (1995, 1996) käyttämiä lomakkeita. Osan kysymyksistä olen tehnyt tätä tutkimusta varten.

Kyselylomakkeen laadinnalla on keskeinen merkitys tutkimuksen onnistumisen kannalta ja tästä syystä käytin siihen paljon aikaa. Kysymykset pyrin muotoilemaan selkeiksi ja yksiselitteisiksi ja siten etteivät ne olisi johdattelevia (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1995 130-137). Kyselylomakkeen tulisi olla johdonmukainen ja jäsenelty. Tähän pyrin jakamalla väittämät teema-alueisiin ja nimeämällä ne yhdeksi kokonaisuudeksi (Alkula ym. 1995, 130; Borg & Gall 1989; Tähtinen & Kaljonen 1996). Kyselylomake rakentuu kahdeksasta osiosta (taulukko 1): opiskelijoiden taustatiedot, koulutukseen hakeutuminen, itseohjautuvuus ja valinnaisuus, työharjoittelu, kansainvälisyys, opinnäytetyö, työ- ja urasuunnitelmat ja koulutuksen yleinen arviointi. Kyselylomakkeessa oli pääsääntöisesti strukturoituja kysymyksiä, mutta myös muutama avoin kysymys. Avoimet kysymykset sijoitin kyselyn loppuun, koska ne vaativat enemmän pohtimista ja kirjoittamista kuin strukturoidut kysymykset. Näin suosittelivat myös muun muassa Borg ja Gall (1989, 43) tekemään.

Suurin osa lomakkeessa olevista kysymyksistä oli sellaisia, joita oli jo jossakin aikaisemmassa yhteydessä käytetty (kts. Korhonen ja Mäkinen 1995a ja Paunikallio 1996) ja hyväksi havaittu. Kyselylomakkeen tarkoituksenmukaisuutta, loogisuutta ja ymmärrettävyyttä testasin omassa seminaariryhmässäni. Seminaariryhmän jäsenet täyttivät lomakkeen ja antoivat palautetta kysymysten selkeydestä, tarkoituksenmukaisuudesta ja järjestyksestä. Palautteen jälkeen tein tarvittavia muutoksia ja parannuksia lomakkeeseen. Kyselylomakkeen kävivät läpi myös molempien ammattikorkeakoulujen

edustajat ja myös he antoivat palautetta ja muutosehdotuksia. Näin kyselylomake sai lopullisen muotonsa (liite 1).

Taulukko 1 Kyselylomakkeen osa-alueet

Mittarin osa-alueet	Kysymysten numero
Opiskelijoiden taustatiedot	1-7
Koulutukseen hakeutuminen	8-13
Itseohjautuvuus ja valinnaisuus	14-15
Työharjoittelu	16-21
Kansainvälistyminen	22-23
Opinnäytetyö	24-26
Työ- ja urasuunnitelmat	27-31
Koulutuksen arviointi	32-34

4.4 Aineiston kokoaminen

Loppuvuodesta 1997 otin yhteyttä sekä Seinäjoen että Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kaupan alan yksiköihin. Molemmista oppilaitoksissa suhtautuminen tutkimuksen tekoon oli myönteistä ja sain luvan tutkimuksen suorittamiseen. Kävin molemmissa ammattikorkeakouluissa keskustelemassa tutkimusaiheestani. Tutkimuksen kohdejoukoksi valittiin kaupan alan yksiköiden opintojensa loppuvaiheessa olevat talouden ja hallinnon koulutusohjelman opiskelijat. Loppuvaiheessa olevilla opiskelijoilla olisi jo näin enemmän kokemuspohjaa arvioida omaa opiskeluaan. Tarkoituksena oli, että opiskelijat olisivat jo tehneet harjoittelun ja tekisivät parhaillaan opinnäytetyötään. Nämä vaatimukset täyttyivät Seinäjoen opiskelijoiden kohdalta hyvin, mutta Jyväskylän vastanneiden joukossa oli myös niitä, jotka eivät vielä olleet tehneet harjoittelua tai aloittaneet opinnäytetyötään. Kyseiset vastanneet ovat mukana tutkimuksessa, sillä he olivat kuitenkin muilta osin vastanneet kyselyyn.

2.3.1998 vein 80 kyselylomaketta Seinäjoen ammattikorkeakoulun kaupan alan yksikköön. Olin sopinut, että yhdysopettajani jakaa lomakkeet eri ryhmien opettajille. Tämä oli järkevin ja käytännöllisin menetelmä. Kyselylomakkeet hain takaisin 6.3.1998. Täytettyjä kyselylomakkeita oli kaiken kaikkiaan 52 kappaletta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun 100 kyselylomaketta vein kaupan alan yksikköön 17.3.1998. Myös siellä olimme sopineet samalla tavalla, että opettaja huolehti lomakkeiden jaosta ja takaisin keräämisestä. Kyselylomakkeet hain takaisin 6.4.1998. Täytettyjä lomakkeita oli kaiken kaikkiaan 80 kappaletta.

Palautettujen kyselylomakkeiden yhteismäärä oli 132. Tarkan vastausprosentin arvioiminen tutkimuksessani on hankalaa, sillä ammattikorkeakouluissa opiskelijat eivät opiskele yhtenäisenä ryhmänä, vaan valinnaisuutta hyödyntäen he ovat jakautuneena useisiin eri ryhmiin. En voi tarkasti tietää tavoittiko lomake kaikki kohderyhmään kuuluvat opiskelijat (jotkut saattoivat olla sairaana, poissa koulusta tai työharjoittelussa). Kyselylomakkeita vein kouluille sen mukaan, mitä yhdysopettajani arvioi olevan tutkimuksen ehdot täyttäviä opiskelijoita. Näillä luvuilla laskettuna vastausprosentiksi tulee Seinäjoen osalta 65 ja Jyväskylässä 83. Kokonaisvastausprosentti on 73,3. Nämä vastausprosentit olivat mielestäni kyllin hyvät ja palautettujen kyselylomakkeiden määrä riittävä, että en katsonut tarpeelliseksi täydentää aineistoani uusintakyselyllä.

4.5 Aineiston analyysi

Kyselylomakkeiden tietojen analysointiin käytin tilastollisia menetelmiä. Kyselylomakkeiden käsittelyssä käytin SPSS-ohjelmaa. Kysymyksistä muodostettiin 108 analysoitavaa muuttujaa (liite 2) ja lisäksi avoimet kysymykset, jotka luokiteltiin erikseen. Havaintoaineiston analyysi aloitettiin tarkastelemalla yksittäisten muuttujien frekvenssi- ja keskiarvoesitysten tunnuslukuja. χ^2 -testiä käytin riippumattomuustestinä, jolloin tarkastelen, ovatko muuttujan luokat toisistaan riippumattomia vai ei. Lähtöoletuksena testille on satunnaisotos ja se, että korkeintaan 20 % odotusarvojen frekvensseistä saisi olla alle viiden. Jos tämä 20 % ehto ei täyttynyt, niin muuttujan luokkia

yhdistettiin sopivasti. (Tähtinen & Kaljonen 1996.)

Sukupuolen ja paikkakunnan välisiä eroja tutkin myös riippumattomien otosten t-testillä. T-testiä voidaan käyttää kahden riippumattoman ryhmän keskusarvojen vertailuun ja sen avulla voidaan arvioida kahden ryhmän välisten suhteiden ja erojen merkitsevyyttä. Testi soveltuu hyvin sekä pienten että suurten otosten analysointiin, mutta otoskoon ollessa yli 100 tulosten yleistettävyys paranee. T-testin käytön edellytyksenä on, että jakaumien eri ryhmissä tulee olla normaalijakauman mukaisia ja ryhmien varianssit ovat yhtäsuuret. (Tähtinen & Kaljonen 1996, 83-91.) Kyselylomakkeessa mukana olevat muuttujat olivat itsenäisiä, erillisiä muuttujia ja kaikkien muuttujien antama tieto oli tutkimukseni kannalta arvokasta. Tästä syystä aineiston analyysissä ei käytetty aineistoa tiivistäviä menetelmiä (summamuuttujat, faktorianalyysi, pääkomponenttianalyysi). Aineistoa tiivistämällä olisi tutkimuksesta kadonnut arvokasta tietoa.

Tutkimuksessani Likert-asteikolla mitatut muuttujat käsiteltiin välimatka-asteikollisina muuttujina. "En osaa sanoa" -kohtaan tulleita vastauksia oli tutkimuksessani melko vähän. Ne kohdat, joissa "en osaa sanoa" -vastauksia oli yli 20 % vastauksista, mainitaan erikseen. Liitteenä työssäni on myös muuttujaluettelo (liite 2), josta on mahdollista nähdä muuttujan tarkat jakaumat.

Kyselylomakkeen viimeisen sivun avoimet vastaukset kirjoitin puhtaaksi ja luokittelin muuttujiksi. Muuttujat muodostettiin vastausten perusteella ja muuttujissa pyrin tuomaan esiin tärkeimmät koulutuksessa koetut huonot ja hyvät puolet.

4.6 Tulosten luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioin reliabiliteetin ja validiuden avulla. Validius tarkoittaa mittarin kykyä mitata sitä, mitä se on tarkoitettu mittaamaan. Tähän kuuluu myös kysymysten yksiselitteisyys ja ymmärrettävyys. Aineiston sisäisellä luotettavuudella tarkoitetaan sitä miten luotettavaa ja virheetöntä tietoa tutkittavista saadaan. (Alkula ym. 1995.) Validiutta parannettiin muun muassa sillä, että mittarin laadinnassa tukeuduttiin aikaisempiin ammattikorkeakoulua käsitteleviin tutkimuksiin ja kyselylomake esitettiin ennen varsinaista mittausta. Esitestauksen jälkeen käsitteitä yksinkertaistettiin, ymmärrettävyyttä ja vastausten poissulkevuutta parannettiin.

Kyselyn alkuun liitin saatekirjeen, jossa kerroin tutkimuksen tarkoituksesta. Kirjeessä oli myös yhteystietoni mahdollisia kysymyksiä varten. Yleiset vastaamisohjeet olin kirjoittanut kyselylomakkeen alkuun. Näillä tekijöillä pyrin parantamaan tulosten luotettavuutta. Saatekirjeessä lupasin käsitellä tutkimuksessa saatuja tietoja luottamuksellisesti. Tämän olen toteuttanut siten, että opiskelijat saivat vastata kyselyyn nimettöminä ja raportissa esitän vain tilastollisia taulukoita, joista ketään yksilöä ei voi tunnistaa. Tästä syystä avoimien kysymysten vastauksia ei ole liitetty muuttujaluetteloon.

Ulkoisella validiteetillä tarkoitetaan yleistettävyyttä. Tutkimukseeni valittiin mukaan Jyväskylän ja Seinäjoen ammattikorkeakoulujen kaupan alan yksiköt, mutta myös muualla tarjolla oleva ammattikorkeakoulujen kaupallinen koulutus järjestetään samoilla periaatteilla ja siksi tulokset ovat mielestäni yleistettävissä laajemminkin.

Reliabiliteetillä tarkoitetaan mittausten toistettavuutta, pysyvyyttä ja johdonmukaisuutta. Mitä vähemmän tuloksissa on sattumanvaraisuutta sitä suurempi on tutkimuksen reliabiliteetti. Reliabiliteetin ja validiteetin välillä vallitsee yhteys, sillä hyvä reliabiliteetti lisää mittarin kokonaisvalidiutta. Sama ei kuitenkaan päde päinvastoin, sillä reliabelius on riippumaton validiuksesta. (Alkula ym. 1995, 89; Erätuuli ym. 1994, 100.) Kyselylomakkeen laadinnassa pyrin kysymysten selkeyteen ja ymmärrettävyyteen, mikä on tärkeää reliabiliteetin kannalta. Reliabiliteettiä voidaan parantaa kasvattamalla

otoskoko. Otoksen täytyy olla riittävän suuri, jotta satunnaisvirheiden määrä olisi pieni. Pienellä otoksella tuskin saadaan täsmälleen samoja tuloksia, jotka saataisiin koko perusjoukosta. Tässä tutkimuksessa otoskoko oli 132, joka on mielestäni tarpeeksi suuri antamaan luotettavan tuloksen. Resurssien niin salliessa otoskoko olisi voinut tietenkin suurentaa.

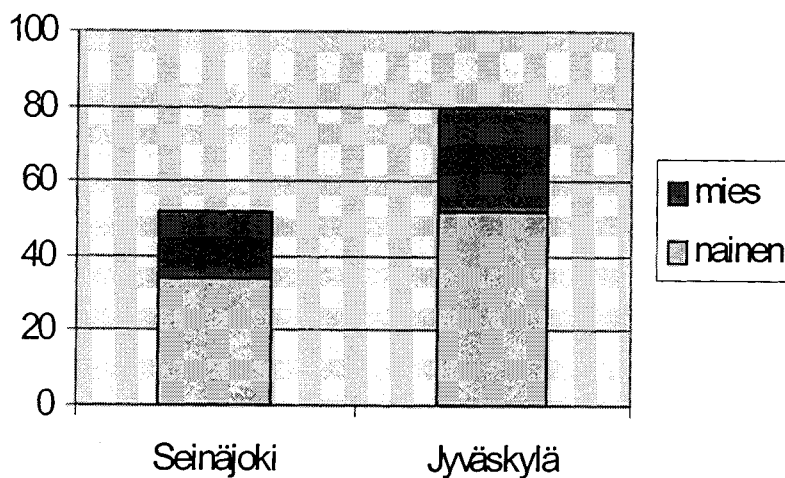
Yhtenä reliabiliteetin ongelmana voi olla vastaajien epärehellisyys eli vastaajat eivät jostain syystä ole kertoneet todellista mielipidettään asiasta, vaan vastanneet sosiaalisen suotavuuden mukaan eli siten kuin heidän odotetaan vastaavan. Mielestäni tätä ongelmaa ei tutkimuksessani ole, sillä vastauksissa oli hyvin tasapuolisesti sekä myönteisiä että kielteisiä vastuksia. Ammattikorkeakoulun ihannointia ei mielestäni ole havaittavissa. Myöskään tutkimukseni aihe ei ollut liian henkilökohtainen, joten kyselyyn on varmasti uskaltanut vastata omien mielipiteiden mukaan. Tutkimuksessa mukana olevat kysymykset olivat myös kaikille vastanneille tuttuja, käsitteliväthän ne heidän omia opintojaan.

Kyselylomake oli melko pitkä (11 sivua), mutta uupumista vastaamiseen ei ollut havaittavissa. Kysymykset olivat pääsääntöisesti valmiiksi strukturoituja, joka nopeutti vastaamista. Vastaajat olivat hyvin tunnollisesti vastanneet koko kyselyyn, viimeistä sivua myöten.

5 TULOKSET

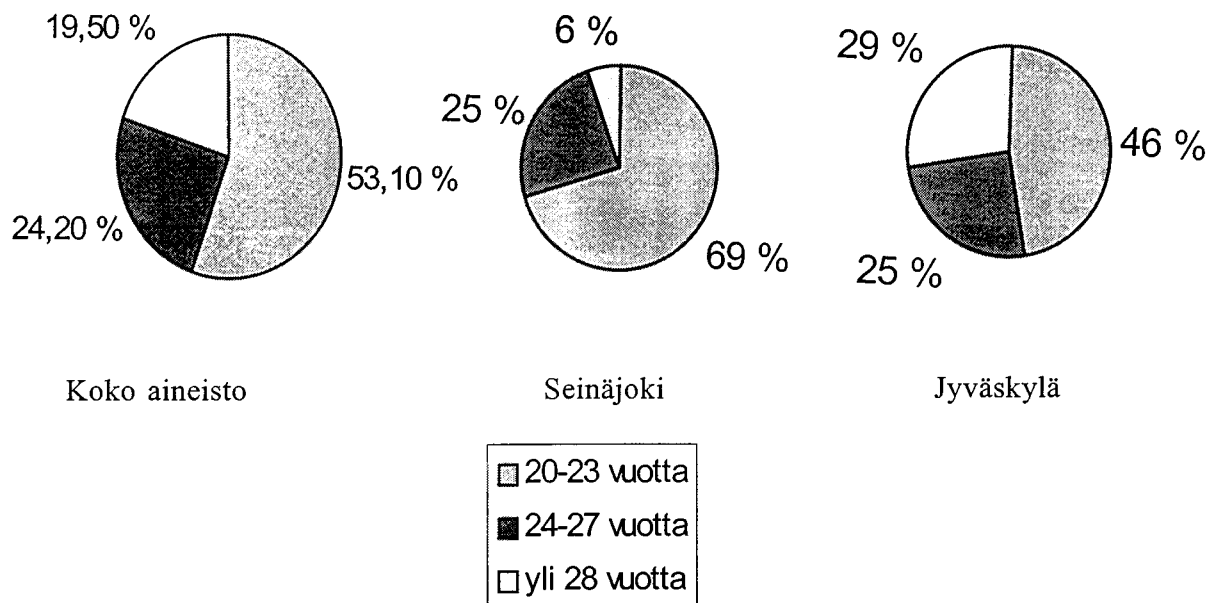
5.1 Opiskelijoiden taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 39,4 % (52) oli Seinäjoen ammattikorkeakoulun kaupan alan yksiköstä ja 60,6 % (80) Jyväskylän ammattikorkeakoulun kaupan alan yksiköstä. Sukupuolijakauma oli vino, sillä naisia vastanneista oli 65,2 % (86), joista 39,5 % (34) oli Seinäjoelta ja 60,5 % (52) Jyväskylästä. Miehiä vastanneista oli 34,8 % (46), joista 39,1 % (18) oli Seinäjoelta ja 60,9 % (28) Jyväskylästä (kuvio 2).

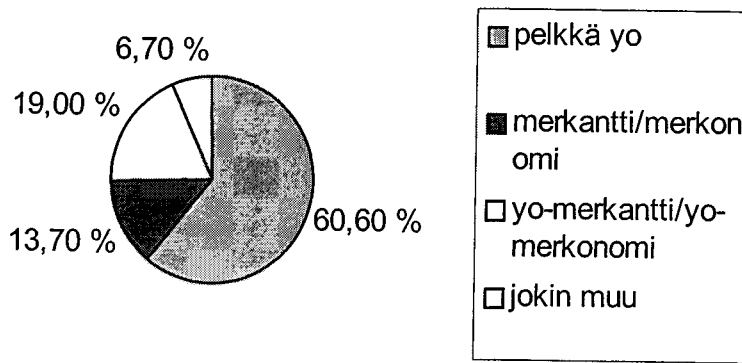
KUVIO 2 Opiskelijoiden sukupuoli oppilaitoksittain

Opiskelijoiden ikä vaihteli 20 vuodesta 53 vuoteen. Yli puolet kyselyyn vastanneista (53,1 %) oli 20-23 -vuotiaita. Lähes joka neljäs (24,2 %) oli 24-27 -vuotiaita. Yli 28 vuotiaita opiskelijoista oli lähes viidennes (kuvio 3). Paikkakunnittain tarkasteltuna opiskelijoiden ikäjakauma oli erilainen. Seinäjoella lähes 70 % vastanneista oli alle 24 vuotiaita ja vain 6 % yli 28 vuotiaita. Jyväskylässä alle 24 vuotiaita oli 46 % ja yli 28 vuotiaita lähes 30 % (kuvio 3). Yli 28 vuotiaiden osuutta Jyväskylässä nostaa se, että vastanneiden joukkoon oli otettu myös aikuislinjalla opiskelevia.

KUVIO 3 Opiskelijoiden ikä

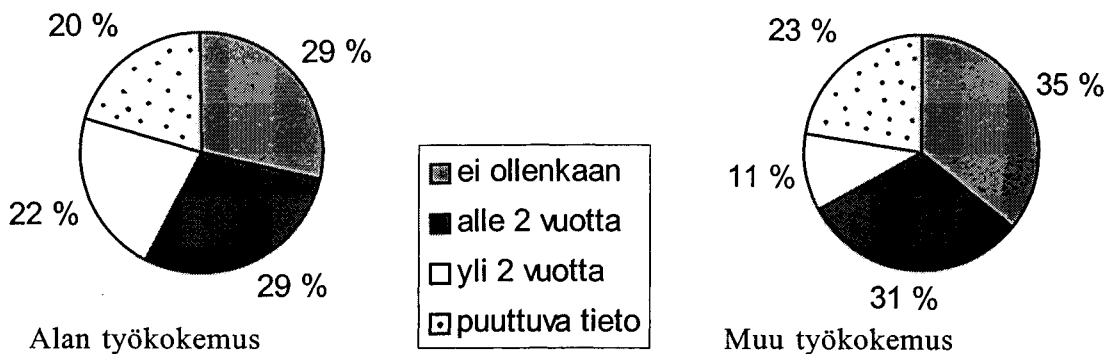
Suurimmalla osalla (60,6 %) oli ammattikorkeakouluun tullessa vain ylioppilastodistus. Oletukseni oli, että tradenomikoulutuksessa olisi melko paljon sellaisia opiskelijoita, jotka ovat tulleet ammattikorkeakouluun täydentämään opintojaan kuten merkonomeja, merkantteja ja yo-merkonomeja. Heitä oli opiskelijoista kuitenkin kaiken kaikkiaan 33 %. Ylioppilaita hallinnon ja kaupan opiskelijoista oli kaikkiaan 79,6 %, joista ammattikoulutettuja 17,2 %. Yhdelläkään vastanneella ei ollut pelkästään peruskoulun päästötodistusta, sillä ammattikorkeakouluun tulijoilta edellytetään joko ylioppilastodistusta tai peruskoulun ja ammattitutkinnon suorittamista (kuvio 4).

KUVIO 4 Opiskelijoiden pohjakoulutus

Vastanneiden vanhempien koulutustaustaa kartoittavissa kysymyksissä tuli esille, että 47,0 % isistä oli koulutustaustana kansa-, keski- tai peruskoulu. Toiseksi yleisin koulutus oli se, että oli jokin ammatillinen tutkinto (39,4 %) ja vain kymmenellä (7,6 %) isällä oli korkeakoulututkinto. Äitien koulutustaustat olivat hyvin samansuuntaisia, sillä 43,2 % äideistä oli käynyt kansa-, keski- tai peruskoulun. Jokin ammatillinen tutkinto (39,4 %) oli myös äideillä toiseksi yleisin koulutustausta. Vain seitsemällä (5,3 %) äidillä oli korkeakoulututkinto.

Tässä tutkimuksessa reilut puolet (50,8 %) oli hankkinut ennen opintoja kokemusta kaupallisen alan tehtävistä. Työkokemusta omaavista 22 % oli tehnyt alan töitä yli 2 vuotta ja 28,8 % alle 2 vuotta. Kahdella viidestä (41,9 %) oli kokemusta muista töistä. Ennen opintoja kaupalliseen alaan liittymättömiä töitä oli vastanneista tehnyt 10,6 % yli 2 vuotta ja 31,3 % alle 2 vuotta (kuvio 5).

KUVIO 5 Työkokemus ennen opintoja

5.2 Koulutukseen hakeutuminen

Opiskelijat arvioivat sitä kuinka paljon eri tekijät vaikuttivat nykyiseen oppilaitokseen hakeutumiseen. Kyselylomakkeessa oli kymmenen tätä kohtaa mittaavaa väittämää, joiden vaikutusta omaan koulutus päätökseen opiskelijat arvioivat asteikolla 1-5 (1=ei vaikuttanut lainkaan, 2=vaikutti vain vähän, 3=en osaa sanoa, 4=vaikutti jonkin verran, 5=vaikutti erittäin paljon). Muuttujien Cronbachin alfa -reliabiliteettikerroin oli 0.59. Muuttuja x15 (tarjolla ei ollut sopivampaa koulutusta) sopi heikoiten tähän osioon, sillä sen poistaminen olisi nostanut alfakertoimen 0.65. Vastauksista laskettiin prosentiosuudet, keskiarvot, keskihajonnat ja tehtiin t-testit. Taulukossa 2 ovat muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat sekä t-testien merkitsevyydet.

TAULUKKO 2 Opiskelupaikan valintaan vaikuttavien tekijöiden keskiarvot ja keskihajonnat Seinäjoella ja Jyväskylässä

	Yhteensä		Jyväskylä		Seinäjoki		p
	Ka	s	Ka	s	Ka	s	
x16 Olin kiinnostunut nimenomaan amk-opinnoista	3.75	1.33	3.75	1.42	3.75	1.19	1.000
x20 Haluan opiskella käytännön ammatin	3.64	1.22	3.66	1.27	3.62	1.14	0.844
x14 Oppilaitos sijaitsee kotipaikkakunnalla tai sen läheisyydessä	3.49	1.60	3.68	1.64	3.21	1.51	0.105
x22 Koulutuksen jälkeen hyvät työnsaantimahdollisuudet	3.28	1.25	3.24	1.28	3.33	1.22	0.701
x23 Tämän koulutuksen jälkeen helppo jatkaa opintoja	3.25	1.30	3.41	1.27	3.02	1.34	0.097
x21 Haluan päästä nopeasti työelämään	2.95	1.42	2.94	1.45	2.98	1.41	0.861
x19 Oppilaitoksella hyvä maine	2.77	1.39	3.00	1.41	2.40	1.29	0.015*
x15 Tarjolla ei ollut sopivampaa koulutusta	2.66	1.44	2.49	1.45	2.92	1.40	0.090
x18 Tuttavani/sukulaiseni suositteli kaupallista alaa	1.56	1.04	1.63	1.06	1.46	1.02	0.381
x17 Ystävätkin hakivat amk:uun	1.49	0.99	1.55	1.05	1.38	0.89	0.351

Eniten opiskelupaikan valintaan vaikutti kiinnostuneisuus nimenomaan ammattikorkeakouluopinnoista (keskiarvo 3,75). Vastanneista peräti 70,5 % oli melko tai erittäin kiinnostuneita ammattikorkeakouluopinnoista. Vain 9,8 % oli sitä mieltä, ettei kiinnostuneisuus ammattikorkeakouluopinnoista vaikuttanut lainkaan opiskelupaikan valintaan.

Opiskelupaikkakunnan välillä ei ollut havaittavissa eroja kiinnostuneisuuden osalta, sillä yhtä moni Jyväskylässä kuin Seinäjoellakin oli kiinnostunut ammattikorkeakouluopinoista.

Toiseksi eniten opiskelupaikan valintaan vaikuttivat halu saada käytännön ammatti (keskiarvo 3,64) ja opiskelupaikan sijainti kotipaikkakunnalla (keskiarvo 3,49). Halu saada käytännön ammatti vaikutti opiskelupaikan valintaan 69,5 % mielestä erittäin tai melko paljon. Vain 9,2 % vastanneista oli sitä mieltä, ettei sillä ollut vaikutusta lainkaan. Oppilaitoksen sijainti kotipaikkakunnalla tai sen läheisyydessä vaikutti opiskelupaikan valintaan 66,6 % mielestä erittäin tai melko paljon. Kuitenkin 23,5 % mielestä se ei vaikuttanut lainkaan opiskelupaikan valintaan.

Myös koulutuksen jälkeisillä työnsaantimahdollisuuksilla oli vaikutusta (keskiarvo 3,28) opiskelupaikan valintaan. Hyvät työnsaantimahdollisuudet vaikuttivat lähes puolen (48,8 %) mielestä erittäin tai melko paljon opiskelupaikan valintaan. 28,2 % vastanneista ei osannut arvioida sitä, vaikuttiko opiskelupaikan valintaan koulutuksen jälkeiset hyvät työnsaantimahdollisuudet. Vaihtoehtona nähtiin myös se, että koulutuksen jälkeen oli helppo jatkaa opintoja, joka viittaa siihen, että ammattikorkeakoulut nähtiin vain välivaiheena. Akateemista imua oli havaittavissa jo koulutukseen hakeutuessa.

Selvästi vähiten opiskelupaikan valintaan vaikuttivat ystävien haku ammattikorkeakouluun (keskiarvo 1,49) ja tuttavien ja sukulaisten kaupallisen alan suosittelu (keskiarvo 1,56). Vain 6,8 % mukaan ystävien hakemisella ammattikorkeakouluun oli vaikutusta ja 75,0 % mielestä sillä ei ollut vaikutusta lainkaan. Tuttavien ja sukulaisten kaupallisen alan suosittelulla ei 72,0 % mukaan ollut lainkaan vaikutusta ja vain 10,6 % mukaan sillä oli vaikutusta opiskelupaikan valintaan. Tämä puolestaan kertoo siitä, että ammattikorkeakouluun hakeutuminen oli jokaisen oma päätös ja tällä oli varmasti myönteinen vaikutus opiskelumotivaatioon.

Paikkakunnittain tarkasteltuna koulutukseen hakeutumisen syyt olivat hyvin samanlaisia t-testillä tarkasteltuna. Ainoastaan keskiarvot opiskelijoiden arviosta oppilaitoksen hyvän maineen vaikutuksesta opiskelupaikan valinnassa erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi toisistaan. Jyväskylässä opiskelemaan pyrkineet arvioivat oppilaitoksensa

hyvällä maineella olleen enemmän merkitystä oppilaitoksen valintaan kuin Seinäjoelle opiskelemaan pyrkineille. Vastanneista 22 % ei kuitenkaan osannut arvioida sitä oliko oppilaitoksen maineella vaikutusta opiskelupaikan valintaan. Kenties tässä näkyy juuri yliopiston vaikutus; Seinäjoella yliopistoa ei ole ja tällöin oppilaitoksen maineella ei niinkään ollut vaikutusta opiskelupaikan valintaan. Kun taas Jyväskylässä, jossa samassa kaupungissa on yliopisto, oppilaitoksen maineen merkitys korostui.

5.3 Itseohjautuvuus ja valinnaisuus

Opiskelijat arvioivat itseohjautuvuutta ja valinnaisuutta 12 väittämän avulla. Arviointiasteikko oli 1-5 (1=ei kuvaa lainkaan, 2=kuvaa melko huonosti, 3=en osaa sanoa, 4=kuvaa melko hyvin, 5=kuvaa erittäin hyvin). Muuttujat mittasivat kahta eri asiaa, itseohjautuvuutta ja valinnaisuutta, siksi en tässä kohtaa nähnyt järkeväksi laskea reliabiliteettikerrointa. Vastauksista laskettiin prosenttiosuudet, keskiarvot, keskihajonnat ja tehtiin t-testit. Taulukossa 3 ovat muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat sekä t-testien merkitsevyydet.

Paikkakunnittain tarkasteltuna Jyväskylä ja Seinäjoki erosivat itseohjautuvuuden ja valinnaisuuden suhteen huomattavasti toisistaan. Opiskelun tavoitteisiin ja toteutukseen oli voinut vaikuttaa 56,5 % vastanneista erittäin tai melko paljon. 28,3 % vastanneista koki voineensa vaikuttaa melko huonosti tai ei lainkaan opintojen tavoitteisiin ja toteutukseen. Jyväskylässä (keskiarvo 3.57) opiskelijat olivat voineet vaikuttaa enemmän opiskelunsa tavoitteisiin ja toteutukseen kuin Seinäjoella (keskiarvo 2.98), sillä Jyväskylässä 64,5 % vastanneista oli sitä mieltä, että oli voinut vaikuttaa melko tai erittäin hyvin opiskelun tavoitteisiin ja toteutukseen. Vastaava luku Seinäjolla oli 44,2 %. Seinäjoella puolestaan 44,2 % oli sitä mieltä, että oli voinut vaikuttaa huonosti tai ei ollenkaan opiskelun tavoitteisiin ja toteutukseen, kun tätä mieltä Jyväskylässä oli vain 17,7 %. Ero oli tilastollisesti merkitsevä ($t = -3.28$, $df = 129$, $p = 0.001$).

TAULUKKO 3 Itseohjautuvuuden ja valinnaisuuden toteutuminen Jyväskylässä ja Seinäjoella

	Yhteensä		Jyväskylä		Seinäjoki		p
	Ka	s	Ka	s	Ka	s	
x28 Olen suunnitellut itenäisesti oman opinto-ohjelmani	3.29	1.42	3.85	1.37	2.46	1.06	0.000***
x27 Amk:ssa voin vaikuttaa opiskeluni tavoitteisiin ja toteutukseen	3.34	1.04	3.57	1.02	2.98	0.98	0.001**
x32 Opiskelu on epäitsenäistä ja koulumaista	2.73	1.09	2.48	1.08	3.10	1.00	0.001**
x29 Opinto-ohjelmaani kuuluu sellaisia opintojaksoja, joita useimmilla opiskelukavereillani ei ole	2.68	1.08	2.87	1.08	2.39	1.02	0.012*
x34 On tietopuoleista ja teoreettista	3.11	1.01	2.94	0.94	3.37	1.05	0.016*
x30 Opetuksen toteutuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset kyvyt ja osaaminen	2.56	0.89	2.70	0.88	2.35	0.86	0.027*
x38 Opiskelu on työlästä ja raskasta	3.01	1.08	3.16	1.13	2.77	0.98	0.041*
x31 Sisältää riittävästi valinnaisuutta	3.50	1.14	3.59	1.19	3.35	1.06	0.240
x33 Totuttaa yhteistyöhön	3.93	0.77	3.91	0.75	3.96	0.79	0.716
x35 Opiskellaan turhia/tarpeettomia asioita	2.80	1.08	2.70	1.04	2.96	1.14	0.175
x36 Kurssien sisällöt eivät vastaa työelämän vaatimuksiin	2.54	0.90	2.48	0.91	2.65	0.87	0.286
x37 Opetettava tieto on ajanmukaista	3.92	0.82	3.89	0.89	3.96	0.71	0.614

Oman opinto-ohjelmansa oli suunnitellut melko tai erittäin itsenäisesti 55,4 % vastanneista. Opiskelupaikkakuntien välinen ero opinto-ohjelmien suunnittelussa oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($t=-6.17$, $df=128$, $p=0.000$). Seinäjoella 63,5 % oli sitä mieltä, että oli voinut vaikuttaa melko huonosti omaan opinto-ohjelmaansa, kun taas vastaava luku Jyväskylässä oli vain 12,8 %. Jyväskylässä 42,3 % opiskelijoista oli voinut vaikuttaa omaan opinto-ohjelmaansa erittäin paljon, kun taas Seinäjoella 3,8 % vastanneista oli tätä mieltä.

Opinto-ohjelmat opiskelijoiden välillä olivat hyvin samantyyppisiä, sillä 49,3 % oli sitä mieltä, että oma opinto-ohjelma ei juurikaan poikennut kavereiden opinto-ohjelmasta. Vain neljä vastanneista ilmoitti opinto-ohjelmansa poikkeavan huomattavasti kavereiden opinto-ohjelmasta. 23,1 % vastanneista ei osannut arvioida eroaako heidän opinto-ohjelmansa kavereiden vastaavista. Paikkakuntien välinen ero keskiarvoissa oli tilastol-

lisesti melkein merkitsevä ($t=-2.54$, $df=128$, $p=0.012$). Jyväskylässä (keskiarvo 2.87) opinto-ohjelmissa oli enemmän yksilöllisiä valintoja kuin Seinäjoella (keskiarvo 2.39). Jyväskylässä 31,7 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että heidän opinto-ohjelmansa eroaa melko tai erittäin paljon kavereiden opinto-ohjelmasta, kun taas Seinäjoella tätä mieltä oli 21,6 %. Seinäjoella puolestaan 64,7 % oli sitä mieltä, että heidän opinto-ohjelmansa eroaa vain vähän tai ei lainkaan kavereiden opinto-ohjelmasta. Jyväskylässä tätä mieltä oli vajaa 40 %. Valinnaisuus ei ollut toteutunut työelämän toivomalla tavalla, sillä vaikka opiskelijoiden oli mahdollista muodostaa omia yksilöllisiä opinto-ohjelmia omien taipumustensa mukaan, he tekivät hyvin samanlaisia valintoja. Paikkakuntien välisiä eroja opinto-ohjelman suunnittelun ja sisältöjen suhteen selittää pitkälti varmasti se, että Seinäjoella opinnot on suunniteltu suuntautumisvaihtoehtojen mukaisesti, kun taas Jyväskylässä suuntautumisvaihtoehtoja ei ole, vaan opiskelijoiden suuntautuminen tapahtuu ainevalikoiman mukaan. Suuntautumisvaihtoehdot Seinäjoella rajoittavat opiskelijoiden mahdollisuuksia itse suunnitella opintojaan. Tästä voidaan kenties tehdä sellainen johtopäätös, että suuntautumisvaihtoehdot ovat ammattikorkeakoulun tavoitteiden vastaisia.

Opiskelijoiden mielestä opetuksen toteutuksessa huomioitiin melko tai erittäin huonosti opiskelijoiden erilaiset kyvyt ja osaaminen (keskiarvo 2.56). Tätä mieltä oli yli puolet (51,2 %) vastanneista. 34,4 % ei ottanut kantaa tähän kysymykseen. Paikkakunnittain tarkasteltaessa keskiarvot erosivat toisistaan tilastollisesti melkein merkitsevästi ($t=-2.24$, $df=129$, $p=0.027$). Jyväskylässä (keskiarvo 2.70) huomioitiin hiukan paremmin opiskelijoiden erilaiset kyvyt ja osaaminen kuin Seinäjoella (keskiarvo 2.35), sillä Jyväskylässä tätä mieltä oli 16,4 % ja Seinäjoella vain 11,5 %. Jyväskylässä kuitenkin 40 % vastanneista ei osannut arvioida tätä kohtaa.

Opiskelun työtavoissa oli tapahtunut muutosta, sillä ammattikorkeakouluopintoja ei koettu epäitsenäiseksi tai koulumaiseksi (keskiarvo 2.73), vaan yli puolet (51,9 %) vastanneista oli sitä mieltä, etteivät ammattikorkeakouluopinnot olleet epäitsenäisiä ja koulumaisia. Paikkakuntien väliset keskiarvot kuitenkin erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ($t=3.28$, $df=129$, $p=0.001$). Seinäjoella (keskiarvo 3.10) opiskelu koettiin epäitsenäisemmäksi ja koulumaisemmaksi kuin Jyväskylässä (keskiarvo 2.48). Seinäjoella 44,2 % vastanneista oli sitä mieltä, että opiskelu oli melko epäitsenäistä ja

koulumaista, kun tätä mieltä Jyväskylässä oli vain 24 %. Opintoja ei koettu kovin tietopuoleiseksi ja teoreettiseksi, sillä 38,5 % oli sitä mieltä, etteivät opinnot olleet tietopuoleisia ja teoreettisia. Seinäjoella (keskiarvo 3.37) opinnot kuitenkin koettiin enemmän teoreettisiksi kuin Jyväskylässä (keskiarvo 2.94). Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($t=2.43$, $df=128$, $p=0.016$). Seinäjoella lähes 60 % oli sitä mieltä, että opinnot ammattikorkeakoulussa olivat tietopuoleisia ja teoreettisia, kun tätä mieltä Jyväskylässä oli vain 30,7 %. Opiskelu ammattikorkeakoulussa koettiin melko tai erittäin työlääksi ja raskaaksi 40,4 % mielestä. 22,1 % ei osannut arvioida opintojen työläyttä ja raskautta. Jyväskylässä (keskiarvo 3.16) opiskelu koettiin työläemmäksi ja raskaammaksi kuin Seinäjoella (keskiarvo 2.77), sillä 45,6 % Jyväskylässä oli sitä mieltä, että opiskelu oli työlästä ja raskasta, kun taas Seinäjoella tätä mieltä oli 32,7 %. Ero oli t-testillä mitattuna tilastollisesti melkein merkitsevä ($t=-2.07$, $df=129$, $p=0.041$). Yhteenvedona voisi todeta, että Seinäjoella opiskelijat arvioivat koulutuksensa epäitsestäisemmäksi, koulumaisemmaksi ja teoreettisemmaksi, mutta samalla myös vähemmän raskaammaksi ja työläemmäksi kuin Jyväskylän opiskelijat.

Paikkakuntien välillä ei ollut eroja seuraavien väittämien kohdalla. Ammattikorkeakouluopinnot sisälsivät opiskelijoiden mielestä nykyisellään riittävästä valinnaisuutta (keskiarvo 3.50) eli valinnaisuuteen oli erittäin tai melko tyytyväisiä 69,3 % vastanneista. Valinnaisuuteen oltiin siis yhtä tyytyväisiä sekä Seinäjoella että Jyväskylässä. Näin voidaan todeta, että opiskelijoiden valinnanmahdollisuudet olivat toteutuneet hyvin.

Ammattikorkeakouluopintojen koettiin myös totuttavan yhteistyöhön (keskiarvo 3.93). Tätä mieltä oli peräti 84,7 % vastanneista. Tämä on työelämän kannalta erittäin myönteinen asia, sillä työnantajat odottavat työntekijöiltään yhteistyökykyä (kts. Laajala & Mäki 1996). Ainevalikoimaan oltiin melko tyytyväisiä (keskiarvo 2.80), sillä 47,8 % vastanneista oli sitä mieltä ettei ammattikorkeakoulussa opiskella turhia tai tarpeettomia aineita. Vastanneista 23,5 % ei kuitenkaan osannut arvioida sitä, kuinka hyödyllisiä opiskeltavat aineet olivat. 53,5 % vastanneista oli sitä mieltä, että kurssien sisällöt vastaavat melko tai erittäin hyvin työelämän vaatimuksiin. Tätä kohtaa ei pystynyt arvioimaan 31,3 % vastanneista. Opettava tieto ammattikorkeakouluissa oli myös 84,8 % mielestä erittäin tai melko ajanmukaista (keskiarvo 3.92).

Vapaasti valittavia opintoja kysyttäessä tarkasteltiin sitä mistä opiskelijat olivat valinneet opintonsa. Tässä tutkimuksessa ei selvitelty sitä mitä nämä vapaasti valittavat opinnot olivat. Vapaasti valittaviksi opinnoiksi opiskelijat olivat valinneet pääsääntöisesti oman oppilaitoksen tarjonnassa olevia opintoja (95,5 %). Ammattikorkeakoulun muiden oppilaitosten tarjonnasta opintoja oli valinnut 25,0 % kyselyyn vastanneista. Yliopiston tai avoimen yliopiston tarjonnasta opintoja oli valinnut ainoastaan neljä opiskelijaa (3 %). Yksi vastannut oli valinnut opintoja Jyväskylässä toimivasta tiimiakatemian. Vapaasti valittavien opintojen kohdalla valinnaisuus oli toteutunut vielä melko huonosti, sillä opiskelijat hyödynsivät vain vähän muiden kuin oman oppilaitoksen tai ammattikorkeakoulun muiden oppilaitosten opetustarjontaa.

5.4 Työharjoittelu

Opiskeluun liittyvään työpaikkaharjoitteluun ei ollut vielä osallistunut 33,9 % vastanneista. Alle 6 kk harjoittelua oli tehnyt 47,4 % vastanneista ja yli 6 kk 18,6 %. Jyväskylässä vastanneista yli puolet ei ollut vielä suorittanut harjoittelua kun taas Seinäjoella lähes kaikki olivat tehneet ainakin osan harjoittelusta (taulukko 4).

Naumasan ja Silvennoisen (1996) mukaan myös opiskeluun kuulumattomat työkokemukset ovat osa koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta ja niillä on merkitystä työelämässä tarvittavien taitojen ja valmiuksien kannalta. Tutkimuksessani tällaisia alaa liittyviä töitä oli koulutuksensa aikana tehnyt 71,6 % vastanneista (35,8 % alle 6 kk ja 35,8 % yli 6 kk). Jyväskylässä peräti 45,5 % vastanneista oli työskennellyt yli 6 kk opiskelun aikana kaupallisen alan töissä. 28,4 % vastanneista ei ollut työskennellyt opiskelun aikana alaan liittyvissä töissä.

Alaan liittymättömiä töitä oli koulutuksen aikana tehnyt 47,6 % vastanneista (30,7 % alle 6 kk ja 16,9 % yli 6 kk). Tällaisia töitä ei ollut tehnyt 52,5 %

Varsinkin juuri Jyväskylässä opiskelijat olivat työskennelleet paljon opiskelun aikana ja luoneet näin merkittäviä yhteyksiä työelämään. Opiskelun aikana työskentelystä muodostuukin varmasti jatkossa merkittävä yhteys työelämään.

TAULUKKO 4 Harjoittelu ja työskentely opiskelun aikana

	Työskentely opiskelun aikana		
	Harjoittelussa	Alaan liittyvissä töissä	Muissa töissä
Ei ollenkaan	33,9 %	28,4 %	52,5 %
JKL	55,2 %	25,8 %	46,6 %
SJK	5,9 %	32,6 %	60,5 %
Alle 6 kk	47,4 %	35,8 %	30,7 %
JKL	23,9 %	28,8 %	32,8 %
SJK	78,4 %	46,5 %	27,9 %
Yli 6 kk	18,6 %	35,8 %	16,9 %
JKL	20,9 %	45,5 %	20,7 %
SJK	15,7 %	20,9 %	11,6 %

Seuraavien 14 väittämän avulla opiskelijat arvioivat sitä, mitä hyötyä oli ollut harjoittelusta ja mitä he olivat oppineet harjoittelun aikana. Arviointiasteikko oli 1-5 (1=ei pidä lainkaan paikkaansa, 2=pitää aika huonosti paikkaansa, 3=en osaa sanoa, 4=pitää melko hyvin paikkaansa, 5=pitää täysin paikkaansa). Muuttujien Cronbachin alfa -reliabiliteettikerroin oli 0.78 eli tutkittavien vastauksista voidaan nähdä selvää johdonmukaisuutta ja ei-sattumanvaraisuutta. Minkään yksittäisen muuttujan poistaminen ei merkittävästi nostaisi alfakerrointa. Kaikki kyselyyn vastanneet eivät olleet tehneet vielä harjoittelua (33,9 % ei ollut tehnyt harjoittelua) ja siksi he eivät voineet vastata näihin kohtiin. Vastauksista laskettiin harjoittelun tehneiden prosenttiosuudet, keskiarvot, keskihajonnat ja tehtiin t-testit. Taulukossa 5 ovat muuttujien keskiarvot, keskihajonnat ja t-testien merkitsevyydet.

Eniten harjoittelu opiskelijoiden mielestä opetti tuntemaan työelämän pelisääntöjä (keskiarvo 4,31). Tähän kohtaan vastanneista 95,3 % oli sitä mieltä, että harjoittelu opetti tuntemaan työelämän pelisääntöjä melko tai erittäin hyvin. Harjoittelun koettiin opettavan myös työelämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja (keskiarvo 4,31), tätä mieltä vastanneista oli 91,8 %. Harjoittelu kehitti myös käytännön ammattitaitoja (keskiarvo

4,20) melko tai erittäin hyvin 60,4 % mielestä.

TAULUKKO 5 Mitä hyötyä oli harjoittelusta

	Yhteensä		Jyväskylä		Seinäjoki		p
	Ka	s	Ka	s	Ka	s	
x50 Opetti tuntemaan työelämän pelisääntöjä	4.31	0.69	4.35	0.59	4.29	0.76	0.665
x57 Opetti työelämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja	4.31	0.83	4.22	0.85	4.39	0.81	0.346
x47 Kehitti käytännön ammattitaitoja	4.20	0.80	4.27	0.61	4.14	0.89	0.456
x52 Perehdytti suoritustason tehtäviin	3.86	0.87	4.05	0.85	3.71	0.87	0.073
x46 Antoi hyvän kuvan kaupallisesta alasta	3.64	1.12	3.57	1.12	3.69	1.12	0.606
x48 Opetti soveltamaan opittua käytäntöön	3.58	1.08	3.95	0.91	3.61	1.12	0.005**
x51 Opetti analysoimaan alan kehittämistarpeita	3.54	0.94	3.73	0.73	3.39	1.06	0.080
x49 Lisäsi opitun teorian ymmärtämistä	3.48	1.19	3.78	1.05	3.27	1.26	0.044*
x55 Innosti oman alan kehittämiseen	3.42	1.03	3.67	1.01	3.24	1.01	0.061
x54 Innosti opiskeluun	3.41	1.67	3.68	0.88	3.20	1.15	0.042*
x58 Auttoi työllistymisessä	3.19	1.38	2.92	1.46	3.39	1.29	0.118
x53 Perehdytti esimiestason tehtäviin	2.81	1.25	3.16	1.21	2.55	1.23	0.024*
x59 Harjoitteluaika oli aivan liian lyhyt	2.69	1.20	2.38	1.01	2.94	1.28	0.032*
x56 Antoi valmiuksia oman yrityksen perustamiseen	2.63	1.36	2.84	1.39	2.47	1.32	0.214

Vähiten harjoittelun koettiin antavan valmiuksia oman yrityksen perustamiseen (keskiarvo 2,63), perehdyttävän esimiestason tehtäviin (ka 2,81) tai auttavan työllistymisessä (ka 3,19). Vastanneista 52,3, % oli sitä mieltä, että harjoittelu ei anna lainkaan tai vain vähän valmiuksia oman yrityksen perustamiseen. 80,2 % vastanneista oli sitä mieltä, että harjoittelu perehdytti melko tai erittäin hyvin suoritustason tehtäviin, kun taas vain 37,2 % oli sitä mieltä, että harjoittelu perehdytti melko tai erittäin hyvin esimiestason tehtäviin. Vastanneista lähes joka kolmas ei osannut vielä sanoa onko harjoittelulla vaikutusta työllistymiseen ja 43 % uskoi, että harjoittelu vaikuttaa jonkin verran tai merkittävästi työllistymiseen.

Paikkakunnittain tarkasteltuna harjoittelussa opittiin hyvin samansuuntaisia asioita. Tilastollisesti merkitsevä ero oli opitun tiedon käytäntöön soveltamisessa ($t=-2.92$, $df=83.51$, $p=0.005$), sillä Jyväskylässä (keskiarvo 3.95, 72,9 %) opiskelijat kokivat, että harjoittelussa oli ollut enemmän mahdollisuuksia soveltaa oppimaansa käytäntöön kuin Seinäjoella (ka 3.61, 51 %). Tilastollisesti melkein merkitseviä eroja oli opiskeluun

innostamisessa ($t=-2.07$, $df=84$, $p=0.042$), esimiestason tehtäviin perehdyttämisessä ($t=-2.30$, $df=84$, $p=0.024$) ja siinä kuinka paljon harjoittelu lisäsi opitun teorian ymmärtämistä ($p=0.005$). Kaikissa näissä keskiarvot Jyväskylässä olivat korkeammat kuin Seinäjoella. Useampi opiskelija Seinäjoella kuin Jyväskylässä koki harjoittelun olevan liian lyhyt. Ero t-testillä mitattuna oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($t=2.19$, $df=83$, $p=0.032$).

5.5 Opettajien työelämätuntemus sekä työ- ja elinkeinoelämän ammattikorkeakoulutietous

Seuraavaksi opiskelijat arvioivat opettajien työelämätuntemusta ja työ- ja elinkeinoelämän tietoutta ammattikorkeakoulusta. Arviointiasteikko oli yhdestä viiteen (1=ei pidä lainkaan paikkaansa, 2=pitää aika huonosti paikkaansa, 3=en osaa sanoa, 4=pitää melko hyvin paikkaansa, 5=pitää täysin paikkaansa). Muuttujien Cronbachin alfa -reliabiliteettikerroin oli 0.77. Heikoiden muuttujista sopi joukkoon muuttuja x66 (haluaisin opintoihin liittyvän enemmän yhteyksiä työ- ja elinkeinoelämän asiantuntijoihin), sillä sen poistaminen olisi nostanut alfakertoimen 0.84. Vastauksista laskettiin prosentiosuudet, keskiarvot, keskihajonnat ja tehtiin t-testit. Taulukossa 6 ovat muuttujien keskiarvot, keskihajonnat ja t-testien merkitsevyydet.

Puolet vastanneista oli sitä mieltä, että opettajilla oli riittävästi suhteita työelämään. Vastanneista 26 % ei kuitenkaan osannut sanoa mielipidettään opettajien suhteista työelämään. Paikkakuntien mielipiteet erosivat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($t=-4.04$, $df=130$, $p=0.000$). Jyväskylässä lähes kolme viidestä (58,8 %) oli sitä mieltä, että opettajilla oli riittävästi suhteita työelämään, kun taas tätä mieltä Seinäjoella oli vain vajaa 40 %. Yli puolet (50,8 %) oppilaista oli sitä mieltä, että opettajat hallitsevat melko tai erittäin hyvin ammattialansa käytännön. Myös tässä kohtaa paikkakuntien mielipiteet erosivat toisistaan tilastollisesti melkein merkitsevästi ($t=-2.18$, $df=130$, $p=0.031$). Jyväskylässä (keskiarvo 3.46) opiskelijat olivat sitä mieltä, että opettajat hallitsevat ammattialan käytännön paremmin kuin mitä Seinäjoen opiskelijat arvioivat

(keskiarvo 3.08). Tutkimukseeni osallistuneista lähes 60 % oli sitä mieltä, että opettajilla oli riittävästi tietoa työelämästä. Paikkakuntien mielipiteet olivat tässä kohtaa yhteneviä.

TAULUKKO 6 Opettajien työelämätuntemus ja työ- ja elinkeinoelämän ammattikorkeatietous

	Yhteensä		Jyväskylä		Seinäjoki		p
	Ka	s	Ka	s	Ka	s	
x61 Opettajakunnalla on riittävästi suhteita työelämään	3.32	1.05	3.60	1.00	2.88	0.98	0.000***
x64 Työ- ja elinkeinoelämällä on nykyisellään tarpeeksi tietoa amk:jen tarjoamasta koulutuksesta	1.99	0.92	2.19	0.92	1.69	0.83	0.002**
x63 Koulutuksen aikana tehdyt harjoitustyöt on tehty työelämän tarpeisiin	2.83	1.08	3.04	1.00	2.50	1.13	0.005**
x62 Opettajat hallitsevat ammattialan käytännön	3.31	1.00	3.46	1.06	3.08	0.88	0.031*
x60 Opettajakunnalla on riittävästi tietoa työelämästä	3.43	1.02	3.56	0.98	3.23	1.06	0.068
x65 Koulutuksessa huomioidaan työelämän ammattitaitovaatimukset	3.28	0.92	3.33	0.97	3.19	0.84	0.407
x66 Haluaisin opintoihin liittyvän enemmän yhteyksiä työ- ja elinkeinoelämän asiantuntijoihin	4.14	0.79	4.09	0.72	4.21	0.87	0.388
x67 Koulutus perustuu onnistuneesti työelämän tarpeisiin	3.06	0.90	3.14	0.89	2.94	0.92	0.222

Tutkimuksessani 78,6 % mielestä ammattikorkeakoulujen tarjoama koulutus tunnetaan huonosti tai ei lainkaan työ- ja elinkeinoelämän parissa. Myös tässä kohtaa oli paikkakuntakohtaisia eroja ($t=-3.15$, $df=129$, $p=0.002$). Seinäjoella yli 90 % oli sitä mieltä, että ammattikorkeakoulujen tarjoama koulutus tunnetaan huonosti tai ei lainkaan työ- ja elinkeinoelämän keskuudessa. Vastaava luku Jyväskylässä oli 70,9 %. Ammattikorkeakoulujen tarjoaman koulutuksen tunnettavuudeksi tekeminen työelämän keskuudessa on mielestäni yksi tärkeimmistä haasteista ja tehtävistä ammattikorkeakouluille. Jos työelämä ei tunne ammattikorkeakoulujen tarjoamaa koulutusta, on turha kuvitella, että ammattikorkeakouluista valmistuvat pääsisivät valmistuttuaan koulutusta vastaaviin töihin.

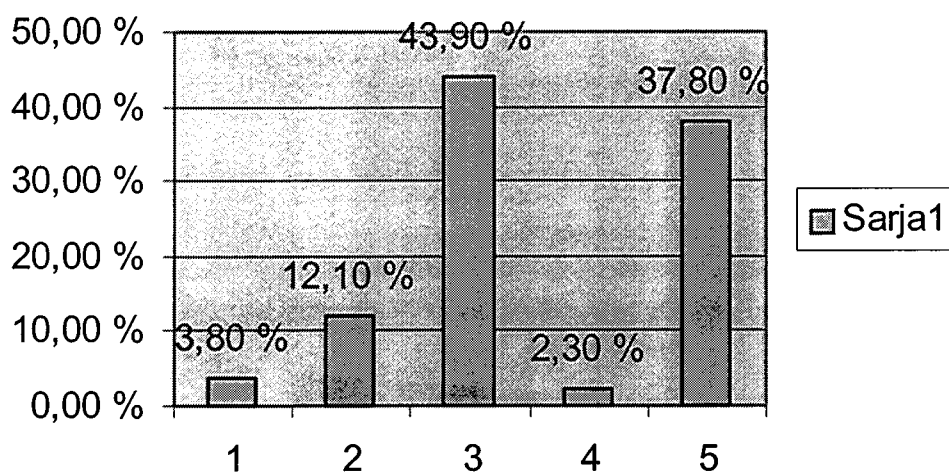
Vastanneista 42,2 % oli sitä mieltä, että harjoitustöitä oli tehty melko huonosti työelämän tarpeisiin, kuitenkin 31,0 % vastanneista oli sitä mieltä, että harjoitustöitä oli tehty melko tai erittäin hyvin työelämän tarpeisiin. Paikkakunnittain tarkasteltuna ero oli tilastollisesti merkitsevä ($t=-2.87$, $df=130$, $p=0.005$), sillä Seinäjoella 57,7 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että harjoitustöitä oli tehty melko huonosti työelämän tarpeisiin, kun taas vastaava luku Jyväskylässä oli 32,5 %. Myös tässä kohtaa ammattikorkeakouluilla olisi vielä parannettavaa.

Reilu puolet oli sitä mieltä, että koulutuksessa huomioidaan riittävästi tai melko riittävästi työelämän ammattitaitovaatimukset. Tässä kohtaa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa paikkakunnittain tarkasteltuna. 34,4 % mielestä koulutus vastasi melko tai erittäin hyvin työelämän tarpeisiin. Lähes 40 % vastanneista ei osannut sanoa vastasiko koulutus onnistuneesti työelämän tarpeisiin. 25,6 % mielestä koulutus vastasi melko huonosti työelämän tarpeisiin. Paikkakunnittain tarkasteltuna ei ollut havaittavissa tilastollisesti merkitsevää eroa. Kun vain noin joka kolmas oli sitä mieltä, että koulutus vastaa onnistuneesti työelämän tarpeisiin, niin vielä on paljon työtä tehtävissä ennen kuin tavoite työelämäsuuntautuneesta korkeakoulusta saavutetaan. Yli 85 % olikin sitä mieltä, että opintoihin tulisi kuulua enemmän yhteyksiä työ- ja elinkeinoelämän asiantuntijoihin. Opiskelijat selvästi kaipaavat lisää yhteyksiä työelämään. Työelämäyhteyksien lisääminen olisi vastaus moneen ongelmaan. Opettajat ja opiskelijat saisivat lisätietoja työelämästä ja muodostuisi suhteita työelämään. Tätä kautta harjoitustöitä tehtäisiin enemmän työelämän tarpeisiin. Samalla myös työelämä oppisi tuntemaan paremmin ammattikorkeakoulujen tarjoamaa koulutusta.

Tutkimuksessani 45 % oli sitä mieltä, että heillä oli ollut aivan liian vähän mahdollisuuksia osallistua työelämästä tulevien luennoitsijoiden opetukseen. 33,3 % oli sitä mieltä, että heillä oli ollut riittävästi mahdollisuuksia osallistua työelämästä tulevien luennoitsijoiden opetukseen. T-testin mukaan paikkakunnalla ei ollut yhteyttä siihen, kuinka paljon oli ollut mahdollista osallistua työelämästä tulevien luennoitsijoiden opetukseen ($t=-0.60$, $df=129$, $p=0.549$).

5.6 Opinnäytetyö

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat hyvin eri vaiheissa opinnäytetyössään. Opiskelijat valitsivat opinnäytetyön aiheen useimmiten itsenäisesti, oman kiinnostuksen perusteella (kuvio 6). Opinnäytetyön aiheen 43,9 % oli valinnut itse oman kiinnostuksensa mukaan. 34,8 % vastanneista ei vielä ollut opinnäytetyön aihetta valmiina. 12,1 % oli saanut opinnäytetyön aiheen harjoittelupaikasta, yrityksestä tai organisaatiosta. Tämä oli melko pieni määrä ja selvästi vähemmän kuin tavoitteissa annetaan ymmärtää. Viidelle oli opettaja tai ohjaaja ehdottanut aihetta. Neljä oli saanut aiheen projektiopintojen yhteydessä.

- 1= koulu/opettaja/ohjaaja antoi aiheen
- 2= yritys, organisaatio tai harjoittelupaikka ehdotti aihetta
- 3= valitsi aiheen itse oman kiinnostuksen mukaan
- 4= sai aiheen projektiopintojen yhteydessä
- 5= jostain muualta/puuttuva tieto

KUVIO 6 Mistä sai opinnäytetyön aiheen

5.7 Kansainvälisyys

Kantolan ja Panhelaisen (1998) selvityksen mukaan Jyväskylän ammattikorkeakoulu on opiskelijavaihtojen suhteen Suomen huipputasoa ja Jyväskylässä ollaan tehty paljon työtä kansainvälistymisen eteen. Tutkimukseni ei kuitenkaan tukenut tätä väittämää, sillä tässä tutkimuksessa opintoihin liittyvällä tutustumiskäynnillä ulkomailla oli ollut vain viisi vastanneista (kaikki Jyväskylästä). Kuitenkin lähes 70 % opiskelijoista oli halukkaita osallistumaan tällaisiin tutustumiskäynteihin ulkomaille. Ulkomailla oli opiskellut kahdeksan (7,7 %) vastanneista (kuusi Seinäjoelta ja kaksi Jyväskylästä) ja työharjoittelun ulkomailla oli tehnyt kuusi vastanneista (yksi Seinäjoelta ja viisi Jyväskylästä). Ulkomailla opiskelusta oli kiinnostunut 39,8 % ja työharjoittelujakson tekemisestä ulkomailla oli kiinnostunut 53,2 % vastanneista. 64,5 % vastanneista oli valmis lähtemään ulkomaille töihin valmistuttua. Vieraskieliseen opetukseen opintojen aikana oli ollut mahdollisuus osallistua 68,9 % opiskelijoista.

Opiskelijoista melko suuri osa oli halukkaita opiskelemaan ulkomailla tai tekemään harjoittelun ulkomailla, kuitenkin vain pieni osa todellisuudessa oli toiminut näin. Mielestäni tämä kertoo siitä, että oppilaitokset eivät pysty organisoimaan harjoittelua tarpeeksi hyvin. Opiskelijoilla on vähän todellisia mahdollisuuksia osallistua harjoitteluun tai opiskeluun ulkomailla.

5.8 Akateeminen imu

Opiskelijoilta kysyttiin, millä sijalla nykyinen opiskelupaikka oli ollut heidän toiveissaan ja olivatko he pyrkineet samaan aikaan jonnekin muualle opiskelemaan. 71,8 % vastanneista nykyinen opiskelupaikka oli ollut ensimmäisellä sijalla pyrkimyksissä ja toiveissa. Tämä kertoo siitä, että opiskelijat todella halusivat ammattikorkeakouluun. Toisella sijalla opiskelupaikka pyrkimyksissä oli ollut 21,4 % vastanneista. 6,9 % ilmoitti nykyisen opiskelupaikan olevan vähemmän haluttu. Kuitenkin jo hakuvaiheessa

ammattikorkeakoulun etuna nähtiin se, että opintojen jälkeen on helppo jatkaa opintoja. Akateemista imua oli havaittavissa jo koulutukseen hakeutuessa. χ^2 -testin mukaan opiskelupaikkakunnalla ei ollut merkitystä oppilaitokseen pyrkimisessä ($\chi^2=4.092$, $p=0.129$), samoin kuin ei sukupuolellakaan ($\chi^2=2.177$, $p=0.337$).

Hiukan yli puolet vastanneista (55,2 %) ei ollut pyrkinyt samaan aikaan muualle opiskelemaan. Ne, jotka olivat hakeneet myös muualle, olivat pyrkineet useimmiten yliopistoon tai korkeakouluun (20,8 %). Toiseksi eniten oltiin haettu samaan koulutukseen, mutta eri ammattikorkeakouluun (12,8 %). Seuraavana tuli muu ammattikorkeakoulun tarjoama koulutus (8,8 %). χ^2 -testin mukaan paikkakunnalla ei ollut vaikutusta pyrkimykseen ($\chi^2=1.394$, $p=0.707$). Sekä Seinäjoella että Jyväskylässä yli puolet ei ollut pyrkinyt samaan aikaan muualle opiskelemaan. Seinäjoella yliopistoon oli pyrkinyt 18,4 % ja Jyväskylässä 22,4 % vastanneista. Myöskään sukupuolella ei ollut yhteyttä opiskelupaikkapyrkimykseen ($\chi^2=0.740$, $p=0.864$).

Tulkin (1993) tutkimuksen mukaan opiskelijat hakeutuvat ammattikorkeakouluun saadakseen ammatin. Jos ammattikorkeakoulu onkin hyvin etäällä työelämästä ja koulutus ei vastaa työelämän vaatimuksiin, niin silloin opiskelijat helposti keskeyttävät opinnot. Kysyttäessä onko missään vaiheessa harkinnut opintojen keskeyttämistä, 76,3 % vastasi, ettei ollut harkinnut opintojen keskeyttämistä (taulukko 7). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole huomioitu niitä, jotka olivat todellisuudessa keskeyttäneet opinnot ja mitkä olivat olleet heidän syynsä keskeyttämiseen ja siksi tämän kohdan arviointi on ongelmallista.

TAULUKKO 7 Opintojen keskeyttämisen harkitseminen sukupuolittain

sukupuoli		Opintojen keskeyttäminen		
		ei ollut harkinnut	halusi yliopistoon	jokin muu syy
mies	f	29	1	16
	%	63,0	2,2	34,8
nainen	f	71	6	8
	%	83,5	7,1	9,4
yhteensä	f	100	7	24
	%	76,3	5,3	18,3

$p=0.001^{**}$

χ^2 -testin mukaan sukupuolella oli merkitystä opintojen keskeyttämisen harkitsemiseen ($\chi^2=13.460$, $p=0.001$). Naisista opintojen keskeyttämistä ei ollut harkinnut 83,5 % vastanneista, miehillä vastaava luku oli 63 %. Niistä 16,5 % naisista, jotka olivat harkinneet opintojen keskeyttämistä, 7,1 % syynä keskeyttämisen harkitsemiseen oli ollut yliopistoon haluaminen. Miehistä keskeyttämistä oli harkinnut 37 % ja heistä vain 2,2 % oli harkinnut opintojen keskeyttämistä siitä syystä, että halusi yliopistoon (taulukko 7). Naisiin verrattuna selvästi useampi mies oli tyytymättömämpi ammattikorkeakouluopintoihin, mutta miehillä tyytymättömyyden aiheena ei ollut yliopistoon haluaminen.

Yli puolet (52,7 %) vastanneista ei osannut vielä sanoa aikooko hakea johonkin tutkintoon johtavaan opiskeluun tulevaisuudessa (taulukko 8). Vain yhdeksän vastanneista ilmoitti, ettei tule hakemaan tutkintoon johtavaan opiskeluun. Niistä, jotka jo nyt harkitsivat tutkinnon jälkeisiä opintoja, 14,5 % oli kiinnostunut yliopistojen tai korkeakoulujen tarjoamasta saman alan koulutuksesta, 13 % oli kiinnostunut yliopistojen/korkeakoulujen tarjoamasta eri alan koulutuksesta. χ^2 -testin mukaan sukupuolella oli yhteyttä opiskelun jälkeiseen koulutukseen hakeutumiseen ($\chi^2=10.153$, $p=0.038$). Miehistä 76,1 % ei vielä osannut sanoa tuleeko hakemaan tutkintoon johtavaan opiskeluun, naisilla vastaava luku oli 48,2 %. Naisista selvästi useampi oli halukas jatkamaan opintoja. Miehistä vain noin 7 % oli kiinnostunut yliopistojen tarjoamasta saman alan koulutuksesta, samoin kuin 7 % oli kiinnostunut yliopistojen tarjoamasta muusta koulutuksesta. Naisista 18,2 % oli kiinnostunut saman alan yliopisto-opinnoista ja 16,5 % muista yliopisto-opinnoista. Naiset olivat siis enemmän kiinnostuneita yliopisto- ja korkeakouluopinnoista. Sen sijaan paikkakunnalla ei ollut vaikutusta ammattikorkeakouluopintojen jälkeiseen hakeutumiseen.

TAULUKKO 8 Tutkintoon johtavaan koulutukseen hakeutuminen ammattikorkeakouluopintojen jälkeen sukupuolittain tarkasteltuna

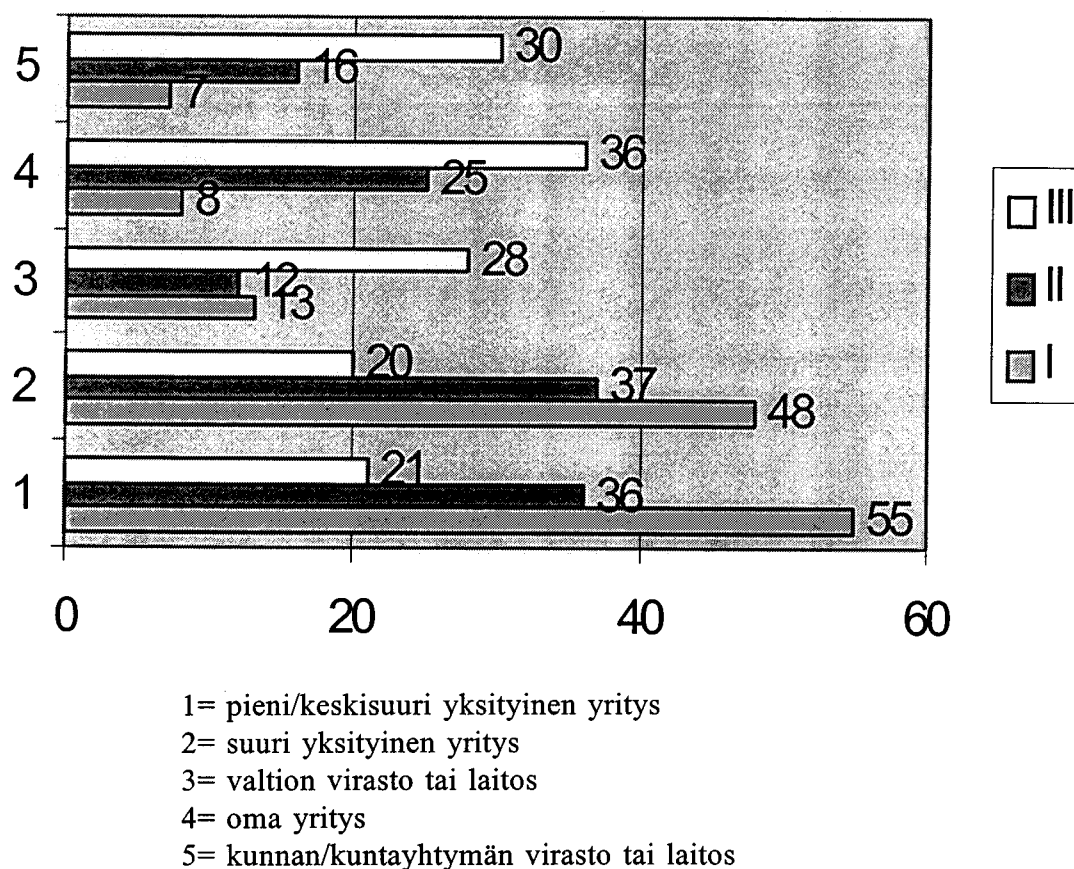
sukupuoli		Koulutukseen hakeutuminen opiskelun jälkeen				
		ei	ei osaa sanoa	yo/sama ala	yo/eri ala	jokin muu
mies	f	2	35	3	3	3
	%	4,3	76,1	6,5	6,5	6,5
nainen	f	7	41	16	14	7
	%	8,2	48,2	18,8	16,5	8,2
yhteensä	f	9	76	19	17	10
	%	6,9	56,0	14,5	13,0	7,6

p=0.038*

Kysyttäessä ammattikorkeakouluopiskelijoilta halua jatkaa opintojaan nimenomaan yliopistossa, puolet ei ollut kiinnostunut yliopistossa jatkamisesta. Niistä puolesta, jotka olivat kiinnostuneita merkittävin syy jatkamiselle oli se, ettei ammattikorkeakoulun opetusta koettu riittäväksi, vaan haluttiin saada lisäkoulutusta (18,8 % oli tätä mieltä). Muita syitä olivat muun muassa se, että opiskelu ylipäätään kiinnosti ja halusi saada itselleen mahdollisimman hyvän koulutuksen (7,0 %), saadakseen arvostusta, sillä ammattikorkeakouluopintoja ei arvosteta tarpeeksi (6,3 %), jos ei saa töitä niin silloin yliopisto-opinnot kiinnostavat (3,9 %) ja halu vaihtaa kokonaan alaa (3,9 %). χ^2 -testin mukaan paikkakunnalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä yliopistoon hakeutumiseen ($\chi^2=0.047$, $p=0.977$). Myöskään vanhempien koulutustaustalla ei tämän tutkimuksen mukaan ollut merkitystä yliopistoon hakeutumishalukkuuteen.

5.9 Työ- ja urasuunnitelmat

Seuraavaksi tarkastellaan opiskelijoiden työ- ja urasuunnitelmia. Opiskelijat merkitsivät ykkösellä työpaikoista todennäköisimmän vaihtoehdon, kakkosella seuraavaksi todennäköisimmän ja kolmosella kolmanneksi todennäköisimmän vaihtoehdon (kuvio 7).

KUVIO 7 Tradenomi-opiskelijoiden arviot todennäköisimmistä työpaikoista

Todennäköisimmäksi työpaikaksi opiskelijat arvioivat pienen tai keskisuuren yrityksen (ykkössijoja 55 kpl, kakkossijoja 36 kpl, kolmossijoja 21 kpl). Toiseksi todennäköisemmäksi työpaikaksi opiskelijat arvioivat suuren yksityisen yrityksen (ykkössijoja 48 kpl, kakkossijoja 37 kpl, kolmossijoja 20 kpl). Seuraavaksi todennäköisin työpaikkavaihtoehto oli valtion virasto tai laitos (ykkössijoja 13 kpl, kakkossijoja 12 kpl, kolmossijoja 28 kpl). Oman yrityksen perustamisesta oli kiinnostunut ensisijaisena

vaihtoehtona kahdeksan vastannutta, toisena vaihtoehtona 25 vastannutta ja kolmantena vaihtoehtona 36 vastannutta. Kunnan tai kuntayhtymän virastoa tai laitosta pidettiin kaikkein epätodennäköisimpänä työvaihtoehtona (ykkössijoja 7 kpl, kakkossijoja 16 kpl, kolmossijoja 30 kpl). Muina vaihtoehtoina vastauksissa esiintyi free lancer.

Ensimmäistä työpaikkaa 48,5 % opiskelijoista uskoi hakevansa omasta maakunnasta ja 34,1 % oman läänin alueelta. Pääkaupunkiseudulta työpaikkaa uskoi hakevansa 27,3 % opiskelijoista. Noin joka viides oli valmis menemään lähes minne vain Suomessa työn perässä. Vain 6,1 % vastanneista uskoi hakevansa EU:n tarjoamia työpaikkoja, mutta kuitenkin 34,8 % vastanneista oli valmis työskentelemään ulkomailla. Huomionarvioista oli mielestäni se, että useampi oli valmis lähtemään ulkomaille kuin pääkaupunkiseudulle.

Asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävät koettiin tässä tutkimuksessa kaikkein todennäköisimpinä työtehtävinä (56,8 %). Tämä oli tavoitteiden mukainen tulos (kts. esimerkiksi Helakorpi 1997). Yli puolet (53 %) vastanneista uskoi sijoittuvansa suoritustason tehtäviin valmistuttuaan. Työnjohdollisiin tehtäviin uskoi sijoittuvan 34,1 % valmistuvista, päällikkötason tehtäviin vain 22 % ja liikkeenjohdollisiin tehtäviin 12,9 %. Opetustehtäviä uskoi tekevänsä vain 8,3 % vastanneista. χ^2 -testin perusteella sukupuolella ei ollut riippuvuutta muiden kuin päällikkötason tehtävien kohdalla. Päällikkötason tehtäviin uskoi naisista sijoittuvan 29,4 % ja miehistä 8,7 % (taulukko 9).

TAULUKKO 9 Arvio päällikkötason tehtäviin sijoittumisesta sukupuolittain

sukupuoli	Päällikkötason tehtävät		
	kyllä	ei	
mies	f	4	42
	%	8,7	91,3
nainen	f	25	60
	%	29,4	70,6
yhteensä	f	29	102
	%	22,1	77,9

p=0.006**

Nuorten suhtautuminen työnsaantiin oli tämän tutkimuksen mukaan hyvin myönteistä, sillä 43,4 % vastanneista uskoi jossain vaiheessa saavansa vakituisen työn ja 43,4 % piti vakituista työtä hyvin todennäköisenä vaihtoehtona. Yli puolet (54 %) vastanneista ei kokenut työttömyyttä uhkana ja vain 4,8 % piti työttömyyttä hyvin todennäköisenä asiana. Ei-tyypilliset työsuhteet nähtiin kuitenkin myös melko todennäköisinä vaihtoehtoina. Osa-aikatyö koettiin mahdolliseksi vaihtoehdoksi jossain vaiheessa 42,1 % mielestä. Projektiluonteinen työ koetaan myös mahdolliseksi jossain vaiheessa 38,9 % mielestä. Etätöiden todennäköisyyteen ei kovin vahvasti uskottu, sillä 33,3 % vastanneista ei pitänyt sitä todennäköisenä työmuotona ja vain 8,7 % piti sitä todennäköisenä työmuotona. Oman yrityksen perustamista piti mahdollisena jossakin vaiheessa 45,2 % vastanneista. 14,3 % piti sitä erittäin todennäköisenä vaihtoehtona ja 27,0 % ei pitänyt sitä todennäköisenä vaihtoehtona. χ^2 -testin perusteella sukupuolen ja yrittäjyyden välillä oli riippuvuutta ($\chi^2=17.087$, $p=0.001$). Naisista omaan yritystä ei uskonut perustavansa 37,3 %, mahdollisena sitä pitää jossain vaiheessa 24,9 % ja vain 12 % piti sitä todennäköisenä. Miehistä taas omaa yritystä piti mahdollisena jossain vaiheessa peräti 65,1 % ja erittäin todennäköisenä 18,6 %. Miehistä oman yrityksen perustamiseen ei uskonut 7 % (taulukko 10). Opiskelupaikkakunnan ja yrittäjyyden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($\chi^2=2.117$, $p=0.548$).

TAULUKKO 10 Suunnitelmat oman yrityksen perustamisesta

sukupuoli		Oma yritys			
		ei	ei osaa sanoa	mahdollinen	todennäköinen
mies	f	3	4	28	8
	%	7,0	9,3	65,1	18,6
nainen	f	31	13	29	10
	%	37,3	15,7	34,9	12,0
yhteensä	f	34	17	57	18
	%	27,0	13,5	45,2	14,3

$p=0.001^{**}$

Palkkaa vastavalmistuneena tradenomina opiskelijat arvioivat saavansa keskimäärin 9475 mk kuukaudessa. Aineiston tyyppi-arvo oli 10 000 mk kuukaudessa. T-testin mukaan naisten ja miesten keskiarvot erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi ($t=2.97$, $df=63.36$, $p=0.004$). Naisista lähes 40 % uskoi saavansa palkkaa alle 8000 mk

kuukaudessa ja vain 6 % uskoi saavansa palkkaa yli 11 000 mk kuukaudessa. Miehistä taas 44% uskoi saavansa palkkaa 9 000-11 000 mk kuukaudessa ja peräti 23 % yli 11 000 mk kuukaudessa. Miesten palkkatoivomukset olivat selvästi suuremmat kuin naisten. Naisten palkkatoivomukset olivat alhaisemmat, vaikkakin naisista useampi kuin miehistä uskoi sijoittuvansa päällikkötason tehtäviin.

5.10 Koulutuksen arviointia

Opiskelijoiden mielestä ammattikorkeakoulun opetus oli korkeatasoista ja vastasi melko hyvin sille asettuja tavoitteita (62,8 % mielestä melko hyvin). Naisista tyytyväisiä opintoihin oli 82,1 % ja miehistä 62,2 % (taulukko 11). Tämä oli yhtenevä tulos sen kanssa, että miehistä useampi oli harkinnut opintojen keskeyttämistä eli miehet olivat ylipäättään vähemmän tyytyväisiä opintoihin kuin naiset.

TAULUKKO 11 Arviot koulutuksen korkeasta tasosta ja tavoitteisiin vastaavuudesta sukupuolittain

sukupuoli	Tyytyväisyys koulutuksen tasoon ja tavoitteisiin		
	huono	hyvä	
mies	f	17	28
	%	37,8	62,2
nainen	f	15	69
	%	17,9	82,1
yhteensä	f	32	97
	%	24,8	75,2

p=0.013*

Myös paikkakunnan ja tyytyväisyyden välillä oli yhteyttä ($\chi^2=5.552$, p=0.018), sillä Seinäjoella koulutusta piti korkeatasoisena ja asetettujen tavoitteiden mukaisena 86,3 % vastanneista, vastaava luku Jyväskylässä oli 67,9 % (taulukko 12). Tämä oli ristiriidassa tämän tutkimuksen aikaisempien tulosten kanssa, sillä useissa kohdin ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet oli Jyväskylässä saavutettu paremmin kuin Seinäjoella (esimerkiksi itseohjautuvuus, oman opinto-ohjelman itsenäinen suunnittelu, opiskelijo-

den erilaisten kykyjen huomioiminen, koulutuksen käytännönläheisyys). Kuitenkin useampi opiskelija Seinäjoella kuin Jyväskylässä oli sitä mieltä, että koulutus Seinäjoella oli korkeatasoista ja asetettujen tavoitteiden mukaista.

TAULUKKO 12 Arviot koulutuksen korkeasta tasosta ja tavoitteisiin vastaavuudesta paikkakunnittain

paikkakunta	Tyytyväisyys koulutuksen tasoon ja tavoitteisiin		
	huono	hyvä	
SJK	f	7	44
	%	13,7	86,3
JKL	f	25	53
	%	32,1	67,9
Yhteensä	f	32	97
	%	24,8	75,2

p=0.018*

Ammattikorkeakoulututkintoa ei pidetä työmarkkinoilla yhtä arvostettuna kuin yliopistotutkintoa opiskelijoiden mielestä. Ammattikorkeakoulusta ja yliopistosta valmistuvien työmarkkinoille sijoittumista ei osattu kovin hyvin arvioida (37,5 % vastasi en osaa sanoa) ja 43,7 % vastanneista oli sitä mieltä, että ammattikorkeakoulusta valmistuvat tulevat sijoittumaan huonommin työmarkkinoille kuin yliopistosta valmistuneet.

Koulutukseen oltiin melko tyytyväisiä, sillä 84,7 % vastanneista oli sitä mieltä, että saa nykyisellään sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviinsä. Vain kaksi vastannutta oli sitä mieltä, ettei saa sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviinsä. Tässä kohdassa paikkakunnan ja opintojen tyytyväisyyden välillä ei ollut χ^2 -testin mukaan riippuvuutta ($\chi^2=0.113$, $p=0.737$) eli sekä Seinäjoella että Jyväskylässä oltiin yhtä tyytyväisiä opintojen työelämävastaavuuteen. Sen sijaan sukupuolen ja opintojen tyytyväisyyden välillä oli riippuvuutta ($\chi^2=5.340$, $p=0.021$) (taulukko 13). Naisista 90,1 % sai mielestään sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviinsä, kun taas miehistä vain 74,4 % sai mielestään sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviinsä. Naiset olivat tyytyväisempiä saamaansa koulutukseen kuin miehet. Tämä oli yhtenevä sen tuloksen kanssa, että naisista harvempi oli harkinnut opintojen keskeyttämistä kuin miehistä.

TAULUKKO 13 Oppiiko niitä taitoja, joita tarvitsee menestyäkseen työtehtävissä

sukupuoli	Koulutus vastaa tulevia työtehtäviä		
	ei	kyllä	
mies	f	11	32
	%	25,6	74,4
nainen	f	8	73
	%	9,9	90,1
yhteensä	f	19	105
	%	15,3	84,7

p=0.021*

Kyselylomakkeen viimeisellä sivulla opiskelijoiden oli mahdollista antaa avoimen kysymysten muodossa palautetta omasta opiskelustaan. Opiskelijat saivat kertoa mikä opiskelussa oli ollut hyvää ja mikä huonoa ja miten opintoja tulisi kehittää eteenpäin. Koulutusta toivottiin arvioitavan ennen kaikkea edellä käsiteltyjen asioiden kannalta.

Koulutuksen hyviä puolia listasi Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoista 44 ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoista 31. Jyväskylän koulutuksen hyvinä puolina nähtiin valinnanvapaus eli mahdollisuus vaikuttaa itse siihen mitä opiskelee. Samoin tyytyväisiä oltiin valintamahdollisuuksiin. Näihin asioihin oli tyytyväisiä 21 opiskelijaa. Kuitenkin valinnaisuuden vähäisyyden tai puuttumisen mainitsi opiskelun huonona puolena seitsemän vastaajaa. Toiseksi eniten myönteistä palautetta sai opiskelun vapaus (12 opiskelijaa). Opiskelun vapaudella tarkoitettiin mahdollisuutta itse päättää opiskelutahdista ja opiskelutavasta ja kantaa vastuun omista opinnoistaan. Myös sitä pidettiin hyvänä, että opiskelun ohessa oli mahdollista työskennellä.

Opetuksen tasoon oli Jyväskylässä tyytyväisiä 12 vastannutta. Tyytyväisiä oltiin muun muassa opetuksen ajanmukaisuuteen, opetusmenetelmiin ja työtehtävien työelämään vastaavuuteen. Opettajien ammattitaitoa piti hyvänä neljä vastannutta. Vain kahdessa vastauksessa myönteistä palautetta sai yhteydet yritysmaailmaan.

Seinäjoella myönteistä palautetta saivat eniten (15 mainintaa) opiskelun käytännönläheisyys ja työharjoittelu. Näihin oltiin erittäin tyytyväisiä. Opetuksen taso, muun muassa opetusmenetelmien monipuolisuus ja joustavuus, opetuksen laatu, sai myönteistä palautetta yhdeksässä vastauksessa.

Huonoja puolia opiskelusta listasi Jyväskylässä 46 opiskelijaa ja Seinäjoella 37 opiskelijaa. Jyväskylässä moitteita sai eniten (13 mainintaa) yhteyksien puuttuminen tai liian vähäiset yhteydet työelämään. Moitteita saivat myös opettajien puutteelliset tiedot ja taidot ja etätyöt (11 mainintaa).

Informaation kulun ja tästä johtuvan päällekkäisyyden opetuksessa mainitsi puutteeksi kymmenen vastaajaa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Opettajilta toivottiin enemmän yhteistyötä kurssien ja koko koulutuksen suunnitteluun. Tiedonkulkua koulun sisällä tulisi tehostaa kahdeksan vastaajan mielestä. Etätöiden määrää ja tarkoituksenmukaisuutta kritisoi kahdeksan vastannutta.

Myös Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoilta tuli eniten kielteisiä mainintoja riittämättömistä yhteyksistä työelämään (14 mainintaa). Seuraavaksi eniten opintoihin kaivattiin lisää käytännöllisyyttä (12 mainintaa). Opintoja pidettiin liian teoriapainotteisina. Muita moitteiden aiheita olivat koulutuksen keskeneräisyys (yhdeksän mainintaa) ja liika "koulumaisuus" (seitsemän mainintaa). Koulutuksen keskeneräisyydellä tarkoitettiin muun muassa sitä, että tunnettavuus työelämässä oli vielä heikko, arvostuksen puute, nuorisasteen ja ammattikorkeakoulun erottaminen toisistaan. "Koulumaisuudella" tarkoitettiin lähinnä läsnäolopakkoa opiskelussa ja opiskelun peruskoulumaisuutta.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen päätulokset

Syyt ammattikorkeakouluun hakeutumiseen olivat työelämälähtöisyyden näkökulmasta oikeat, sillä opiskelijat olivat kiinnostuneita ammattikorkeakouluopinnoista ja he halusivat saada käytännön ammatin. Tulos oli yhtenevä Korhosen ja Mäkisen (1995a) tutkimuksen tulosten kanssa, jossa myös kiinnostus alan koulutuksesta oli vaikuttanut eniten opiskelupaikan valintaan.

Itseohjautuvuuden suhteen oppilaitokset erosivat toisistaan huomattavasti. Jyväskylässä kaupallisen alan ammattikorkeakouluopetus oli saavuttanut paremmin ammattikorkeakoululle asetetut tavoitteet itseohjautuvuudesta kuin Seinäjoella. Syynä tähän oli pitkälti se, että Jyväskylässä ei koulutuksessa ollut suuntautumisvaihtoehtoja, kun taas Seinäjoella oli ja tämä ohjasi pitkälti opiskelua. Valinnaisuus oli toteutunut molemmissa oppilaitoksissa opiskelijoiden mielestä melko hyvin. Kuitenkaan valinnaisuutta ei oltu juurikaan hyödynnetty opinnoissa, sillä opiskelijoiden opinto-ohjelmat eivät juurikaan heidän omien mielipiteidensä mukaan eronneet kavereiden opinto-ohjelmista. Samoin suurin osa opiskelijoista valitsi vapaasti valittavat opinnot oman oppilaitoksen tarjonasta.

Työharjoitteluun oltiin tyytyväisiä ja työharjoittelu oli saavuttanut opiskelijoiden arvioiden mukaan suurimman osan ammattikorkeakoululle asetetuista tavoitteista. Työharjoittelun koettiin opettavan tuntemaan työelämän pelisääntöjä, opettavan työelämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja ja kehittävän käytännön ammattitaitoja. Opin- näytetyön aiheen oli suurin osa vastanneista valinnut itse oman kiinnostuksen pohjalta, eikä aihe ollut tullut työelämän ehdotuksesta. Korhosen ja Mäkisen (1995) tutkimukses- sa oppinäytetyön aiheen oli valinnut itse 35 % eli tulos tässä tutkimuksessa oli hyvin samansuuntainen. Tulos oli kuitenkin asetettujen tavoitteiden vastainen.

Opettajien tiedot työelämästä olivat opiskelijoiden mielestä ajanmukaisia, sillä kolme viidestä oli sitä mieltä, että opettajilla oli riittävästi tietoa työelämästä ja puolet sitä mieltä, että opettajilla oli riittävästi suhteita työelämään. Tämä tulos on ristiriidassa Tulkin (1993) tutkimuksen tuloksen kanssa, jonka mukaan työelämäedustajien mielestä opettajien työelämäntuntemuksessa oli parantamisen varaa. Työ- ja elinkeinoelämän tiedot ammattikorkeakouluista koettiin puutteellisiksi. Tulos oli yhtenevä Korhosen ja Mäkisen (1995) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan työnantajilla ei useinkaan ollut tarkkaa kuvaa ammattikorkeakouluista ja sieltä valmistuvien pätevyydestä.

Kansainvälisyys oli toteutunut heikoimmin asetetuista tavoitteista. Vain pieni osa opiskelijoista oli ollut ulkomailla opiskelemassa tai työharjoittelussa. Kuitenkin ulkomaille oli valmis lähtemään huomattavasti suurempi osa. Tulos oli hyvin saman- suuntainen kuin Korhosen ja Mäkisen (1995) tutkimuksessa, jonka mukaan muutama prosentti opiskelijoista oli osallistunut kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin. Hallinnon ja kaupan opiskelijoista Korhosen ja Mäkisen tutkimuksessa oli ulkomailla opiskellut 8% ja työharjoittelun ulkomailla oli tehnyt 6 %. Vieraskieliseen opetukseen oli osallistunut kuitenkin 70 % opiskelijoista. Molemmissa oppilaitoksissa toteutettiin myös vieraskie- listä koulutusohjelmaa. Ammattikorkeakoulujen tulisi panostaa kansainvälistymisen kehittämiseen, sillä uskon sen olevan opiskelijoille kilpailuetu työmarkkinoilla.

Akateemista imu oli havaittavissa jo opiskelemaan hakeutuessa. Yli 70 % vastanneista opiskelupaikka oli ollut ensimmäisellä sijalla pyrkimyksissä. Tässä suhteessa tulos oli hyvin samansuuntainen Korhosen ja Mäkisen (1995) tutkimuksen tulosten kanssa, jossa 69 % hallinnon ja kaupan opiskelijoille nykyinen opiskelupaikka oli ollut ensimmäisellä

sijalla pyrkimyksissä. Tämän tutkimuksen mukaan sukupuolella tai paikkakunnalla ei ollut merkitystä opiskelupaikkapyrkimykseen eli ammattikorkeakoulu oli yhtä houkutteleva vaihtoehto sekä naisille ja miehille että Jyväskylässä ja Seinäjoella. Kuitenkin opiskelupaikkaa muualta oli samanaikaisesti hakenut lähes puolet opiskelijoista. Joka viides vastanneista oli samanaikaisesti hakenut opiskelupaikkaa yliopistosta. Ammattikorkeakouluopintojen jälkeisestä koulutuksesta oli kiinnostunut lähes kaksi viidestä vastanneista. Yli puolet opiskelijoista ei vielä osannut sanoa tuleeko hakemaan tutkintoon johtavaan opiskeluun. Eniten kiinnostusta herätti juuri yliopistojen tarjoama koulutus. Akateemista imu oli tämän tutkimuksen mukaan havaittavissa opiskelijoiden keskuudessa eli kyllä akateeminen imu oli ainakin tämän tutkimuksen mukaan uhka ammattikorkeakouluille. Akateeminen imu ei kuitenkaan oletuksistani huolimatta ollut sen suurempaa Jyväskylässä kuin se oli Seinäjoella.

Ammattikorkeakoulut eivät ainakaan vielä olleet tämän tutkimuksen mukaan pystyneet poistamaan koulutuksen päällekkäishakua tai moninkertaisen kouluttautumisen ongelmaa. Tilanne voi kenties johtaa päinvastaiseen kehitykseen, sillä koulutusajat vain pidentyvät ja moninkertaisen kouluttautumisen ongelma vain kasvaa, jos ammattikorkeakoulusta valmistuvat haluavat jatkaa opintojaan yliopistossa.

Naiset olivat tyytyväisempiä saamaansa koulutukseen kuin miehet. Naisten tyytyväisyydestä kertoo myös se, että naisista harvempi oli harkinnut opintojen keskeyttämistä kuin miehistä. Koulutuksen työelämävastaavuuden suhteen paikkakuntien välillä ei ollut eroavuutta, mutta Seinäjoella useampi piti saamaansa koulutusta korkeatasoisena ja asetettujen tavoitteiden mukaisena kuin Jyväskylässä.

Todennäköisimpänä vaihtoehtona vastavalmistunut tradenomi näkee itsensä työskentelemässä omassa maakunnassa pienessä tai keskisuuressa yrityksessä asiantuntija-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä. Tulos oli hyvin samansuuntainen aikaisempien tutkimusten kanssa (kts. Korhonen ja Mäkinen 1995). Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on turvata oman maakunnan yritysten ja yhteisöjen korkeakoulutetun ammattihenkilöstön saanti ja tässä suhteessa tulos oli myönteinen, sillä suurin osa opiskelijoista toivoi saavansa töitä omasta maakunnasta. Opiskelijat uskoivat omiin mahdollisuuksiin työmarkkinoilla, vaikkakin he olivat sitä mieltä, että yliopistosta valmistuvat tulevat

sijoittumaan paremmin työmarkkinoille.

Koulutuksen tunnettavuus työelämän keskuudessa on vielä tälläkin hetkellä opiskelijoiden arvioiden mukaan heikkoa. Tämä ongelma on kyllä ammattikorkeakouluissa tiedostettu ja sen eteen tehdään töitä. Ammattikorkeakoulut mainostavat näkyvästi itseään muun muassa televisiossa. Tutkimukseni ei antanut viitteitä siitä, että ammattikorkeakoulut olisivat selvästi markkinasuuntautuneita (vrt. Orelma 1992). Pyrkimystä kyllä tähän suuntaan oli. Mielestäni ammattikorkeakoulut olivat selvästi myös oppilaitosyhteisön ohjaamia.

Tutkimukseni perusteella voidaankin tehdä sellainen johtopäätös, että mitä paremmin ammattikorkeakoulut pystyvät huomioimaan koulutuksessa työelämän vaatimukset ja luomaan yhteyksiä työelämään, sitä epätodennäköisempää on akateemisen imun uhka. Määrätietoisella kehittämistoiminnalla ammattikorkeakoulut pystyvät vakiinnuttamaan oman paikkansa Suomen koulujärjestelmässä. Tämä on paras tapa torjua akateemista imua.

Tutkimukseni kuvaa lukuvuoden 1997-1998 tilannetta. Vaikka tutkimukseni kohde-ryhmänä oli kahden ammattikorkeakoulun kaupallisen alan koulutus, niin silti tulokset ovat yleistettävissä laajemminkin ammattikorkeakoulujen kaupalliseen koulutukseen ja ainakin osittain muuhunkin ammattikorkeakoulujen antamaan koulutukseen. Toimivat-han ammattikorkeakoulut kuitenkin samalla periaatteella muillakin paikkakunnilla. Tarkoitukseni oli antaa tietoa ammattikorkeakoulujen tämän hetken tilanteesta ja siitä kuinka ammattikorkeakouluja voitaisiin kehittää eteenpäin. Uskon ja toivon, että tutkimuksestani on hyötyä koko ammattikorkeakoulutoiminnan kehittämiseksi, sillä oikean suuntaisen kehittymisen ehto on tämän hetken tilanteen tietämys.

6.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkimukseeni valitut teemat ovat ajankohtaisia kehittämisalueita ammattikorkeakouluissa. Tarkoitukseni oli tuottaa yleistä, käytännön työtä eteenpäin vievää tietoa ammattikorkeakouluille. Aineiston pienuus tutkimuksessani asettaa kuitenkin rajoituksia tutkimustulosten laajemmalle yleistämiselle.

Tutkimukseni käsitti laajan aihepiirin, jolloin rajaaminen tuotti ongelmia. Työssäni mukana olevat teemat olivat toisiinsa verrattuna erilaisia ja tästä syystä teoriataustassa ei ollut mahdollista käsitellä näitä teemoja kovinkaan syvällisesti. Teoriataustassa tein vertailua yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Tämä on mielestäni paras tapa hahmottaa ammattikorkeakoulujen asemaa ja tehtävää yhteiskunnassa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vertaaminen on välttämätöntä myös akateemisen imun hahmottamisen kannalta.

Tutkimukseni tulokset kertovat siitä, että ammattikorkeakouluissa on tapahtunut vähän muutoksia viimeisen kolmen vuoden aikana verrattuna aikaisempiin tuloksiin, sillä tulokset tukevat pitkälti Korhosen ja Mäkisen vuonna 1995 saamia tuloksia. Toisaalta tulosten luotettavuudesta kertoo kuitenkin se, että saadut tulokset olivat pääsääntöisesti yhteneviä aikaisempien tutkimusten kanssa.

Aineiston analysointiin käytettiin tässä tutkimuksessa ristiintaulukointia, χ^2 - testiä ja t-testiä. Nämä toivat mielestäni parhaiten vastauksen tutkimusongelmiin. Aineiston analysointiin olisi tietenkin voitu käyttää muitakin menetelmiä, esimerkiksi faktorianalyysiä, mutta en katsonut sitä tarpeelliseksi tämän tutkimuksen osalta. Käytetyt menetelmät vastasivat ongelmanasettelussa asetettuihin kysymyksiin.

Tässä tutkimuksessa kysyttiin vain oppilaiden mielipiteitä ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyydestä, mutta yhtä mielenkiintoista olisi kysyä myös opettajien mielipiteitä ammattikorkeakoulujen suhteesta työelämään tai työelämäedustajien mielipiteitä ammattikorkeakouluista. Mielenkiintoista olisi tehdä myös vertailua ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä työelämälähtöisyyden näkökulmasta.

Ovatko ammattikorkeakoulut selvästi työelämälähtöisempiä kuin yliopistot ja kuinka se tulee esille. Vertailua voitaisiin tehdä esimerkiksi kaupallisen koulutuksen osalta. Samoin mielenkiintoista olisi tutkia ammattikorkeakouluista valmistuneiden ja työelämässä jonkin aikaa olleiden mielipiteitä koulutuksesta ja työelämään vastaavuudesta.

Työelämäsuhteiden kehittämisessä näyttää ammattikorkeakouluilla olevan vielä tekemistä, mutta suunta ammattikorkeakouluilla on oikea. Aika näyttää sen malttavatko ammattikorkeakoulut pysyä omalla alallaan antamassa käytännönläheistä opetusta vai alkavatko ammattikorkeakoulut jäljitellä tiedekorkeakouluja. Työelämälähtöisyyden korostaminen on ammattikorkeakoulujen kehittymisen ehto.

LÄHTEET

- Ahola, S., Kivinen, O. & Rinne, R. 1991. Koulutuksesta työelämään. Koulutus- ja ammattirakenteiden kytkeytyminen. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimusyksikkö. Raportteja 7.
- Ahola, S. & Nurmi, J. 1996. Korkeakouluun vai ammattikorkeaan? Koulutukseen hakeutumisen suunnat ja päällekkäisyydet. *Kasvatus* 27 (1), 72-80.
- Alanko-Turunen M. et al. 1997. Opinnäytetyön laatimisohje: talouden ja hallinnon koulutusohjelma. Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulun oppimateriaalisarja.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Asetus 392/1991. Asetus ammattikorkeakouluopinnoista.
- Asetus 256/1995. Asetus ammattikorkeakouluopinnoista.
- Beck, U. 1992. Risk society. Towards a new society. London: Sage.
- Borg, W. R. & Gall, M. D. 1989. Educational research. An introduction. (5. painos). New York: Longman.
- Candy, P. C. 1991. Self-direction for lifelong learning: a comprehensive guide to the theory and practice. San Francisco: Jossey-Bass.
- Clark, B. R. 1983. The Higher Education System: academic organization in cross-national perspective. Berkeley: California University of California Press.
- Cordova, E. 1986. From full-time wage employment to atypical employment: A major shift in the evolution of labour relations. *International Labour Review* 125, (6), 641-656.
- Ekola, J. (toim.) 1992. Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Eteläpelto, A. 1992. Tulevaisuuden asiantuntijuuden kehittämiseen. Teoksessa Ekola, J. (toim.). Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 19-42
- Eteläpelto, A. 1997. Asiantuntijuuden muuttuvat määritykset. Teoksessa Kirjonen, J., Remes, P. & Eteläpelto, A. (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 86-102.

- Hautala, J., Orelma, A. & Tulkki, P. 1995. Insinöörikoulutus valinkauhassa. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportteja 25.
- Heikkilä, E-J. 1996. Ammattikorkeakoulu ja työelämä. Keskipohjalaisen työelämän näkemyksiä Kokkolan ammattikorkeakoulusta. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-instituutti. Tutkimuksia 1.
- Helakorpi, S. 1997. Ammattikorkeakoulupedagogisia kysymyksiä. *Kasvatus* 28 (4), 376-386.
- Helakorpi, S. & Olkinuora, A. 1997. Asiantuntijuutta oppimassa. Ammattikorkeakoulupedagogiikkaa. Helsinki: WSOY.
- Hiidenniemi, T. & Pesonen, L. 1994. Keskiasteen opistotasoinen ammatillinen koulutus ammattikorkeakouluille asetettujen tavoitteiden toteuttajana opiskelijoiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. (4. uudistettu painos). Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S. 1995. Kasvatustieteen luonteesta. Teoksessa Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY, 86-93.
- Honkola, R. 1997. Best or second best choice? Polytechnic education in the lives of engineering students. University of Tampere. Acta Universitatis Tampereensis 546.
- Huttunen, J. 1992. Päättötyö ja sen ohjaaminen. Teoksessa Ekola, J. (toim.). Johdatus ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 132-159.
- An Introduction to Higher Education in Finland. A Brief Guide 1997. Helsinki CIMO Communications.
- Jussila, J. 1992. Ammattikorkeakoulun ja tiedekorkeakoulun välinen suhde. *Korkeakoulutieto* 19 (1), 38-44.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu 1997. Opinto-opas 1997-1998. Jyväskylä: Gaudeamus
- Järvinen, M-L. 1995. Ammattikorkeakoulut ja yhteensulauttaminen Suomessa. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportteja 27.
- Kalleberg, A. & Sörensen, A. 1979. The sociology of labor markets. *Annual Review of Sociology* (5), 351-379.

- Kantola, I. & Panhelainen M. (toim.) 1998. Kansainvälistyvät ammattikorkeakoulut: Jyväskylän, Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulujen kansainvälistyminen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2. Helsinki: Edita.
- Karppinen, P. & Alarinta, J. 1993. Ammattikorkeakoulun ja työelämän uudet yhteistyömahdollisuudet. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki. Raportteja ja artikkeleita 21.
- Kasvio, 1994. Uusi työn yhteiskunta: Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. Gaudeamus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kirjonen, J. 1997. Asiantuntijaksi työelämään. Teoksessa Kirjonen, J., Remes, P. & Eteläpelto, A. (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 30-47.
- Kivinen, O. & Rinne, R. 1991. Kouluksen kentät ja kulku. Teoksessa Takala, T. (toim.) Kasvatussosiologia. Juva: WSOY, 53-84.
- Korhonen, K. 1992. Mitä eroa yliopistolla, opistolla ja ammattikorkeakoululla? Teoksessa Lasonen, J., Mäkinen, R. & Korhonen, K. 1992. Opistosta ammattikorkeakouluksi. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja B. Teoria ja käytäntö 73.
- Korhonen, K. & Mäkinen, R. 1995a. Ammattikorkeakouluopiskelija ja -opiskelu. Ensimmäisinä vuosina tapahtunut kehitys entiseen opistoasteeseen verrattuna. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja A. Tutkimuksia 65.
- Korhonen, K. & Mäkinen, R. (toim.) 1995b. Ammattikorkeakoulut uudistuvina oppimisympäristöinä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja B. Teoria ja käytäntö 91.
- Koro, J. 1992. Itseohjautuvuuteen perustuva oppiminen. Teoksessa Ekola, J. (toim.). Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Juva: WSOY, 43-56.
- Koro, J. 1993. Aikuinen oman oppimisensa ohjaajana. Itseohjautuvuus, sen kehittyminen ja yhteys oppimistuloksiin kasvatustieteen avoimen korkeakouluopetuksen monimuotokokeilussa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 98.
- Kurtakko, K. 1995. Ammattikorkeakoulu instituutiona. Teoksessa Lampinen, O. (toim.) . Ammattikorkeakoulut - vaihtoehto yliopistoille. Tampere: Gaudeamus, 104-113.
- Laajala, T. & Mäki, M. (toim.) 1996. Näkökulmia ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyöhön. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia.

- Laki 391/1991. Laki ammattikorkeakouluopinnoista.
- Laki 255/1995. Laki ammattikorkeakouluopinnoista.
- Lampinen, O. 1994. Suomalaisen ammattikorkeakoulun doktriini. *Kasvatus* 25 (4), 416-422.
- Lampinen, O. 1995a. Ammattikorkeakoulujen kehittymisen näkymät. *Korkeakoulutieto* 22 (3), 66-70.
- Lampinen, O. 1995b. Ammattikorkeakoulujen kehittämisen vaihtoehdot. Teoksessa Lampinen, O. (toim.). *Ammattikorkeakoulut - vaihtoehto yliopistoille*. Tampere: Gaudeamus, 11-25.
- Lampinen, O. 1995c. Ammattikorkeakoulujen tehtävät ja muodostuminen. Teoksessa Korhonen, K. & Mäkinen, R. (toim.). *Ammattikorkeakoulut uudistuvina oppimisympäristöinä*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Julkaisusarja B. Teoria ja käytäntö 91.
- Lampinen, O. (toim.) 1995d. *Ammattikorkeakoulut - vaihtoehto yliopistoille*. Tampere: Gaudeamus.
- Lampinen, O & Mäkelä, K. 1995. Laaja vai suppea ammattikorkeakoulu? Koulutuksen määrällinen suuntaaminen. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan linja, Keskustelumuistio 8. Helsinki.
- Lampinen, O. & Stenvall, K. (toim.) 1996. *Uuteen opinnäytetyöhön*. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan linja. Keskustelumuistio 9. Helsinki.
- Leskinen, E 1992. Opiskelun ohjaaminen. Teoksessa Ekola, J. (toim.). *Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan*. Juva: WSOY, 163-182.
- Ministry of Education 1997. *Higher Education Policy in Finland*. Ministry of Education. Helsinki.
- Mäki, M. 1996. Ammattikorkeakoulun laadunarvioinnin kehittymisen aallot. *Korkeakoulutieto* 23 (2), 77-80.
- Naumanen, P. & Silvennoinen, H. 1996. *Työelämän koulutustarpeet. Osa 1: Työn ja koulutuksen vuoropuheluun*. Työpoliittinen tutkimus nro 140. Helsinki: Työministeriö.
- Nurmi, J. 1997. *Keiden koulutusväylät? Laveneva korkeakoulutus- ja valikoituminen*. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportteja 43.
- Nuutinen, A. 1992. Tiedonkäsitys ja tieteellisyys. Teoksessa Ekola, J. (toim.). *Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan*. Juva: WSOY, 57-78.

- Nyyssölä, K. 1994. Nuoret ja työmarkkinoiden joustavuus. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportteja 20.
- Opetushallitus 1997. Työelämäosaamisella menestyjiksi: ammatillisten oppilaitosten opettajien työelämäosaamisen tehostamisohjelma 1998-2000. Moniste 23/1997.
- Orelma, A. 1992. Ammattikorkeakoulu Suomeen: väliaikainen ammattikorkeakoulu ulkomaisten kokemusten ja kotimaisten suunnitelmien valossa tarkasteltuna. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimusyksikkö. Raportteja 11.
- Orelma, A. 1998. Ammattikorkeakoulu pyönteisessä työelämä- ja koulutusympäristössä. Teoksessa Orelma, A. (toim.) Ammattikorkeakoulun ideaa etsimässä. Etelä-Karjalaisten kokemuksia ja näkemyskissä. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 5, 15-25.
- Paunikallio, M. 1996. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimus 1995. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisuja A3. Seinäjoki: OffsetTekari ky
- Perämäki, L. 1995. Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijatutkimus 1994. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisuja A 1. Seinäjoki: OffsetTekari ky
- Psacharopoulos 1986. Links between education and labour market. *European Journal of Education* 21 (4), 409-415.
- Rauhala, P. 1998. Palvelelevatko ammattikorkeakoulut työelämää? *Aikuiskasvatus* 18 (3), 228-235.
- Salminen, H. 1996. Miksi ja miten suomalainen ammattikorkeakoulu perustettiin: tarkastelu suunnitteluprosessin käynnistämisestä ensimmäisten ammattikorkeakoulujen vakinaistamiseen 1.8.1996. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Lisensiaattityö.
- Salminen, H. 1997. Suomalaisen ammattikorkeakoulun syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. *Kasvatus* 28 (4), 312-325.
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu 1997. Kaupan alan yksikön opinto-opas 1997-98.
- Teichler, U. 1990. The first years of study at Fachhochschulen and universities in the Federal Republic of Germany. *Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung der Gesamthochschule Kassel Werkstattberichte* 28.
- Tulkki, P. 1993. Työelämän ja ammattikorkeakoulujen yhteys. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportteja 18.

- Tuomisto, J. 1998. Työelämän uudet oppimisvaatimukset - lähtökohdat, haasteet ja ongelmat. Teoksessa Sallinen, P. & Tuomisto, J. (toim.). Työn muutos ja oppiminen. Aikuiskasvatuksen 38. vuosikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tähtinen, J. & Kaljonen, A. 1996. Tilastollisen analyysin perusteita kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Turun opettajankoulutuslaitos. Julkaisusarja B. Selosteita.
- Varila, J. 1990. Itseohjautuvan oppimisen käsitteellistä ja empiiristä tarkastelua. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Tutkimuksia 2.
- Varmola, T. 1996. Markkinasuuntautuneen koulutuksen aikakauteen? Esimerkkejä ja tulkintoja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Acta Universitatis Tamperensis, ser. A vol. 524. Akateeminen väitöskirja.
- Watts, A. G. 1983. Education, Unemployment and the Future of Work. Open University Press Bristol. J. W. Arrowsmith ltd. Milton Keynes.

Jyväskylä 27.2.1998

Hyvä tradenomiksi opiskelva!

Olen kasvatustieteen opiskelija Jyväskylän yliopistosta ja teen parhaillaan pro gradu -tutkielmaani. Tutkimukseni ja kiinnostukseni kohteena on ammattikorkeakoulujen käytännönläheisyys, ammatillisuus, työelämälähtöisyys. Eli se kuinka ammattikorkeakoulut ovat onnistuneet saavuttamaan niille asetetun tavoitteen ammatillisesti suuntautuneesta korkeakoulusta.

Tämän tiedon selvittämiseen tarvitsen siis Sinun apuasi, sillä olethan opiskelusi loppuvaiheessa jo todellinen ammattikorkeakouluopiskelun asiantuntija. Toivon, että Sinulla olisi hetki aikaa paneutua tähän kyselyyn ja vastata kysymyksiin huolellisesti ja omien kokemustesi pohjalta. Ammattikorkeakoulut kehittyvät jatkuvasti ja siksi uskon, että kokemuksesi ja näkemyksesi voivat tarjota arvokkaita tietoja koulutuksen kehittämiseen.

Lomakkeet jaetaan ja vastaamistilaisuudet järjestetään oppilaitoksesi toimesta. Kyselyyn vastataan nimettömänä ja antamasi tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia.

Jos sinulla on jotain kysyttävää, vastaa mielelläni esiin tuleviin kysymyksiin.

Kiitos jo etukäteen vastauksistasi!

Kevätterveisin,

Marjo Puoliväli
Vaasankatu 25 A 1
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. 050 - 599 2110
E-mail: marpuol@kanto.jyu.fi

Postiosoite: Puhelin:
PL 35 *041) 601 211
40351 Jyväskylä Toimisto:
Käyntiosoite: (041) 601 660
Seminaarimäki (041) 601 664
D-rakennus Telefax:
(041) 601 661

TRADENOMIOPISELIJOIDEN KYSELY

Vastaa kysymyksiin ympäröimällä yksi tai useampi sinusta sopivin vaihtoehto tai kirjoittamalla oma vastauksesi sille varattuun tilaan. Vastaa jokaiseen kysymykseen. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti ja ne tulevat vain tutkimuskäyttöön.

A TAUSTATietoJA

1. Sukupuoli 1 mies

2 nainen

2. Syntymävuosi 19 _____

3. Oppilaitos _____

4. Koulutusohjelma _____

5. Opinnot ja tutkinnot ennen nykyisiä opintojasi?

1 peruskoulun päästötodistus

2 ylioppilas

3 ammatillinen koulutus,

mikä? _____

4 yo-tutkinto + ammatillinen koulutus, mikä?

5 muu koulutus,

mikä? _____

6. Millainen on / oli isäsi ja äitisi peruskoulutus?

	isä	äiti
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6

7. Millaista työkokemusta sinulla oli ennen nykyisiä opintoja (työtehtävät ja työn kesto)?

B OPISKELU AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Koulutukseen hakeutuminen

8. Millä sijalla nykyinen opiskelupaikkasi oli pyrkimyksissäsi?

1	ensimmäisellä
2	toisella
3	vähemmän haluamani

9. Pyritkö samaan aikaan opiskelemaan jonnekin muualle?

1	en
2	kyllä, minne ja mitä? _____

10. Arvioi kuinka paljon seuraavat tekijät vaikuttivat siihen, että hakeuduit opiskelemaan nykyiseen oppilaitokseen.

Vastaa ympäröimällä yksi numeroista 1-5 kohdissa A-J.

1	ei vaikuttanut lainkaan	1	2	3	4	5
2	vaikutti vain vähän	1	2	3	4	5
3	en osaa sanoa	1	2	3	4	5
4	vaikutti jonkin verran	1	2	3	4	5
5	vaikutti erittäin paljon	1	2	3	4	5
a)	Oppilaitos sijaitsee kotipaikkakunnalla tai sen läheisyydessä	1	2	3	4	5
b)	Tarjolla ei ollut sopivampaa koulutusta	1	2	3	4	5
c)	Olin kiinnostunut nimenomaan ammatti-korkeakouluopinnoista	1	2	3	4	5
d)	Ystävätkin hakivat amk:uun	1	2	3	4	5
e)	Tuttavani/sukulaiseni suositteli kaupallista alaa	1	2	3	4	5
f)	Oppilaitoksella on hyvä maine	1	2	3	4	5
g)	Haluun opiskella käytännön ammatin	1	2	3	4	5
h)	Haluun päästä nopeasti työelämään	1	2	3	4	5
i)	Koulutuksen jälkeet hyvät työnsaantimahdollisuudet	1	2	3	4	5
j)	Tämän koulutuksen jälkeen helppo jatkaa opintoja	1	2	3	4	5

11. Oletko missään vaiheessa harkinnut nykyisten opintojesi keskeyttämistä?

1	en
2	kyllä, miksi? _____

12. Aiotko vielä joskus hakea johonkin tutkintoon johtavaan opiskeluun?

1	en
2	en osaa vielä sanoa
3	todennäköisesti kyllä, mihin? _____

13. Onko sinulla tarkoitus jatkaa opintojasi vielä joskus yliopistossa?

- 1 ei _____
 2 kyllä, miksi? _____

Itseohjautuvuus ja valinnaisuus

14. Miten hyvin seuraavat väittämät sopivat kuvaamaan nykyisiä opintojasi?

Vastaa ympäröimällä yksi numeroista 1-5 kohdissa A-L.

1	ei kuvaa lainkaan					
2	kuvaa melko huonosti					
3	en osaa sanoa					
4	kuvaa melko hyvin					
5	kuvaa erittäin hyvin					
a)	Ammattikorkeakoulussa voin vaikuttaa opiskeluni tavoitteisiin ja toteutukseen	1	2	3	4	5
b)	Olen suunnitellut itsenäisesti oman opinto-ohjelmani	1	2	3	4	5
c)	Opinto-ohjelmani kuuluu sellaisia opintojaksoja/-kokonaisuuksia, joita useimmilla opiskelukavereillani ei ole	1	2	3	4	5
d)	Opetuksen toteutuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset kyvyt ja osaaminen	1	2	3	4	5
e)	Sisältää riittävästi valinnaisuutta	1	2	3	4	5
f)	Opiskelu on epäitsenäistä ja koulumaista	1	2	3	4	5
g)	Totuttaa yhteistyöhön	1	2	3	4	5
h)	On tietopuoleista ja teoreettista	1	2	3	4	5
i)	Opiskellaan turhia/tarpeettomia asioita	1	2	3	4	5
j)	Kurskien sisällöt eivät vastaa työelämän vaatimuksiin	1	2	3	4	5
k)	Opetettava tieto on ajanmukaista	1	2	3	4	5
l)	Opiskelu on työlästä ja raskasta	1	2	3	4	5

15. Mistä olet valinnut vapaasti valittavat opintosi?

Voit ympäröidä useampiakin vaihtoehtoja.

- 1 oman oppilaitoksen tarjonnasta
 2 amk:jen muiden oppilaitosten tarjonnasta
 3 yliopiston tai avoimen yliopiston tarjonnasta
 4 jokin muu, mikä? _____

Työharjoittelu

16. Kuinka paljon olet nykyisen koulutuksesi aikana ollut erilaisissa töissä?

Vastaa rastilla kohdissa a, b ja c.

	en yhtään	1-4 vko	1-6 kk	6-12 kk	yli 12 kk
a) Opiskeluun liittyvässä työpaikkaharjoittelussa					
b) Muutoin alaan liittyvässä töissä					
c) Alaan liittymättömissä töissä					

17. Missä olet työskennellyt opintoihin kuuluvan harjoittelun aikana?

18. Millaisia työtehtäviä pääpiirteittäin harjoitteluusi kuului?

19. Mitä hyötyä/opit harjoittelun aikana?

Arvioi seuraavien väittämien paikkansapitävyyttä.

Vastaa ympyröimällä yksi vaihtoehdoista 1-5 kohdissa A-N.

1	ei pidä lainkaan paikkaansa	1	2	3	4	5
2	pitää aika huonosti paikkaansa	1	2	3	4	5
3	en osaa sanoa	1	2	3	4	5
4	pitää melko hyvin paikkaansa	1	2	3	4	5
5	pitää täysin paikkaansa	1	2	3	4	5
a)	Antoi hyvän kuvan kaupallisesta alasta	1	2	3	4	5
b)	Kehitti käytännön ammattitaitoja	1	2	3	4	5
c)	Opetti soveltamaan opittua käytäntöön	1	2	3	4	5
d)	Lisäsi opitun teorian ymmärtämistä	1	2	3	4	5
e)	Opetti tuntemaan työelämän pelisääntöjä	1	2	3	4	5
f)	Opetti analysoimaan alan kehittämistarpeita	1	2	3	4	5
g)	Perehdytti suoritusasteon tehtäviin	1	2	3	4	5
h)	Perehdytti esimiestason tehtäviin	1	2	3	4	5
i)	Innostoi opiskeluun	1	2	3	4	5
j)	Innostoi oman alan kehittämiseen	1	2	3	4	5
k)	Antoi valmiuksia oman yrityksen perustamiseen	1	2	3	4	5
l)	Opetti työelämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja	1	2	3	4	5
m)	Auttoi työllistymisessä	1	2	3	4	5
n)	Harjoitteluaika on aivan liian lyhyt	1	2	3	4	5

20. Arvioi seuraavien väittämien paikkansapitävyyttä omassa koulutuksessasi.

Vastaa ympyröimällä yksi vaihtoehdoista 1-5 kohdissa A-H.

1	ei pidä lainkaan paikkaansa	1	2	3	4	5
2	pitää aika huonosti paikkaansa	1	2	3	4	5
3	en osaa sanoa	1	2	3	4	5
4	pitää melko hyvin paikkaansa	1	2	3	4	5
5	pitää täysin paikkaansa	1	2	3	4	5
a)	Opettajakunnalla on riittävästi tietoa työelämästä	1	2	3	4	5
b)	Opettajakunnalla on riittävästi suhteita työelämään	1	2	3	4	5
c)	Opettajat hallitsevat ammattialan käytännön	1	2	3	4	5
d)	Koulutuksen aikana tehdyt harjoitustyöt on tehty työelämän tarpeisiin	1	2	3	4	5

e) Työ- ja elinkeinoelämällä on nykyisellään tarpeeksi

tietoa amk:jen tarjoamasta koulutuksesta 1 2 3 4 5

f) Koulutuksessa huomioidaan työelämän

ammattitaitovaatimukset 1 2 3 4 5

g) Haluaisin opintoihin liittyvän enemmän yhteyksiä

työ- ja elinkeinoelämän asiantuntijoihin 1 2 3 4 5

h) Koulutus perustuu onnistuneesti työelämän tarpeisiin 1 2 3 4 5

21. Miten paljon sinulla on ollut mahdollisuus osallistua työelämästä tulevien luennoitsijoiden opetukseen?

1	ei ollenkaan
2	aivan liian vähän
3	mielestäni ihan riittävästi
4	haluaisin entistä enemmän tällaisia opintokokonaisuuksia

Kansainvälisyys

22. Oletko ollut ulkomailta ja olisitko valmis opiskelemaan / työskentelemään ulkomailta?

Olen ollut Olsin valmis/
suunnittelen

A Opintoihin liittyvä tutustumiskäynti ulkomailta

kyllä ei

B Opiskelu ulkomailta

kyllä ei

C Työharjoittelujakso ulkomailta

kyllä ei

D Työskentely ulkomailta valmistuttuani

kyllä ei

E Muu, mikä?

kyllä ei

23. Onko sinulla ollut mahdollisuutta osallistua vieraskieliseen opetukseen koulutuksessasi (muu kuin kieltenopetus)?

1 ei

2 kyllä, kuinka paljon

Opinnäytetyö

24. Mistä sait opinnäytetyösi aiheen?

- 1 koulu/opettaja/ohjaaja antoi aiheen
- 2 yritys, organisaatio tai harjoittelupaikka ehdotti aihetta
- 3 valitsin itse aiheen oman kiinnostuksen mukaan
- 4 sain aiheen projektiopintojen yhteydessä
- 5 jostain muualta, mistä? _____

25. Opinnäytetyön aihe: _____

26. Millainen on mielestäsi hyvä opinnäytetyö? Jatka lausetta oman käsityksesi mukaan.

Hyvä opinnäytetyö on mielestäni...

Työ- ja urasuunnitelmat

27. Miten todennäköisinä/mahdollisina pidät omalla kohdallasi seuraavia työpaikkoja? Merkitse numeroilla kolme (3) todennäköisintä (1 kaikista todennäköisiin jne.)

_____	valtion virasto ja laitos
_____	kunnan/kuntayhtymän virasto tai laitos
_____	pieni/keskisuuri yksityinen yritys
_____	suuri yksityinen yritys
_____	oma yritys, yksityisyrittäjä
_____	jokin muu, mikä? _____

28. Mistä tulet todennäköisemmin hakemaan ensimmäistä työpaikkaasi?

Voit valita useampiakin vaihtoehtoja

- 1 omasta maakunnasta
- 2 oman läänin alueelta
- 3 pääkaupunkiseudulta
- 4 olen valmis menemään Suomeen lähes minne vain
- 5 EU:n tehtävät Euroopassa kiinnostavat
- 6 olen valmis työskentelemään ulkomailla
- 7 muu, mikä? _____

29. Millaisiin työtehtäviin luulet sijoittuvasi valmistuttuasi?

Voit valita useampiakin vaihtoehtoja

- 1 suoritustason tehtävät
- 2 työnjohdolliset tehtävät
- 3 pääällikötason tehtävät
- 4 liikkeenjohdolliset tehtävät
- 5 asiantuntija-/suunnittelu-/kehittämistehtävät
- 6 opetustehtävät
- 7 muu, mikä? _____

30. Miten todennäköisinä omalla kohdallasi pidät seuraavia työnmuotoja?
Vastaa ympäröimällä yksi vaihtoehdoista 1-4 kohdissa A-F.

1	ei todennäköinen työnmuoto
2	en osaa sanoa
3	mahdollinen jossain vaiheessa
4	hyvin todennäköinen työnmuoto

a) Vakituinen työ	1	2	3	4
b) Osa-aikatyö	1	2	3	4
c) Projektiluonteinen työ	1	2	3	4
d) Etätö	1	2	3	4
e) Oma yritys	1	2	3	4
f) Työttömyys	1	2	3	4

31. Minkälaista palkkaa kuvittelet saavasi vastavalmistuneena tradenomina?

n. _____ mk / kk

Koulutuksen arviointia

32. Miten hyvin seuraavat väittämät kuvaavat käsityksiäsi ja kokemuksiasi ammattikorkeakoulusta?

1	erittäin huonosti	1	2	3	4	5
2	melko huonosti					
3	en osaa sanoa					
4	melko hyvin					
5	erittäin hyvin					
- Saamani koulutus on korkeatasoista ja vastaa ammattikorkeakoululle asetettuja tavoitteita						
- Ammattikorkeakoulututkinto on mielestäni työmarkkinoilla yhtä arvostettu kuin yliopistossa suoritettu tutkinto						
- Uskon, että ammattikorkeakoulusta valmistuvat tulevat sijoittumaan paremmin työmarkkinoilla kuin yliopistosta valmistuvat						

33. Opitko mielestäsi niitä tietoja ja taitoja, joita arvelet tarvitsevasi menestyäksesi tulevissa työtehtävissä?

1	en saa sopivaa koulutusta
2	saan melko vähän koulutusta tuleviin työtehtäviini
3	saan melko sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviini
4	saan juuri oikeaa koulutusta tuleviin työtehtäviini

34. Mieti vielä kulunutta opiskeluaikaasi ja kerro, mitkä ovat sen hyviä ja huonoja puolia ja miten kehittäisit koulutustasi (ennen kaikkea edelläkäsiteltyjen asioiden suhteen)?

Hyviä puolia...

Huonoja puolia...

Miten kehittäisit...

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 2

MUUTTUJALUETTELO

Taustatiedot	f	%
<hr/>		
x01 sukupuoli		
1= mies	46	34,8
2= nainen	86	65,2
x02 syntymävuosi		
1945	01	0,8
1953	01	0,8
1954	02	1,5
1955	02	1,5
1956	01	0,8
1957	02	1,5
1958	02	1,5
1959	01	0,8
1960	01	0,8
1961	01	0,8
1963	01	0,8
1964	02	1,5
1965	01	0,8
1968	01	0,8
1969	02	1,5
1970	04	3,0
1971	02	1,5
1972	04	3,0
1973	08	6,1
1974	18	13,6
1975	33	25,0
1976	34	25,8
1977	03	2,3
1978	01	0,8
x03 oppilaitos		
1= Seinäjoen AMK	52	39,4
2= Jyväskylän AMK	80	60,6
x04 suuntautumisvaihtoehto/koulutusohjelma		
Seinäjoki		
1= hallinto	24	18,2
2= laskentatoimi	17	12,9
3= markkinointi	11	8,3

	f	%
Jyväskylä		
4= talous ja hallinto	62	47,0
5= kauppa ja hallinto	09	6,8
6= tatta	02	1,5
7= tietojenkäsittelyn ko.	07	5,3
x05 aikaisemmat opinnot		
1= peruskoulun päästötodistus	0	0
2= ylioppilas	80	60,6
3= merkantti	03	2,3
4= merkonomi	15	11,4
5= yo-merkantti	03	2,3
6= yo-merkonomi	22	16,7
7= jokin muu	08	6,1
x06 isän koulutus		
1= ei koulutusta ollenkaan	0	0
2= kansa-, keski- tai peruskoulu	62	47,0
3= yo-tutkinto	01	0,8
4= ammatillinen tutkinto	52	39,4
5= yo-tutkinto + ammatillinen tutkinto	03	2,3
6= korkeakoulututkinto	10	7,6
x07 äidin koulutus		
1= ei koulutusta ollenkaan	0	0
2= kansa-, keski- tai peruskoulu	57	43,2
3= yo-tutkinto	03	2,3
4= ammatillinen tutkinto	52	39,4
5= yo-tutkinto + ammatillinen tutkinto	11	8,3
6= korkeakoulututkinto	07	5,3
x08 alaan liittyvät työt ennen opintoja		
1= kyllä	84	63,6
2= ei	37	28,0
x09 työn kesto		
1= ei ollenkaan	38	28,8
2= alle 3 kk	10	7,6
3= 3 kk - 6 kk	09	6,8
4= 7 kk - 2 vuotta	19	14,4
5= yli 2 vuotta	29	22,0
x10 alaan liittymättömät työt ennen opintoja		
1= kyllä	74	56,1
2= ei	49	37,1

	f	%	
x11 työn kesto			
1= ei ollenkaan	47	35,6	
2= alle 3 kk	06	4,5	
3= 3 kk - 6 kk	19	14,4	
4= 7 kk - 2 vuotta	16	12,2	
5= yli 2 vuotta	14	10,6	
Koulutukseen hakeutuminen			
	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x12 opiskelupaikka pyrkimyksissä			
1= ensimmäisellä	71,8	63,5	77,2
2= toisella	21,4	25,0	19,0
3= vähemmän haluamani	6,9	11,5	3,8
x13 pyrkikö muualle			
1= ei	55,2	57,1	53,9
2= sama koulutus (AMK) muualla	12,8	10,2	14,5
3= muuan alan AMK-koulutus	8,8	10,2	7,9
4= yliopisto/korkeakoulutus	20,8	18,4	22,4
5= muu ammatillinen koulutus	2,4	4,1	1,3
x14 oppilaitos kotipaikkakunnalla tai sen läheisyydessä			
1= ei vaikuttanut lainkaan	23,5	23,1	23,8
2= vaikutti vain vähän	7,6	13,5	3,8
3= en osaa sanoa	2,3	3,8	1,3
4= vaikutti jonkin verran	29,5	38,5	23,8
5= vaikutti erittäin paljon	37,1	21,2	47,5
x15 tarjolla ei sopivampaa koulutusta			
1= ei vaikuttanut lainkaan	31,8	25,0	36,3
2= vaikutti vain vähän	17,4	13,5	20,0
3= en osaa sanoa	16,7	17,3	16,3
4= vaikutti jonkin verran	21,2	32,7	13,8
5= vaikutti erittäin paljon	12,9	11,5	13,8
x16 kiinnostunut nimenomaan amk-opinnoista			
1= ei vaikuttanut lainkaan	9,8	3,8	13,8
2= vaikutti vain vähän	12,1	17,3	8,8
3= en osaa sanoa	7,6	9,6	6,3
4= vaikutti jonkin verran	34,1	38,5	31,3
5= vaikutti erittäin paljon	36,4	30,0	40,0

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x17 ystävät hakivat AMKuun			
1= ei vaikuttanut lainkaan	75,0	78,8	72,5
2= vaikutti vain vähän	11,4	11,5	11,3
3= en osaa sanoa	6,8	3,8	9,8
4= vaikutti jonkin verran	3,8	3,8	3,8
5= vaikutti erittäin paljon	3,0	1,9	3,8
x18 tuttavat/sukulaiset suosittelivat kaupallista alaa			
1= ei vaikuttanut lainkaan	72,0	76,9	68,8
2= vaikutti vain vähän	12,1	11,5	12,5
3= en osaa sanoa	5,3	3,8	6,3
4= vaikutti jonkin verran	9,1	3,8	12,5
5= vaikutti erittäin paljon	1,5	3,8	0
x19 oppilaitoksen hyvä maine			
1= ei vaikuttanut lainkaan	28,8	34,6	25,0
2= vaikutti vain vähän	12,9	19,2	8,8
3= en osaa sanoa	22,0	23,1	21,3
4= vaikutti jonkin verran	25,8	17,3	31,3
5= vaikutti erittäin paljon	10,6	5,8	13,8
x20 haluaa käytännön ammatin			
1= ei vaikuttanut lainkaan	9,2	7,7	10,1
2= vaikutti vain vähän	10,7	11,5	10,1
3= en osaa sanoa	10,7	9,6	11,4
4= vaikutti jonkin verran	45,8	53,8	40,5
5= vaikutti erittäin paljon	23,7	17,3	27,8
x21 nopeasti työelämään			
1= ei vaikuttanut lainkaan	23,1	23,1	23,1
2= vaikutti vain vähän	17,7	15,4	19,2
3= en osaa sanoa	16,2	15,4	16,7
4= vaikutti jonkin verran	26,9	32,7	23,1
5= vaikutti erittäin paljon	16,2	13,5	17,9
x22 koulutuksen jälkeen hyvät työnsaantimahdollisuudet			
1= ei vaikuttanut lainkaan	14,5	13,5	15,2
2= vaikutti vain vähän	8,4	5,8	10,1
3= en osaa sanoa	28,2	30,8	26,6
4= vaikutti jonkin verran	32,8	34,6	31,6
5= vaikutti erittäin paljon	16,0	15,4	16,5

	YHT. %	SJK %	JKL %
x23 helppo jatkaa opintoja			
1= ei vaikuttanut lainkaan	13,7	15,4	12,7
2= vaikutti vain vähän	16,8	26,9	10,1
3= en osaa sanoa	16,8	11,5	20,3
4= vaikutti jonkin verran	35,9	32,7	38,0
5= vaikutti erittäin paljon	16,8	13,5	19,0
x24 opintojen keskeyttäminen			
1= ei	76,3	80,8	73,4
2= halusi yliopistoon /kiinnostti	5,3	5,8	5,1
3= motivaation puute	3,8	3,8	3,8
4= ei vastannut odotuksia/ väärä ala/ raskasta	11,5	5,8	15,2
5= työt kiinnostavat	1,5	1,9	1,3
6= arvostuksen puute	0,8	1,9	0
7= kyllä, mutta ei syytä	0,8	0	1,3
x25 aikooko tutkintoon johtavaan opiskeluun			
1= ei	6,9	11,5	3,8
2= ei osaa sanoa vielä	52,7	50,0	54,4
3= yo/korkeakoulu - sama ala	14,5	11,5	16,5
4= yo - eri ala/ei tietoa	13,0	13,5	12,7
5= muu koulutus	7,6	9,6	6,3
6= kyllä, mutta ei sanota minne	5,3	3,8	6,3
x26 halu jatkaa yliopistossa			
1= ei	51,6	52,0	51,3
2= saadakseen arvostusta/ koulutusta ei arvosteta	6,3	2,0	9,0
3= koulutus ei riittävä/ lisäkoulutus	18,8	22,0	16,7
4= opiskelu kiinnostaa / mahd. hyvä koulutus (esim. hyvä työpaikka)	7,0	6,0	7,7
5= ellei saa töitä	3,9	6,0	2,6
6= kyllä, mutta syytä ei kerrota	8,6	10,0	7,7
7= halu vaihtaa alaa	3,9	2,0	5,1

Itseohjautuvuus ja valinnaisuus	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x27 voi vaikuttaa tavoitteisiin ja toteutukseen			
1= ei kuvaa lainakaan	3,1	1,9	3,8
2= kuvaa melko huonosti	25,2	42,3	13,9
3= en osaa sanoa	15,3	11,5	17,7
4= kuvaa melko hyvin	48,1	44,2	50,6
5= kuvaa erittäin hyvin	8,4	0	13,9
x28 suunnittelut itsenäisesti opinto-ohjelman			
1= ei kuvaa lainakaan	10,0	9,6	10,3
2= kuvaa melko huonosti	33,1	63,5	12,8
3= en osaa sanoa	1,5	1,9	1,3
4= kuvaa melko hyvin	28,5	21,2	33,3
5= kuvaa erittäin hyvin	26,9	3,8	42,3
x29 opinto-ohjelmassa poikkeaa kavereiden opinto-ohjelmasta			
1= ei kuvaa lainakaan	13,1	17,6	10,1
2= kuvaa melko huonosti	36,2	47,1	29,1
3= en osaa sanoa	23,1	13,7	29,1
4= kuvaa melko hyvin	24,6	21,6	26,6
5= kuvaa erittäin hyvin	3,1	0	5,1
x30 opetuksessa huomioidaan erilaiset kyvyt ja osaaminen			
1= ei kuvaa lainakaan	9,2	13,5	6,3
2= kuvaa melko huonosti	42,0	50,0	36,7
3= en osaa sanoa	34,4	25,0	40,5
4= kuvaa melko hyvin	13,0	11,5	13,9
5= kuvaa erittäin hyvin	1,5	0	2,5
x31 sisältää riittävästi valinnaisuutta			
1= ei kuvaa lainakaan	6,9	3,9	8,9
2= kuvaa melko huonosti	18,5	27,5	12,7
3= en osaa sanoa	5,4	2,0	7,6
4= kuvaa melko hyvin	56,2	62,7	51,9
5= kuvaa erittäin hyvin	13,1	3,9	19,0
x32 opiskelu epäitsenäistä ja koulumaista			
1= ei kuvaa lainakaan	10,7	1,9	16,5
2= kuvaa melko huonosti	41,2	34,6	45,6
3= en osaa sanoa	16,0	19,2	13,9
4= kuvaa melko hyvin	29,0	40,4	21,5
5= kuvaa erittäin hyvin	3,1	3,8	2,5

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x33 totuttaa yhteistyöhön			
1= ei kuvaa lainakaan	0,8	0	1,3
2= kuvaa melko huonosti	6,9	7,7	6,3
3= en osaa sanoa	7,6	9,6	6,3
4= kuvaa melko hyvin	67,9	61,5	72,2
5= kuvaa erittäin hyvin	16,8	21,2	13,9
x34 tietopuoleista ja teoreettista			
1= ei kuvaa lainakaan	0	0	0
2= kuvaa melko huonosti	38,5	32,7	42,3
3= en osaa sanoa	19,2	7,7	26,9
4= kuvaa melko hyvin	35,4	50,0	25,6
5= kuvaa erittäin hyvin	6,9	9,6	5,1
x35 opiskellaan turhia/tarpeettomia aineita			
1= ei kuvaa lainakaan	7,6	9,6	6,3
2= kuvaa melko huonosti	40,2	30,8	46,3
3= en osaa sanoa	23,5	19,2	26,3
4= kuvaa melko hyvin	22,0	34,6	13,8
5= kuvaa erittäin hyvin	6,8	5,8	7,5
x36 sisällöt ei vastaa työelämän vaatimuksiin			
1= ei kuvaa lainakaan	9,2	7,8	10,0
2= kuvaa melko huonosti	44,3	37,3	48,8
3= en osaa sanoa	31,3	37,3	27,5
4= kuvaa melko hyvin	13,7	17,6	11,3
5= kuvaa erittäin hyvin	1,5	0	2,5
x37 opetettava tieto ajanmukaista			
1= ei kuvaa lainakaan	1,5	0	2,5
2= kuvaa melko huonosti	7,6	5,8	8,8
3= en osaa sanoa	6,1	9,6	3,8
4= kuvaa melko hyvin	67,4	67,3	67,5
5= kuvaa erittäin hyvin	17,4	17,3	17,5
x38 opiskelu työlästä ja raskasta			
1= ei kuvaa lainakaan	7,6	5,8	8,9
2= kuvaa melko huonosti	29,8	44,2	20,3
3= en osaa sanoa	22,1	17,3	25,3
4= kuvaa melko hyvin	35,1	32,7	36,7
5= kuvaa erittäin hyvin	5,3	0	8,9

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
<hr/>			
x39 vapaasti valittavat opinnot/ oman oppilaitoksen tarjonta			
1= kyllä	95,5	98,1	93,8
2= ei	4,5	1,9	6,3
x40 vapaasti valittavat opinnot/ amk:jun muiden oppilaitosten tarjonta			
1= kyllä	25,0	23,1	26,3
2= ei	75,0	76,9	73,8
x41 vapaasti valittavat opinnot/ yo tai avoin yo tarjonta			
1= kyllä	3,0	1,9	3,8
2= ei	97,0	98,1	96,3
x42 vapaasti valittavat opinnot/ jokin muu			
1= kyllä	0,8	0	1,3
2= ei	99,2	100	98,8
Työharjoittelu	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
<hr/>			
x43 opiskeluun liittyvä työpaikkaharjoittelu			
1= ei yhtään	33,9	5,9	55,2
2= 1-4 vko	2,5	2,0	3,0
3= 1-6 kk	44,9	76,5	20,9
4= 6-12 kk	12,7	13,7	11,9
5= yli 12 kk	5,9	2,0	9,0
x44 muut alan työt			
1= ei yhtään	28,4	32,6	25,8
2= 1-4 vko	8,3	9,3	7,6
3= 1-6 kk	27,5	37,2	21,2
4= 6-12 kk	8,3	4,7	10,6
5= yli 12 kk	27,5	16,3	34,8
x45 alaan liittymättömät työt			
1= ei yhtään	52,5	60,5	46,6
2= 1-4 vko	11,9	14,0	10,3
3= 1-6 kk	18,8	14,0	22,4
4= 6-12 kk	5,0	2,3	6,9
5= yli 12 kk	11,9	9,3	13,8

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x46 antoi hyvän kuvan kaupallisesta alasta			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	5,8	6,1	5,4
2= pitää aika huonosti paikkansa	12,8	12,2	13,5
3= en osaa sanoa	12,8	8,2	18,9
4= pitää melko hyvin paikkaansa	48,8	53,1	43,2
5= pitää täysin paikkaansa	19,8	20,4	18,9
x47 kehitti käytännön ammattitaitoja			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	1,2	2,0	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	3,5	6,1	0
3= en osaa sanoa	4,7	2,0	8,1
4= pitää melko hyvin paikkaansa	55,8	55,1	56,8
5= pitää täysin paikkaansa	34,9	34,7	35,1
x48 opetti soveltamaan opittua käytäntöön			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	1,2	2,0	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	20,9	30,6	8,1
3= en osaa sanoa	17,4	16,3	18,9
4= pitää melko hyvin paikkaansa	39,5	36,7	43,2
5= pitää täysin paikkaansa	20,9	14,3	29,7
x49 lisäsi teorian ymmärtämistä			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	3,5	4,1	2,8
2= pitää aika huonosti paikkansa	24,7	34,7	11,1
3= en osaa sanoa	14,1	12,2	16,7
4= pitää melko hyvin paikkaansa	35,3	28,6	44,4
5= pitää täysin paikkaansa	22,4	20,4	25,0
x50 opetti tuntemaan työelämän pelisääntöjä			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	1,2	2,0	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	1,2	2,0	0
3= en osaa sanoa	2,3	0	5,4
4= pitää melko hyvin paikkaansa	55,8	57,1	54,1
5= pitää täysin paikkaansa	39,5	38,8	40,5
x51 opetti analysoimaan alan kehittämistarpeet			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	2,3	4,1	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	11,6	18,4	2,7
3= en osaa sanoa	29,1	24,5	35,1
4= pitää melko hyvin paikkaansa	44,2	40,8	48,6
5= pitää täysin paikkaansa	12,8	12,2	13,5

	YHT. %	SJK %	JKL %
x52 perehdytti suoritustason tehtäviin			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	2,3	2,0	2,7
2= pitää aika huonosti paikkansa	7,0	10,2	2,7
3= en osaa sanoa	10,5	12,2	8,1
4= pitää melko hyvin paikkaansa	62,8	65,3	59,5
5= pitää täysin paikkaansa	17,4	10,2	27,0
x53 perehdytti esimiestason tehtäviin			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	16,3	20,4	10,8
2= pitää aika huonosti paikkansa	31,4	36,7	24,3
3= en osaa sanoa	15,1	18,4	10,8
4= pitää melko hyvin paikkaansa	29,1	16,3	45,9
5= pitää täysin paikkaansa	8,1	8,2	8,1
x54 innosti opiskeluun			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	4,7	8,2	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	16,3	22,4	8,1
3= en osaa sanoa	26,7	20,4	35,1
4= pitää melko hyvin paikkaansa	38,4	38,8	37,8
5= pitää täysin paikkaansa	14,0	10,2	18,9
x55 innosti oman alan kehittämiseen			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	3,5	2,0	5,6
2= pitää aika huonosti paikkansa	16,5	26,5	2,8
3= en osaa sanoa	27,1	24,5	30,6
4= pitää melko hyvin paikkaansa	40,0	38,8	41,7
5= pitää täysin paikkaansa	12,9	8,2	19,4
x56 valmiuksia oman yrityksen perustamiseen			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	26,7	30,6	21,6
2= pitää aika huonosti paikkansa	25,6	26,5	24,3
3= en osaa sanoa	16,3	16,3	16,2
4= pitää melko hyvin paikkaansa	20,9	18,4	24,3
5= pitää täysin paikkaansa	10,5	8,2	13,5
x57 opetti työelämässä tarvittavia ihmissuhdetaitoja			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	1,2	2,0	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	4,7	2,0	8,1
3= en osaa sanoa	2,3	2,0	2,7
4= pitää melko hyvin paikkaansa	45,3	42,9	48,6
5= pitää täysin paikkaansa	46,5	51,0	40,5

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x58 auttoi työllistymisessä			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	19,8	14,3	27,0
2= pitää aika huonosti paikkansa	5,8	6,1	5,4
3= en osaa sanoa	31,4	26,5	37,8
4= pitää melko hyvin paikkaansa	22,1	32,7	8,1
5= pitää täysin paikkaansa	20,9	20,4	21,6
x59 harjoittelu aika aivan liian lyhyt			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	20,0	14,6	27,0
2= pitää aika huonosti paikkansa	23,5	27,1	18,9
3= en osaa sanoa	30,6	20,8	43,2
4= pitää melko hyvin paikkaansa	18,8	25,0	10,8
5= pitää täysin paikkaansa	7,1	12,5	0
x60 opettajilla riittävästi tietoa työelämästä			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	3,0	5,8	1,3
2= pitää aika huonosti paikkansa	20,5	25,0	17,5
3= en osaa sanoa	16,7	13,5	18,8
4= pitää melko hyvin paikkaansa	50,0	51,9	48,8
5= pitää täysin paikkaansa	9,8	3,8	13,8
x61 opettajilla riittävästi suhteita työelämään			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	4,5	5,8	3,8
2= pitää aika huonosti paikkansa	19,7	36,5	8,8
3= en osaa sanoa	25,8	21,2	28,8
4= pitää melko hyvin paikkaansa	39,4	36,5	41,3
5= pitää täysin paikkaansa	10,6	0	17,5
x62 opettajat hallitsevat ammattialan käytännön			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	1,5	1,9	1,3
2= pitää aika huonosti paikkansa	25,8	28,8	23,8
3= en osaa sanoa	22,0	28,8	17,5
4= pitää melko hyvin paikkaansa	41,7	40,4	42,5
5= pitää täysin paikkaansa	9,1	0	15,0
x63 harjoitustyöt tehty työelämän tarpeisiin			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	10,6	19,2	5,0
2= pitää aika huonosti paikkansa	31,8	38,5	27,5
3= en osaa sanoa	26,5	19,2	31,3
4= pitää melko hyvin paikkaansa	26,5	19,2	31,3
5= pitää täysin paikkaansa	4,5	3,8	5,0

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x64 työ- ja elinkeinoelämällä riittävästi tietoa amk:jen tarjoamasta koulutuksesta			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	31,3	46,2	21,5
2= pitää aika huonosti paikkansa	47,3	44,2	49,4
3= en osaa sanoa	13,7	5,8	19,0
4= pitää melko hyvin paikkaansa	6,1	1,9	8,9
5= pitää täysin paikkaansa	1,5	1,9	1,3
x65 koulutuksessa huomioidaan työelämän ammattitaitovaatimukset			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	2,3	0	3,8
2= pitää aika huonosti paikkansa	22,1	26,9	19,0
3= en osaa sanoa	24,4	26,9	22,8
4= pitää melko hyvin paikkaansa	48,1	46,2	49,4
5= pitää täysin paikkaansa	3,1	0	5,1
x66 enemmän yhteyksiä työ- ja elinkeinoelämän asiantuntijoihin			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	0,8	1,9	0
2= pitää aika huonosti paikkansa	3,1	3,8	2,6
3= en osaa sanoa	10,8	5,8	14,1
4= pitää melko hyvin paikkaansa	52,3	48,1	55,1
5= pitää täysin paikkaansa	33,1	40,4	28,2
x67 koulutus perustuu onnistuneesti työelämän tarpeisiin			
1= ei pidä lainkaan paikkaansa	4,6	5,8	3,8
2= pitää aika huonosti paikkansa	21,4	25,0	19,0
3= en osaa sanoa	39,7	40,4	39,2
4= pitää melko hyvin paikkaansa	32,1	26,9	35,4
5= pitää täysin paikkaansa	2,3	1,9	2,5
x68 työelämästä tulevat luennoitsijat			
1= ei ollenkaan	5,3	0	8,8
2= aivan liian vähän	45,0	58,8	36,3
3= mielestäni ihan riittävästi	33,6	27,5	37,5
4= haluaisin entistä enemmän tällaisia opintokokonaisuuksia	16,0	13,7	17,5

Kansainvälisyys	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
<hr/>			
Olen ollut?			
x69 opintoihin liittyvä tutustumiskäynti ulkomailla			
1= kyllä	5,0	0	8,3
2= ei	95,0	100,0	91,7
x70 opiskelu ulkomailla			
1= kyllä	7,7	13,6	3,3
2= ei	92,3	86,4	96,7
x71 työharjoittelujakso ulkomailla			
1= kyllä	6,0	2,4	8,5
2= ei	94,0	97,6	91,5
Olisin valmis/suunnittelen?			
x72 opintoihin liittyvä tutustumiskäynti ulkomailla			
1= kyllä	69,1	66,0	71,4
2= ei	30,9	34,0	28,6
x73 opiskelu ulkomailla			
1= kyllä	39,8	32,6	45,2
2= ei	60,2	67,4	54,8
x74 työharjoittelujakso ulkomailla			
1= kyllä	53,2	42,6	61,3
2= ei	46,8	57,4	38,7
x75 työskentely ulkomailla valmistuttua			
1= kyllä	64,5	54,2	71,2
2= ei	35,5	45,8	28,8
x76 vieraskielinen opetus			
1= ei	31,1	30,8	31,3
2= kyllä	68,9	69,2	68,8
Opinnäytetyö		f	%
<hr/>			
x77 opinnäytetyön aihe			
1= koulu/opettaja/ohjaaja antoi aiheen		05	3,8
2= yritys, organisaatio tai harjoittelupaikka ehdotti aiheita		16	12,1
3= valitsin itse aiheen oman kiinnostuksen mukaan		58	43,9
4= sain aiheen projektiopintojen yhteydessä		03	2,3
5= jostain muualta		04	3,0

Työ- ja urasuunnitelmat	f	%
x78 valtion virasto tai laitos		
1=kaikista todennäköisin	13	
2=toiseksi todennäköisin	12	
3=kolmanneksi todennäköisin	28	
x79 kunnan/kuntayhtymän virasto tai laitos		
1=kaikista todennäköisin	07	
2=toiseksi todennäköisin	16	
3=kolmanneksi todennäköisin	30	
x80 pieni/keskisuuri yksityinen yritys		
1=kaikista todennäköisin	55	
2=toiseksi todennäköisin	36	
3=kolmanneksi todennäköisin	21	
x81 suuri yksityinen yritys		
1=kaikista todennäköisin	48	
2=toiseksi todennäköisin	37	
3=kolmanneksi todennäköisin	20	
x82 oma yritys, yksityisyrittäjä		
1=kaikista todennäköisin	08	
2=toiseksi todennäköisin	25	
3=kolmanneksi todennäköisin	36	
x83 jokin muu		
1=kaikista todennäköisin	02	
2=toiseksi todennäköisin	-	
3=kolmanneksi todennäköisin	02	
x84 omasta maakunnasta		
1= kyllä	64	48,5
2= ei	66	50,0
x85 oman läänin alueelta		
1= kyllä	45	34,1
2= ei	85	64,4
x86 pääkaupunkiseudulta		
1= kyllä	36	27,3
2= ei	95	72,0
x87 lähes mistä vain Suomesta		
1= kyllä	26	19,7
2= ei	104	78,8

	f	%
x88 EU:n tehtävät Euroopassa kiinnostavat		
1= kyllä	08	6,1
2= ei	123	93,2
x89 valmis työskentelemään ulkomailla		
1= kyllä	46	34,8
2= ei	85	64,4
x90 muu		
1= kyllä	04	3,0
2= ei	127	96,2
x91 suoritustason tehtävät		
1= kyllä	70	53,0
2= ei	59	44,7
x92 työnjohdolliset tehtävät		
1= kyllä	45	34,1
2= ei	86	65,2
x93 päällikkötason tehtävät		
1= kyllä	29	22,0
2= ei	102	77,3
x94 liikkeenjohdolliset tehtävät		
1= kyllä	17	12,9
2= ei	114	86,4
x95 asiantuntija-/suunnittelu-/ kehittämistehtävät		
1= kyllä	75	56,8
2= ei	56	42,4
x96 opetustehtävät		
1= kyllä	11	8,3
2= ei	120	90,9
x97 muu		
1= kyllä	05	3,8
2= ei	126	95,5

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
x98 vakituinen työ			
1= ei todennäköinen työnmuoto	5,4	7,7	3,9
2= en osaa sanoa	7,8	1,9	11,7
3= mahdollinen jossain vaiheessa	43,4	53,8	36,4
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	43,4	36,5	48,1
x99 osa-aikatyö			
1= ei todennäköinen työnmuoto	15,9	21,2	12,2
2= en osaa sanoa	19,0	17,3	20,3
3= mahdollinen jossain vaiheessa	42,1	46,2	39,2
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	23,0	15,4	28,4
x100 projektiluonteinen työ			
1= ei todennäköinen työnmuoto	18,3	25,0	13,5
2= en osaa sanoa	22,2	25,0	20,3
3= mahdollinen jossain vaiheessa	38,9	38,5	39,2
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	20,6	11,5	27,0
x101 etätyö			
1= ei todennäköinen työnmuoto	33,3	34,6	32,4
2= en osaa sanoa	28,6	36,5	23,0
3= mahdollinen jossain vaiheessa	29,4	26,9	31,1
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	8,7	1,9	13,5
x102 oma yritys			
1= ei todennäköinen työnmuoto	27,0	32,7	23,0
2= en osaa sanoa	13,5	9,6	16,2
3= mahdollinen jossain vaiheessa	45,2	44,2	45,9
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	14,3	13,5	14,9
x103 työttömyys			
1= ei todennäköinen työnmuoto	54,0	41,2	62,7
2= en osaa sanoa	23,8	25,5	22,7
3= mahdollinen jossain vaiheessa	17,5	27,5	10,7
4= hyvin todennäköinen työnmuoto	4,8	5,9	4,0

	f	%
x104 arvioitu palkka		
1 200mk	01	0,8
5 500mk	01	0,8
6 000mk	01	0,8
7 000mk	03	2,3
7 500mk	05	3,8
8 000mk	23	17,4
8 250mk	01	0,8
8 500mk	04	3,0
8 746mk	01	0,8
9 000mk	15	11,4
9 500mk	04	3,0
10 000mk	32	24,2
11 000mk	06	4,5
12 000mk	09	6,8
12 500mk	01	0,8
13 000mk	01	0,8
15 000mk	01	0,8
18 000mk	01	0,8
20 000mk	01	0,8

Koulutuksen arviointia	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%

**x105 koulutus korkeatasoista ja
vastaa asetettuja tavoitteita**

1= erittäin huonosti	1,6	0	2,6
2= melko huonosti	16,3	11,8	19,2
3= en osaa sanoa	7,0	2,0	10,3
4= melko hyvin	62,8	66,7	60,3
5= erittäin hyvin	12,4	19,6	7,7

**x106 amk-tutkinto työmarkkinoilla
yhtä arvostettu kuin yo-tutkinto**

1= erittäin huonosti	24,8	19,6	28,2
2= melko huonosti	42,6	52,9	35,9
3= en osaa sanoa	17,8	15,7	19,2
4= melko hyvin	11,6	9,8	12,8
5= erittäin hyvin	3,1	2,0	3,8

	YHT.	SJK	JKL
	%	%	%
<hr/>			
x107 amk:sta valmistuvat paremmin työmarkkinoilla kuin yo:sta valmistuvat			
1= erittäin huonosti	23,4	18,0	26,9
2= melko huonosti	20,3	26,0	16,7
3= en osaa sanoa	37,5	38,0	37,2
4= melko hyvin	11,7	10,0	12,8
5= erittäin hyvin	7,0	8,0	6,4
x108 oppiiko niitä taitoja, joita tarvitsee menestyäkseen työtehtävissä			
1= en saa sopivaa koulutusta	1,6	2,0	1,4
2= saan melko vähän koulutusta tuleviin työtehtäviini	13,7	12,0	14,9
3= saan melko sopivaa koulutusta tuleviin työtehtäviini	72,6	76,0	70,3
4= saan juuri oikeaa koulutusta tuleviin työtehtäviini	12,1	10,0	13,5